

WINNIE MANDELA DEFIANT ✓
'I REPRESENT THE MASSES'

Vrye Weekblad

15-21 JANUARIE 1993 R3,00 (BTW INGESLUIT)

EKSKLUSIEF:

Broederbond
se bestaanskrisis

Geheime dokumente onthul

Kan SA 'n olieramp keer?

THE NEW YOUTH CULTURE:

Calling the tribes

Die pad na jou hart is deur jou voete

Vox populi: townships and negotiations

Kaalvoet, swanger en agter die kamera

INHOUD N° 205

15 - 21 Januarie 1993

7 & 8 "I represent the masses," says Winnie Mandela in an interview with HENNIE SERFONTEIN

10 - 16 'n Reeks hoogs vertroulike dokumente van die Afrikaner Broederbond wat vertel van dié organisasie se eksistensiële krisis en sy vasklou aan geheimhouding, word onthul

15 & 16 Broadcasting is creeping towards the top of the negotiations agenda as elections draw closer. But while the ANC and its allies begin belatedly to focus on the picture at the SABC, IVOR POWELL asks: Who is holding the remote control? And why is the picture so fuzzy?

20 & 21 Calling the tribes - It started with techno and designer drugs and people said the RAVE SCENE was just a passing trend. But the scene is getting bigger and going higher, moving onto the street and settling into the mentality of the South African youth

27 - 29 'n Drukkie onder die voetsool kan wondere verrig, sê die refleksoloë. ESMA ANDERSON kyk na dié ontspannende terapie, waarin voetmassering gebruik word om jou hele liggaam beter te laat voel

OMSLAG: THE TITANIC DAYS DEUR RENÉ MAGRITTE

Van die Redakteur se Lessenaar

Ons het 'n span gretige en knap jong verslaggewers by Vrye Weekblad, maar elke nou en dan is dit duidelik dat ervaring nie te versmaai is nie.

Veteraan Hennie Serfontein, wat dertig jaar gelede ook die Broederbond se geheime oopgevelek het, kom dié week na vore met nuwe insigte oor dié geheime organisasie na aanleiding van vertroulike dokumente wat hy bekom het.

Die artikels oor die AB is 'n goeie voorbeeld van hoe die wiel gedraai het: die mense wat dekades lank 'n magtige, arrogante kliek was wat Suid-Afrika soos 'n private klein empire beheer het, sit nou en wonder wat hulle moet doen om te kan oorleef in 'n demokratiese bestel.

En dit het weer eens 'n veteraan gekos om ou kontakte en invloed te gebruik om in 'n week waarin almal haar gesoek het ná haar omstrede kritiek op die ANC, vir Winnie Mandela op te spoor en so ver te kry om te gesels.

Maar as die politieke dieet te dik vir jou raak, blaai na bladsy 27 en vind uit hoe jy van jou sorgte en kwale ontslae kan raak met refleksologie...

AKTUEEL

5 The ANC election alliances
Die Cuna-sage duur voort
9 A New South Africa? Hmmf...

OMGEWING

17 St Lucia: die stryd het nou eers begin
Kan SA 'n olieramp afweer?

GODSDIENS

11 Hulde aan Willem Vorster
18 1993: 'n Keerpunt vir die NG Kerke
19 Vergeet dit, sê Nico Smith

INTERNASIONAAL

22 Bosnië: Die Derde Wêreldoorlog begin dalk net hier
23 Bosnia: Trying to douse the ethnic flames

RUBRIEKE & MENINGS

4 Briewe van ons lesers
24 Brolloks
32 Plant 'n Boom & Nettie Pikeur
33 Klippoog oor dié week se TV
34 Christi speel pop

BOEKE & FIKSIE

25 Ryk Hattingh bespreek 'n boek oor die grond
26 Anton Lubowski: die raaisel bly onopgelos

KUNS & VERMAAK

30 - 31 Ivor Powell on Leora Farber's paintings
35 Resensies van *Gone By The Wind* & *The Woman in Black*
36 & 37 Andrea Vinassa oor *Gas Food Lodging* & *The Playboys*

GIDSE

38 & 39 Watter movie wys waar
40 Vrye keuse

Vrye Weekblad is 'n onafhanklike nuusydskrif wat uitgegee word deur Wending Publikasies Beperk (Reg. No. 884016806).

WENDING PUBLIKASIES BEPERK EN VRYE WEEKBLAD SE ADRES IS:

Breestraat 153, Newtown, Johannesburg.

POSADRES: Posbus 177, Newtown 2113.

TELEFOON: (011) 836-2151

FAKS: 838-5901.

PRETORIA-KANTOOR (012) 83-4879.

REDAKTEUR: Max du Preez

ASSISTENT-REDAKTEURS: Andrea Vinassa (kuns),

Ina van der Linde, Ivor Powell

POLITIEKE KORRESPONDENT: Hennie Serfontein

SUB-REDAKTEUR: Ryk Hattingh

KOPIEREDAKTEUR: Johannes Bruwer

ONTWERP: Anton Sassenberg

VERSLAGGEWERS: Christele Temblanche, Pearlle Joubert,

Esma Anderson, Wally Mibhele, Charl Bignaut, Christl van der Westhuizen

OMGEWINGSKONSULTANT: Tienie du Plessis

FOTOREDAKTEUR: Sally Shorkend

FINANSIËLE BESTUURDER: Mark Beere

BESTUURDER (BEMARKING EN ADVERTENSIES): Lilla van der Walt

ASSISTENT FINANSIËLE BESTUURDER: Louwrens Potgieter

KANTOOR-ASSISTENTE: Joseph Mostaerl, Vernon Zulu

so sê hulle

"He who has the most toys when he dies, wins."

A BUMPER STICKER SEEN IN JOHANNESBURG

"Ek is die grootbaas. As hulle nie tevrede is met die nuwe Suid-Afrika nie, is dit tot daarnatoe."

BEAU BRUMMELL, van die Beau Valley nudistekamp oor sommige aandeelhouders se ongelukkigheid omdat dié kamp sy deure vir homoseksuele oopgemaak het.

"The criminals have come back."

Iraqi president **SADDAM HUSSEIN** after the USA and its allies in the Persian Gulf sent more than 100 warplanes to attack Iraqi missile and radar installations this week

"Waaroor praat mense op kerkraadsvergaderings? Oor die brandende vraagstukke van die dag? Nee. Oor sake soos die dominee se salaris, die kerk se toilet wat stukkend is en die soort spyker wat in die dak gebruik moet word."

PROF JOHAN HEYNS, wat meen probleme tussen gemeentes en die Algemene Sinode lê nie by die stelsel van kerkregering nie, maar die gebruik daarvan.

"Michelangelo's homosexuality and lack of hands on experience are probably responsible for the misshapen and misplaced breasts."

AN AUSTRALIAN PLASTIC SURGEON having done a recent study on Michelangelo's work

"Laat ons aan alle individue en organisasies wat die onderwys van ons kinders wil offer vir hul eie agendas, sê: Genoeg is genoeg, te veel skade is al aan die onderwys van die swart nasie gedoen en ons sal dit nie meer duld nie."

MAUTLE PHASHA, Azapo-woordvoerder in Noord-Transvaal, oor die ontwigting van swart onderwys.

vrydagoggend

met max du preez

Op pad na oopheid en verdraagsaamheid

DIE Demokratiese Party, hoe "irrelevant" ook al in terme van nasionale magspoliteik, is besig om ons almal 'n groot guns te doen. En ek hoop hulle gaan aanhou om dié pioniersrol te speel.

Die twee DP-vergaderings in townships wat opgebreek is, hoe ontstellend die verskynsel ook is, het 'n baie positiewe nadraai gehad: alle politieke partye het na vore gekom, die optrede betreur en belowe hulle sal die boodskap aan hul volgelinge deursteur dat die ontseggings van 'n platform vir politieke standpuntstelling onaanvaarbaar is.

Die DP is die beste "proefkonyn" vir dié soort ding. As die Nasionale Party se vergaderings verhinder word, kan die swart heethoofde sê hulle was die onderdrukkers en verdien dit, en die wit heethoofde kan sê hulle verkoop die Afrikaner uit. As dit met die ANC, Inkatha of PAC se vergaderings gebeur, kan bitterheid weens die geweld of selfs etnisiteit as redes aangegee word.

Maar die DP is die liberales; die erfgename van 'n stryd om menseregte wat dekades lank aan die linkervleuel van die wit politiek gevoer is. In 'n land vol skobbejakke is hulle nogal die good guys.

Die ergste wat van die DP gesê kan word, is dat hulle wit en ryk en so half die politieke arm is van wit Groot Kapitaal wat self veel uit apartheid gebaat het. En die aanklag van paternalisme wat dié week deur die PAC gemaak is, is ook nie heeltemal ongegrond nie.

Hoe dit ook al sy, dit is goed dat voorbeelde van politieke onverdraagsaamheid nou uitkom en aan die groot klok gehang word. En iemand wat verbaas is dat dit gebeur - soos die stomme DP-IP Robin Carlisle wat amper histeries daarvoor word - was nooit realisties oor wat werklik in ons land gebeur het die laaste klompie dekades nie.

DIT IS EENVOUDIG so dat ons nie 'n wafferse demokratiese kultuur in ons land het nie. En so iets - dit het die gebeure in Oos-Europa en Afrika die laaste jaar of wat weer bewys - word nie sommer oomag aangekweek nie.

Ons wit gemeenskappe, wat wel 'n soort demokrasie sedert Uniewording gehad het, het nie 'n demokratiese kultuur nie, want een party het die land die laaste paar dekades alleen geregeer en die res van die land se burgers met 'n ysterhand onderdruk. Die "wit demokrasie" was só swak dat kiesers en verkose verteenwoordigers heel tevrede was om jare lank beleidsformulering aan die ondemokratiese, geheime Broederbond oor te laat en uiteindelik die belangrikste besluitneming aan die veiligheidsmagte via die Staatsveiligheidsraad oor te dra. Eerste Ministers, Presidente en Ministers het openlik en herhaaldelik vir die parlement gelieg en is nooit daarvoor op die agterent geskop nie. Pers- en ander sensuur is dekades lank geduld.

Die swart gemeenskappe se enigste "demokratiese" ervaring was al die jare binne hul politieke en vakkondbewegings. En 'n "demokrasie" binne 'n verbode bevrydingsbeweging in 'n polisiestaat is nie juis demokrasie nie. Die pogings van die swart politieke leiers om 'n demokrasie in Suid-Afrika tot stand te bring, het juis gelei tot bloedige onderdrukking en uiteindelik 'n gewapende stryd. Swart koerante is deur die wit-oorheersde "vrye mark" doodgedruk en deur die regering gesensureer en verbied.

DAN IS DAAR FAKTORE soos oorweldigende wit rassisme, die baas-klaas-verhouding en die geweldige gaping tussen wit haves en swart have nots. Kortom: ons het by die poorte van die Nuwe Suid-Afrika aangeland as 'n uiters ondemokratiese, verdeelde en onverdraagsame nasie.

(G'n wonder nie dat die Afrikaner Broederbond, soos op bladsy 11 berig word, nou vreesagtig begin word dat hy dalk deur 'n nuwe regime verbied kan word - die ou wit vrees van: hulle gaan aan my doen wat ek so lank aan hulle gedoen het.)

Maar 'n demokrasie, veral in 'n ras- en klasverdeelde land soos ons s'n, kan nie werklik werk as daar nie 'n sekere minimum verdraagsaamheid en openheid is nie. Daarom is dié oorgangstyd waarin ons nou is, so kritiek belangrik want ons het nou tyd om dit te begin vestig. Dis ook daarom dat dit so jammer is dat die rassistiese aanvalle van Apla, wat op sy beurt weer wit rassisme tot nuwe hoogtes dryf, juis nou moes kom.

EK HOOP VAN HARTE die DP gaan aanhou om politieke vergaderings in townships te hou in die weke wat kom. As die vergaderings weer opgebreek word, moet ons weer alle politieke leiers in die bank sit en hulle ten aansien van die hele nasie laat sê dat dit onaanvaarbaar is en hulle laat onderneem om daadwerklik teen ondersteuners op te tree.

Maar ons moet weer eens baie eerlik wees: daar is 'n ewe groot politieke onverdraagsaamheid onder die wit ekstreme. Ten minste het die ANC, PAC en Azapo die gebeure by die DP-vergaderings veroordeel; die leiers van die KP en die AWB het nog elke keer dat hul ondersteuners 'n NP-vergadering met geweld opgebreek het, dit goedgepraat.

Daar hang 'n groot, skerp swaard oor ons koppe: as ons nie 'n oper, meer verdraagsame gemeenskap tot stand kan bring voor ons oor 'n jaar of so verkiesing gaan hou nie, gaan daar dalk net partye wees wat, soos Unita in Angola en die opposisie in Kenia, die verkiesingsuitslag gaan verwerp.

En soos in Angola kan dit Suid-Afrika dalk dieper in 'n geweldsindroom dompel as ooit tevore.

Caption: Margulies - New Jersey Record

het jy geweet?

Irak, waar die Amerikaners Saddam Hussein nou weer opdraande gee, was die eerste land in die bekende geskiedenis wat 'n wetgewende vergadering - 'n ukkim - gehou het. Dit ukkim het twee kamers gehad en het in 2800 vC in Erech gesit.

Die lugaanval Woensdag op Irak het sowat 4 uur geduur (van opstyg tot landing). Die kortste oorlog in die geskiedenis was tussen die Verenigde Koninkryk en die destydse Zanzibar op 27 Augustus 1896 - dit het 38 minute geduur. Die Britse vloot het 'n ultimatum aan die self-aangestelde sultan Sa'id Khalid gestel om sy paleis te ontruim. Hy het geweier. Maar nadat die vloot sy paleis van 9.02 tot 9.40 die oggend gebombardeer het, het hy hom oorgegee.

Mense praat deesdae van Los Angeles of sommer net LA, maar die plek se volle naam is El Pueblo de Nuestra Señora la Reina de los Angeles de Porciuncola.

BRIEWE

NUWE, GIFTIGE APARTHEID

M GROBLER VAN TZANEEN SKRYF:

In So Sê hulle (VWB 4-10 Des 1992) haal julle vir Tonie Botha aan oor ons onderwysstelsel en jeug wat volgens hom deur die Nasionale Party gelei is tot "the beginning of our own Dark Age. The Age of Apartheid".

En net toe dit begin lyk asof daar lig begin skyn en ons groei na positiewe aanvaarding van mekaar se menswaardigheid sonder kleurvooroordele, spring Gazankulu reg-om - terug in die Donker Eeu van Apartheid. Giftige Apartheid.

Ek, en vele ander soos ek, hou al jare skool in die sogenaamde "swart onderwys" omdat ons dit so verkies en gelukkig is in ons werk. Die dag voor die skool sou sluit, het die Direkteur van Onderwys in Gazankulu ons skool besoek. Ons is meegedeel dat ons, let wel, op grond van ons velkleur en net op grond daarvan, vervang gaan word deur "people of colour".

Ons hoof, wat meer progressief kan dink, het gesê hy stem nie met die gegewe "directive" saam nie - hy sal ons graag wil behou omdat ons 'n positiewe bydrae op ons vakgebied en vir die skool as geheel lewer. Maar wat kan hy nou doen as daar bevele van bo kom?

Net toe ek dink dat 'n mens uiteindelik op grond van verdienste erkenning sal kry en nie op grond van "wie jy ken" en "velkleur" en ander belaglike bepalinge nie, word ons meegedeel - ons is nie aanvaarbaar nie, want God het in Sy alwysheid besluit om ons nie in te kleur nie!

AANVEGBARE KOERANTJIE

SARIE SEEVARK VAN LADYBRAND SKRYF:

Ek lees graag julle koerant omdat dit informasie opdis wat nêrens anders te kry is nie en omdat julle waaragtig weet hoe om met woorde om te gaan.

Wat wel aan julle koerant afbreuk doen, is die taamlik banale taalgebruik, sketse en foto's wat - hoewel baie amusant - nie eintlik deur my tiener kinders onder oë gekry moet word nie. Die Jazz-bylae interesseer my ook glad nie.

Verder - doen so voort met julle lekker aanvegbare koerantjie.

PLEASE COME TO CAPE TOWN

MADELEINE ROUX OF CAPE TOWN WRITES:

Is your art critic Ivor Powell himself a painter? I hope so, because he would then achieve that most felicitous of positions in the art world - an artist who can tell us what he makes.

Ivor Powell's critiques are a

refreshing breeze in the cloying, sycophantic, self-congratulatory miasma, prevailing especially in Cape Town, where art show critics are on par with pizza restaurant reviews. I especially like the old-fashioned way in which Powell does homework before writing. His piece on Ernest Pignon-Ernest was fascinating, mostly because he gave us background as well as opinion.

His writing about art reminds me of that of Robert Hodgins (this is a huge compliment, Powell), who is not only South Africa's foremost painter, but also a disciplined thinker who can verbalise the literary and historical references in his own work.

I hereby invite Powell to come and trash a few revered Cape Town art institutions which constantly remind us of their importance, cultural relevance and seriousness of intent. A good starting point would be the National Gallery, an astonishing museum saturated in a weird and arcane atmosphere of hubris, boerehaat, greed en deurdie-ore-naal. Art comes second, and much as I hate those large Victorian oils of kickable children carrying kittens, I prefer them to the new Ndebele beadwork bits which look as though they're on loan from the SA Museum's exhibit of ethnic dress.

HALF-ARSED MENU

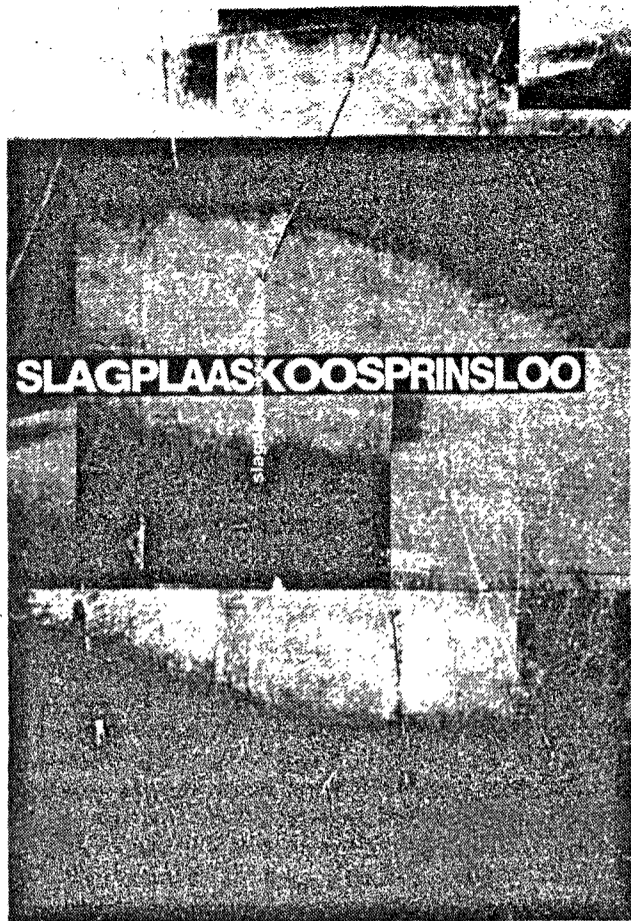
ROBERT OF VLOTTENBURG WRITES: Please stop advertising The Labia in Cape Town as the last independent cinema. Not long ago you could cruise night after night on global cinematographic tours and walk out dazed and inspired by the feast. Somewhere around 1990 The Labia sold at least a large chunk of itself to one of the two middle-line monopolies, leaving it with a crap new signboard and a half-arsed menu of circuit hand-me-downs and over-used favourites that are run until they die.

This causes the accolade of "enigste onafhanklike teater waarop 'n mens kan staatmaak" to be sadly false and indeed offensive; leaving those who tasted the ambrosia of the recent past reeling all the more from the subsequent pus.

ONS IS REPRESSED

QUEENIE KOEKEMOER VAN WESTHOVEN SKRYF:

Noudat Die Skrywer en Die Popster mekaar goed gedonner het, verkoop Die Skrywer se boek soos blits. Maar Die Skrywer se boek (waarin hy hom veral besig hou met die manne, hul pele en balle?) se skielike stygende verkope onderstreep net weer hoe repressed ons seksualiteit is (senuagtige gegiggel, né, Liewe

Leser?). As voyeurs is ons steeds op ons beste (*Basic Instinct*, *Slagplaas*?).

VERKEERDE VERTREKpunt

J VAN DER MERWE

VAN PRETORIA SKRYF:

Ek skryf na aanleiding van die artikel "Hoeveel swart lyke is gelyk aan een wit lyk" (VWB 4-10 Des 1992). Die vertrekpunt van Max du Preez se vergelyking is ontoepaslik. Die redes vir die moorde op stokvels in die Vaaldriehoek, is soos met die res van die township-geweld, onduidelik. Daar is sosiale en politieke faktore ter sprake. Al waaroor ons 'n mate van sekerheid het, is die feit dat die slagoffers waarskynlik nie vermoor is omdat hulle velkleur verskil het van hulle aanvallers s'n nie.

Die King Williamstown-slagting is egter op die oog af 'n blatante rassistiese aangeleentheid en as sodanig meer vergelykbaar met die gebeure rondom Strijdomplein in Pretoria, waar Barend Strydom se slagoffers vanweë hul velkleur vermoor is.

As 'n mens vergelykings wil maak, moet jy appels met appels vergelyk en pere met pere. Hoe lyk dit Du Preez, krap 'n paar ou koerante uit en skryf vir ons 'n nuwe artikel.

EG MENSlike INSPUITING

EMILDA DE VILLIERS

VAN PRETORIA SKRYF:

Ina van der Linde se artikel "n Mot om Griet se kers" (VWB 4-10 Des 1992), het my dadelik na die pen laat gryp. Het sy ooit insae in die manuskrip van Mot-op-Griet gehad? Uit haar resensie klink dit beslis nie so nie.

Mot-op-Griet is 'n weergawe van eg-menslikheid en sodra dit

gepubliseer is, kan dit slegs 'n inspuiting wees wat gevolg gaan hê dat talle lesers *Griet Skryf 'n Sprokie* gaan soek en lees.

Skrywer Mot sit alle vroue (vertegenwoordig deur Griet) op 'n troon en gee die liefde tussen man en vrou meesterlik weer. Dit is 'n moet vir elke man en vrou om te lees, veral omdat hy die talle vrae wat Griet in haar boek onbeantwoord laat, antwoord.

(Die artikel waarna u verwys was nie 'n resensie nie, maar 'n berig oor die skrywer Mot en sy boek. Brief verkort - Red)

SELEKTIEWE MORALITEIT

ESTELLE ELOFF VAN

AUCKLANDPARK SKRYF:

Ek kan goed onthou hoe Max du Preez verlede jaar 'n eier te lê gehad het oor die KwaZulu-regering wat demokrasie in KwaZulu moet toelaat, en optogte van die ANC in die gebied moet toelaat. Daarsonder sou daar nie sprake van demokrasie wees nie. Die IP/Kwazulu se verweer was dat die ANC self nie demokratiese prosesse in sy gebiede toelaat nie.

Wat nou van die opbreuk van die DP se vergadering in die Kaap? Nou die tweede keer, laasjaar in Desember ook, en toe het VWB niks daarvoor berig nie.

Kan jy werklik so 'n selektiewe moraliteit handhaaf? Ek dink nie 'n verkiesing is enigsins moontlik nie en sal nie binne vyf jaar moontlik wees nie.

Briewe korter as 300 woorde geniet voorkeur.

Rig briewe aan:

Die Brieweredakteur VWB
Posbus 177 Newtown 2113

The ANC's question: Who'll stand by me?

WALLY MBHELE looks at the ANC's strategies for possible alliances in the coming elections

WITH hopes high that the country's first multi-party elections may take place this year, the African National Congress has begun to align its forces.

In the wake of the organisation's statement of intent for 1993 in which Nelson Mandela outlined the ANC's vision of elections before the end of this year, the organisation's PWV region sealed a formal election deal with KwaNdebele's ruling Intando ye Sizwe.

The agreement, worked out in a two day conference also attended by the UN observers at Goedere Camp in KwaNdebele last weekend, committed the two parties to "approach the coming national elections as a united front".

The ANC this week described the agreement as a "pace setter" and said the possibility that similar arrangements could be entered with other parties was not excluded.

So who are the ANC's potential alliances for the forthcoming elections?

Although the ANC/KwaNdebele alliance is an interesting case, for some time since February 2 1990 the ANC has been entering into informal alliances with some homeland parties and administrations.

Since the organisation is now faced with the prospect of an election, it is likely to formalise an election pact with all its homeland Patriotic Front allies.

According to Steven Friedman of the Centre for Policy Studies, although the KwaNdebele agreement continues a trend which has already started, sometimes alliances formed at the top are not welcomed at the grassroots level.

FOR INSTANCE, says Friedman, there is a tentative alliance between the ANC and Nelson Ramodike of Lebowa, but there is an obvious tension between the ANC constituency and the homeland's leader. Another case in point is the existing tension between the ANC aligned organisations and Brigadier Gabriel Ramushwana of Venda, who firmly stood by the ANC throughout Codesa.

Friedman believes that it will be a lot more difficult to persuade ANC members in those regions to enter into formal election alliances, whereas in KwaNdebele it is much easier.

He points out that there has always been a cordial relationship between the ANC and the ruling traditional leaders of KwaNdebele. And the KwaNdebele agreement "clearly shows the ANC's willingness to work with traditional leaders".

Sources within the ANC say the organisation would continue to woo Venda, Lebowa, Kangwane, Transkei and the Labour Party of Rev Allan Hendrickse and allow a space for dual membership on condition that the homeland parties accept "the leadership of the ANC in the

forthcoming elections".

Hendrickse is keen and almost impatient that members of his party enter into such an alliance with the ANC - a proposal that was calmly turned down at the Labour Party's congress two weeks ago.

However it is believed that Hendrickse, who was elected the party leader again, will finally succeed in convincing his constituency that a deal with the ANC in the forthcoming negotiations - like in Codesa - is something to rely on for the party's future in elections.

Using his still admired leadership among the party's traditional loyalists, Hendrickse is likely to finally succeed in convincing them to strike an agreement with the ANC. The ANC is said to be "very careful" not to lose Hendrickse as his support can play an important role in helping the organisation to get a vote from the coloureds.

There is almost a possibility that, like KwaNdebele, Kangwane will also join the ANC alliance. Since the time of this homeland's former leader Enos Mabuza, Kangwane has always been open about its support to the ANC. It is one of the few homelands where Mandela enjoys to spend a holiday.

Although Transkei has always been the ANC's PF partner in Codesa, there is no certainty that Transkei will still stand with the ANC if the PAC decides to contest the elections.

Holomisa has always been careful not to choose sides between the ANC and the PAC. Moreover, there is a rumour that the Transkeian delegation at Codesa included some PAC members. Holomisa is the only homeland leader who addressed the PAC's congress last year.

AN ANC ALLIANCE with the PAC at the moment is still remote. Since the PAC's withdrawal from the PF, the ANC - Nelson Mandela in particular - has been very sensitive about a possible alliance with the PAC.

The ANC still refuses to meet the PAC for the so-called revival of the PF. This was made more clear recently when Mandela rejected an offer from Zimbabwe's presi-

dent Robert Mugabe to mediate between the two organisations for the revival of the PF. Instead, Mandela preferred to meet Mugabe separate from the PAC president, Clarence Makwethu.

An election alliance only makes sense if one aligns with a party that has significant support. The PAC is riddled with divisions. Whether it has any significant support to boost the ANC is doubtful.

Also the recent attacks on whites by the PAC's military wing, Apla, have become so sensitive that the ANC is afraid to risk its improved image during the election period.

The ANC is also likely to conclude some form of election alliance strategy with civic organisations. The majority of them are already led by ANC activists and officials.

'Cuna was bang vir SAP'

DIE komitee van die Goldstone-kommissie wat die beweringe van die Mosambiekse droster Joao Cuna ondersoek dat hy in opdrag van Veiligheidsmagde deelgeneem het aan moorde op ANC-lede in Natal, het dié week gehoor dat Cuna nie met sy beweringe na die polisie wou gaan nie omdat hy geglo het dat hy onder polisiebeskerming doodgemaak sal word.

George Milaras, eienaar van die Coffee Society-restaurant in Yeoville, Johannesburg, waar Cuna gewerk het, het voor adv Rob Wise, voorsitter van die komitee, getuig dat Cuna aan hom gesê het hy het mense in Natal doodgeskiet en dat hy bang is vir die mense wat hom weer na Natal wou neem om werk vir hulle daar te doen - "ek was onder die indruk dat dié mense agente van die polisie was, dat hy indirek vir die polisie gewerk het."

Vroeër die week het maj Frank Dutton, 'n speurder en ondersoekbeampte van die Goldstone-kommissie, getuig dat hy geen enkele voorval kon opspoor wat ooreenstem met Cuna se beskrywing nie. "Maar ek kan nie, weens die groot hoeveelheid AK47-aanvalle in Natal, met sekerheid sê dat só 'n insident nié plaasgevind het nie," het Dutton getuig.

"Dis is moontlik dat so 'n insident wel plaasgevind het. Dit is ook moontlik dat so 'n insident by die polisie aangemeld is, maar dat dit weggeraak het tussen al die ander AK47-aanvalle wat aangemeld word," het Dutton gesê. Hy het 'n lang lys voorgelê met AK47-aanvalle wat tussen 1 April 1991 en 1 April 1992 plaasgevind het.

Verlede jaar het Cuna 'n huis in Yeoville uitgewys en gesê dat hy na dié huis, waar ANC-vergaderings gehou is, gegaan het. Daar word nou beweer dat hy tydens een van die vergaderings opdrag gekry het om met sy beweringe na VWB te gaan.

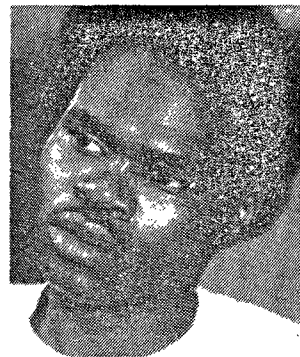
Die huis is later geïdentifiseer as dié van Mac Maharaj, lid van die Uitvoerende Komitee van die ANC.

Maharaj het die week getuig dat hy glad nie vir Cuna ken nie, dat daar nog nooit enige politieke vergadering by sy huis gehou is nie en dat hy nie weet hoekom sy huis deur Cuna uitgewys is nie. "Ek weet egter wel dat die veiligheidsmagte in die land baie in my belangstel, dat my telefoongesprekke afgeluister word en dat my huis goed dopgehou word," het Maharaj getuig.

Hy het ook getuig dat 'n bom in sy motor gevind is ná sy vrylating in 1991 na aanhouding weens beweerde betrokkenheid by Operasie Vula. Cuna het Maharaj later glo positief geïdentifiseer as die man by wie se huis die vergaderings gehou is.

Kapt Johannes Meyer, regsoffisier van die SAP, het getuig dat Cuna op 30 Oktober verlede jaar deur lede van die Narkotika Buro in hegtenis geneem is op aanklag van moord. Dit was dieselfde dag waarop VWB Cuna se aantygings gepubliseer het. Op 'n vraag hoekom dit nie eerder lede van die Brixtonse Moord- en Roofeenheid was wat Cuna in hegtenis geneem het nie, het Meyer gesê: "Dit was bloot 'n praktiese oorweging en net 'n voorlopige ondersoek."

"Cuna het vir my gesê dat hy en twee polisiemanne na Natal is om wapens te gaan soek, maar hulle het niks gekry nie," het Meyer getuig. - PEARLIE JOUBERT

Hulde aan Willem Vorster

"Professor sê: "Lees die Bybel soos 'n storieboek", was die opskrif van 'n artikel wat die joernalis Rykie van Reenen in 1977 in *Rapport* geskryf het oor die intrede van 'n

briljante jong teoloog aan Unisa, prof Willem S Vorster.

Dit gaan nie daaroor of die Bybel geskiedkundig of natuurwetenskaplik waar is nie. Dit gaan om literatuur wat anders kommunikeer as 'n feiterelaas, het Vorster dié dag van die intrede gesê. Die

Evangelies moet as literatuur, as vertelling gesien word en op dieselfde manier gelees word as, sê, André P Brink se *Kennis van die Aand*. So sien hy ook die "ginekologiese onmoontlikheid" van die maagdelike geboorte as 'n manier van getuig oor die heel besonderheid van Jesus se geboorte.

Dit was maar enkele van die uitlatings wat 'n felle debat onder teoloë in die land en in die NG Kerk - waarvan Vorster 'n

proponent was - tot gevolg gehad het. Hy is uitgemaak as 'n Godloënaar en studente is teen hom gewaarsku. Die Gereformeerdes en die Aksie Morele Standaard het op hom afgeklim.

'n Ringsaak het gevolg. Prof Ferdinand Deist, destyds 'n kollega aan Unisa en nou verbonde aan die Departement Ou Nabye Oosterse Studie aan Stellenbosch, het sy saak verdedig. Die bevinding van die ringskommissie was dat daar nie genoeg grond is vir 'n leerklag nie.

Die eerste teoloog, wat vandag allerweë erkenning kry as 'n uitstaande akademikus, is laas Sondagoggend op 51-jarige leeftyd dood na 'n trombose-aanval, gevolg deur beroerte. Hy was direkteur van die Instituut vir Teologiese Navorsing aan Unisa.

"Willem is destyds seergemaak. Wat my betref, permanent," sê Deist dié week. "Kerklik is hy nie juis benut nie en was altyd half onder vriendelike verdenking. Willem was vir my sedertdien in die openbaar baie meer op die agtervoet, half oorsigtig."

Vorster, saam met Deist en ander soos Wentzel van Huyssteen, was die NG Kerk se Jong Turke wat daarop begin aandring het dat die Bybel nie langer as 'n soort reëlboek gebruik word om na te slaan of 'n vrou 'n langbroek mag dra, of 'n hoed in die kerk moet ophê nie; of waarin jy 'n teks sal vind of jy mag deelneem aan 'n revolusie, of verdedigingsobligasies mag koop nie. Bybelversies kan nie sommer uit konteks en sonder begrip van die doel waarmee dit destyds geskryf is, aangehaal word nie.

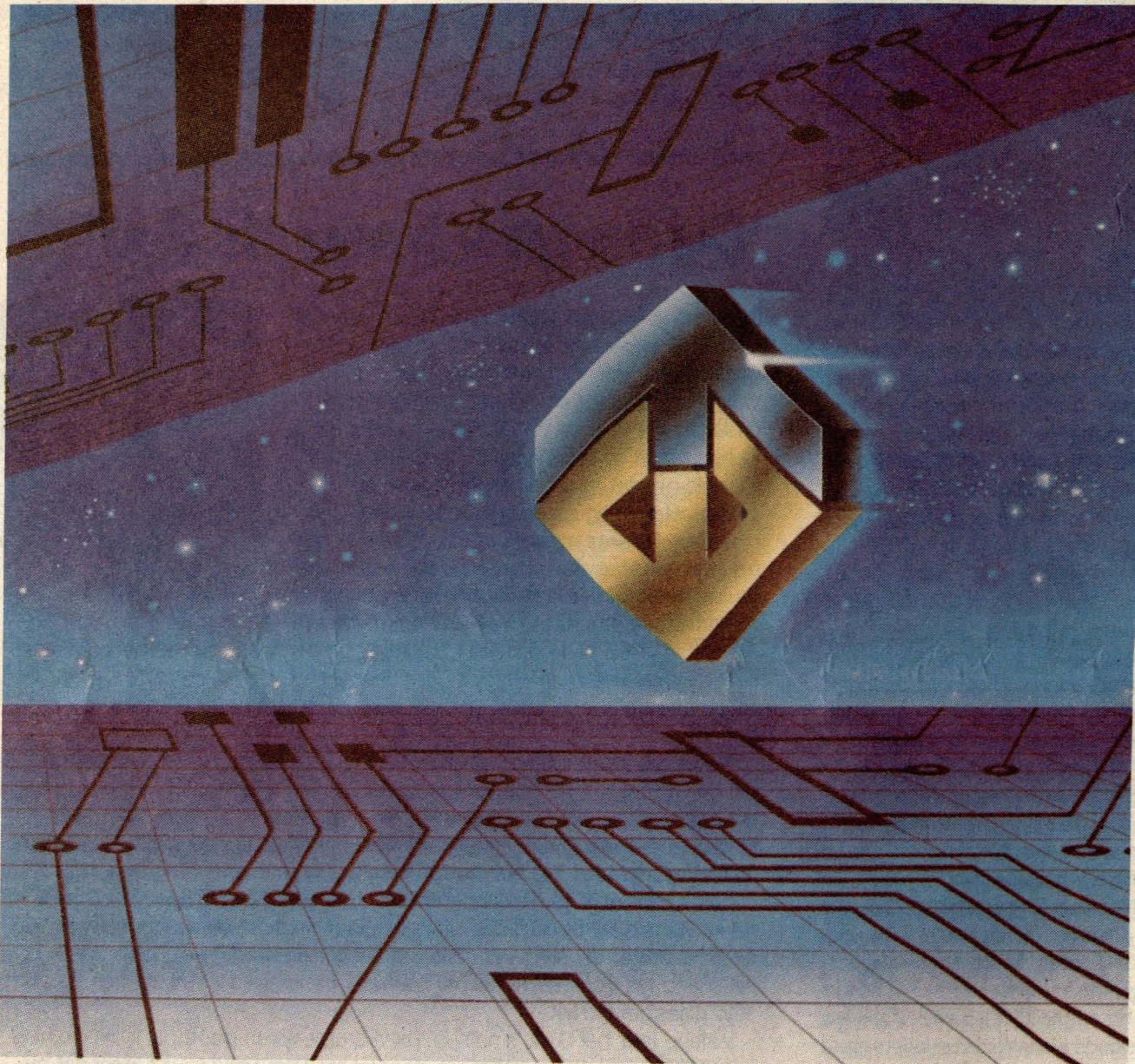
Dis uit die dissiplines van die nuwe taal- en literatuurwetenskap en uit kommunikasiekunde dat die gereedskap vandag gehaal moet word om die ou, ou Boek wat kom uit 'n verre tyd, nog relevant en verstaanbaar te maak vir die mens in die moderne wêreld.

Deist bestempel Vorster as 'n briljante akademikus met 'n wye belangstelling en kennis. 'n Nuwe-Testamentikus, maar ewe tuis in die Ou-Testamentiese wetenskap. Hy is dikwels gevra om referate oorsee te lewer en was 'n bekende in die Westerse wêreld: Duitsland, Nederland, België, Brittanje en die VSA.

Hy was stiptelik, onverbiddelik eerlik en regverdig en daarom nie manipuleerbaar nie. Vir kollegas was hy "n gevreesde" by 'n akademiese kongres omdat hy so reguit vir 'n referent se gorrel kon mik, maar in die privaat vir menige akademikus 'n bievader en steun in moeilike tye. Vir verdienstelike sake en mense sou hy baklei, maar as iets substandaard of onvoorbereid was, sou hy daarteen baklei - al was die die produk van sy beste vriend, sê Deist.

"Dat ons hom in die Kerk eintlik so min gebruik het - iemand met soveel ervaring en kennis én menslike deernis - is jammer. Sy kreatiewe vermoëns en akademiese vaardighede kon baie meer mense verryk het as net ons klompie wat saam met hom gewerk het, sy vakgenote en nagraadse studente.

"Met groot hartseer salueer ek my kollega en vriend. Die akademiese wêreld in Suid-Afrika is armer en sy vriendekring allener." - INA VAN DER LINDE

AGTER ELKE OPLOSSING SIT 'N MEESTERBREIN.

Gebore uit oorlogsnood, het dit iets geword om op trots te wees: die Suid-Afrikaanse krygstuig-nywerheid.

Noudat daar vrede aan ons grense heers, is Krygkor in die belang van die land herstruktureer en sy vervaardigingsvermoë elders heen gekanaliseer. Maar in vrede tyd is 'n nasie se behoefte aan militêre paraatheid net so groot soos in tye van oorlog - ongeag politieke verandering. Dit is al waarborg vir vrede.

Krygkor bly dus die meesterbrein wat verseker dat die Weermag en Polisie goed toegerus is, nou en in die toekoms. Dit doen hy deur die ontwikkeling van hoëtegnologie-spesifikasies, die kontraktering van

produksie, die toets van toerusting voor aflewering en die bestuur van die onderhoudsprogram dwarsdeur die toerusting se lewensiklus. So rig en ondersteun Krygkor die plaaslike krygstuignywerheid.

Krygkor handhaaf en slyp sy vermoëns om te kan voorsien in die militêre behoeftes van al die toekomstige geslagte Suid-Afrikans wat vrede begeer. Sonder vrede, geen vooruitgang. Maar sonder paraatheid, geen vrede.

KRYGKOR

TEGNOLOGIE AAN DIE VOORPUNT

▲ MPA 1367

'ANC is losing touch with the masses'

One-time unofficial First Lady Winnie Mandela is back in the public eye after a blistering attack on ANC elitism and alienation from the masses, delivered at Helen Joseph's funeral. She was quickly repudiated by ANC secretary-general Cyril Ramaphosa and by her husband, Nelson. A senior ANC-leader even referred to her "elitist lifestyle in a mansion". In an exclusive interview with HENNIE SERFONTEIN she defends herself and explains her position

As we started talking you said "my people are still in bondage". What did you mean?

I mean precisely what I tried to say in my speech at the funeral. Here is the full text. [See separate story] It has been totally misunderstood and taken out of context in the media.

I was not specifically referring to any individual in the first place, and I am a bit alarmed that a national issue of such importance should be reduced to personalities and individuals.

I did not refer to negotiations at all. Because we are all agreed on the concept of negotiations. I was talking purely about power sharing.

It is crucial to take the masses along with us on the question of power sharing. And it is the masses who must give a mandate to the leadership about the interpretations of power sharing. Because if we do not do that we are likely to find ourselves an elite group leading the masses while we are not in touch with them. We do not know their aspirations.

The general feeling on the ground is that our organisation may enter into big compromises with the government. And it is crucial that such a debate be started so that we go along with the leadership to the negotiating table.

I also raised the question of the Women's League in the speech, which the leadership should treat very realistically.

I raised the question because it was my mother's funeral. I would like to believe that the democracy that we are fighting for is the same democracy I know to be in the dictionary. One has every democratic right to express one's view. For those views to be reduced to material elitism really horrifies me.

I think we should pass that stage now when we discuss national issues. We must pass over the stage of cabal statements, shrouded in mysteriously unnamed leadership. That is not how we should deal with these issues. I was talking about political elitism and not material elitism.

Do you say that you are fully behind the negotiating process, that you support what happens with Codesa? Support the full process?

Yes, but that should be done correctly with the masses behind the leadership.

But they say the masses are behind the process because it was approved by various conferences.

Approval at conferences is not consultation with the masses. The masses need a debate right now as to their understanding of power sharing. The whole debate has just missed the point.

This so-called sunset clause of Slovo, this NEC plan, this interim government of national reconciliation...

It must not be seen as a shortcut to parliament for a few elite individuals in the organisation. The masses must be part of that debate.

Will you personally go along with it a transitional coalition government for an indefinite or specific period? Are you opposed to the principle?

I am not opposed to that principle at all. But how we go about it is what should be debated. It must not just be a handful of individuals rushing to parliament.

Pic: SALLY SHORKEND

'Looming disaster'

WINNIE'S STATEMENT AT THE HELEN JOSEPH FUNERAL:

Many people here would be forgiven these days if they have forgotten what the original cause was for which Helen (Joseph) and other heroes of our struggle lived and for which many died. But, surely a fool may suspect correctly that these sacrifices were not paid in order to reach some so-called power-sharing arrangements between the elite of the oppressed and the oppressors. Joseph Mduli, Steven Biko, Neil Aggett, Solomon Mahlangu, David Webster, Mathew Goniwe and countless others did not pay the supreme price in order that our freedom be allowed to disappear into the sunset of political oblivion. They died, instead, in order to usher in a new dawn of real freedom, justice and lasting peace for our people. That was the cause to which Helen Joseph was prepared to sacrifice her entire adult life. At the rate at which things are going, it is very doubtful whether Helen Joseph would have ever seen the realisation of a genuine democracy even if she had lived to be 100 years old. Yet she must have died in the full knowledge that the people of South Africa need nothing less than that. In this context death may have favoured Helen by sparing her from the looming disaster in this country which will result from the distortion of a noble goal in favour of a short-cut route to parliament by a handful of individuals.

So what must the party do? How must it get to the grassroots?

Surely the African National Congress is the spokesperson of the masses of this country. They know very well what to do. I would not want to be the one to prescribe to the leadership.

Your President Nelson Mandela in a clear criticism of your position said politics are not about people and referred to disciplined membership. How do you respond?

That does not need my response at all. My remarks have absolutely nothing to do with any specific individuals, we are talking here about national issues. I suppose it becomes difficult to think in terms of political elitism for certain people.

You are referring to whom, when you say certain people?

I refer to remarks I saw in the newspaper, that I live in a palace. Of course it is

of my own sweat and blood. It has nothing whatsoever to do with the debate in question. And I suppose the newly suburban leadership will find it difficult to talk in terms of political elitism, they are new in the game, they are caught up in the fever of suburban elitism.

My mansion, which is in the black township, is of my own sweat and blood and has nothing to do with the debate. As you know it was built from the monies I received from the international rights of my book.

So you do not want specifically to refer to what Cyril Ramaphosa and Nelson Mandela said?

Oh no, I will not do that. The debate has nothing to do whatsoever with any individuals whoever they may be.

Thus you have no problem if after negotiations, and if it seems the only way to get out of this present impasse for

Foto: SALLY SHORKEND

Winnie onder haar mense

Dis net daar waar die sinkplaatpad deur die Pholapark-plakkerskamp lyk asof hy nou gaan doodloop in sinkgate, waar die skitterwit Mercedes met 'n Swazilandse registrasienommer van voor af tussen die gehuggies en opgehoopte vullis aankom en stilhou.

Winnie Mandela, elegant in 'n

snyerspakkie in herfskleure, klim uit en omhels die maer, verwaarloosde kinders. Inwoners staan nader.

"Dit is maar wat ek elke dag doen," sê sy, half verbaas oor VWB se teenwoordigheid. "Dis hier waar ek die gelukkigste is. Ek voel bevry nou dat ek met mense kan omgaan, en nie net met

ideologiese wesens nie."

Is dit nou 'n kits-ontkenning van die jongste gerugte oor haar hertoetreding tot die politiek? Mandela lag. "Kom ons skei nou die twee kwessies", stel sy voor.

As beskermvrou van die Co-ordinated Anti-poverty Project, CAPP, is sy tans besig met haar rondes om gemeenskaps-

inisiatiewe in die armste townships aan die Rand te bevorder. Vandag word werkloos in Pholapark geleer hoe hulle kos, geskenk deur die Nasionale Sorghumbrouery, kan versprei en voorberei teen 'n wins, om so hulle eie informele ondernemings op die been te bring. 'n Proe-en-leer-sessie lê in die brouery se pakhuis voor.

"Ons glo ons kan nie armoede en geweld oplos sonder om met die praktiese aspekte van mense se lewens te worstel nie. Solank hulle kanonvoer vir die destabilisering van gemeenskappe is, kan ons nie armoede aanspreek nie. En hoe, vra ek jou, gaan ons die geweld oplos as mense so hagglik leef?"

"Kodesa kan praat tot hy blou is, maar dit doen niks vir dié mense wat die ANC binnekort gaan instem nie. Wat gaan ons vir hulle voor die stembus belowe en sê as ons nie nou al ingryp nie? Ons praat nie van ideologiese strukture nie, ons praat van mense."

Sy wys na die groeiende skare van by die 200 wat haar na die pakhuis gevolg het. "Dié kinders hier kan weens die geweld al drie jaar lank nie meer skool toe gaan nie. Hier span almal nou saam, Inkatha, ANC, PAC. Ek is bly om van my politieke hoed ontslae te wees. Nou kan ek selfs die regses, wel, enige witmense help, waar daar nood is."

Sy sê sy werk al vier jaar lank in dié gemeenskap. "Wat ons hier doen is om te wys dat opheffing en self-versorgendheid moontlik is as die gemeenskap saamspan. Dit is eintlik die staat se werk, jy weet."

Later sê sy voor haar gehoor: "Dit is my droom. Ons het te lank al net tranes en begrafnisse in Pholapark gehad. Ons gaan dit nou stopsit."

Sy slaan oor na Xhosa. Daar is 'n staande toejuiging.

- CHRISTELLE TERREBLANCHE

some years, you need to have a national government of reconciliation, or a coalition government. You have no problem with that?

I have no problem with that at all. But I have every problem with the translation of power sharing. There are very many issues we have not even begun to address in the ANC, because of the political situation in the country.

With what issues of power sharing do you have problems?

The leadership ought to be aware that the masses fear being compromised. They fear that our organisation is about to enter into big compromises with the State. It must be obvious for the ordinary men in the street how he should fear the question of joint control for example of the security forces. That needs to be explained thoroughly to the people.

It must be explained properly to the ordinary cadres what it means when there is talk of integration of the SADF with MK. We have been fighting all along. We regard each other as enemies. Surely the ordinary cadres need to understand a little

bit more before you can enter into any compromise.

You yourself have no problem with the principle of the integration of the forces?

If the masses agree that that is the solution, I have no problem with that at all. But that crucial decision cannot be included in sunset clauses, it must come from the people, from the branches to the regions, from the regions to the NEC.

You are not raising these issues on your own behalf as Winnie Mandela but on behalf of the people?

You know I have always worked with the masses.

How do you propose to get this debate going?

The leadership will know.

And what are you going to do?

No, it is not my personal task. It is a national debate. My view as an individual is of no significance at all. I will merely participate in the debate like any other

member of the ANC. And if it is viewed as being undisciplined to exercise the democratic right to express one's views, then I have a problem with that.

Are you bitter or angry about the leadership's reaction?

Not at all. You know me better. I am only appealing to the leadership to enter into a serious national debate which is of concern to every freedom-loving person in this country, and not necessarily only members of the ANC - everyone who is fighting for democracy, whoever they might be.

There has been speculation that you might want to lead a new party.

(Laughs) Why would I do it? It is laughable. I have an organisation, the ANC. I do not belong to any other organisation. It is our people's movement. I have been branded as a hawk in the movement. Chris Hani, Harry Gwala and myself have been branded as hawks in the movement. We did not brand ourselves.

Do you then say you are a dove?

(Laughs) I am not a dove at all. I shall never be that. You know me better.

Since your resignation you have no platform left in the ANC. How will you promote your ideas?

There is the silly perception that I have resigned from the ANC. I have only resigned from the NEC. There has been a lot of nonsense in the press lately about me leaving because of corruption. It is the old trick that has been used by the government with people inside the organisation playing along. I will no longer tolerate such reports and intend taking legal action.

How do you see 1993 - which is supposed to be the year of the negotiation breakthrough?

We are all very disappointed about the progress made. We did not think that in 1993 we would still be debating these particular issues. The euphoria of the release of the leadership four years ago brought along a lot of expectations.

The brutal truth is we did not expect the interim government to take this long. Four years later we are still not free.

A new South Africa? Hmmf...

While politicians continue the 'negotiation process' - or negotiating about negotiations - the prospects for the near future remain bleak for ordinary black citizens. On the streets of Soweto and Johannesburg WALLY MBHELE found little hope and much scepticism.

Paul Langane

WHAT do ordinary black citizens think of negotiations - and does it offer them any hope of an improvement in their lives? For many, VWB found in a snap survey in the streets of Soweto and Johannesburg this week, the idea of a "new" South Africa seems to be a romantic dream of the negotiators - at least for now.

There is no great excitement about the prospects of a possible "early resumption of negotiations". Many bewail the time spent in negotiations without an improvement in their lives. Violence and unemployment have undermined people's optimism and made the near future look bleak.

While they believe there is no alternative to negotiations, some argue that the bargaining scene is so pervaded with dishonesty and lies that their lives have been dragged into confusion and uncertainty.

Except for a few, including those tenacious political activists, most don't believe that negotiations will bring about an early settlement. Many do not know what is really happening in the negotiations. Most appear bewildered.

The views of the people we canvassed may not represent the majority thinking - but they must be taken seriously if a future is to be built. These are potential voters, a valuable bargaining power for elections:

Vusi Nhlapho, student nurse at Baragwanath hospital: "I don't know what negotiations between the government and the ANC are about. We are confused. Life is confusing us.

"There must be a government of all the people, one that does not choose according to races. Negotiations must be directed at normalising the situation and combating violence. I wish they can succeed because we want equal rights. Apartheid must be abolished. They must also create jobs."

Don Nhlanhla, Jabulani (Soweto): "They made Codesa and it failed. Look what's happening - violence everywhere. There is

Solly Bogopane

not going to be any solution here before there is a real fight. They are talking lies in negotiations."

Anonymous, Soweto: "I don't know anything about that. Life is just tough."

Patricia Thwala, Pimville: "I understand what negotiations are about and I really don't know what to say. Everything is so mixed up today. The world is not like before because of fightings and killings.

"I would like to see peace coming out of negotiations and I'm not sure if negotiations will improve our lives. Things are looking very bad. The solution? Not now, when things are like this."

Andile Mngqibisa, Pimville: "No. I don't know exactly what is going on in negotiations. Everytime we hear of the ANC and the government. What about other people? It seems these negotiations will bring war because other people are not represented. They must include everybody who is not represented because at present only the ANC and the government are thinking for themselves.

"I don't know if negotiations will improve my life. I will see as time goes."

Mpho Sihosana: "Yes, the ANC must defeat the government this year. Negotiations are going to start soon and there is no way that 1993 will end without a new government, no matter what Gatsha and Gqozo say. We are going to find a solution and things will improve because apartheid will be dead and buried. Then the economy will improve and jobs will be created."

Donald Mokana, Diepkloof: "I don't know what negotiations are about. It is difficult because things are moving slow. There are no jobs, many things are not here. I don't work. I think things will finally become okay."

Elsie Ngcukana, Protea: "We need to see some progress. Politics is boring because I don't see any progress. They are talking and blaming each other. Leaders are talking but people don't make it.

"What have negotiations achieved? I don't see any peace. What have they achieved in their talks? The killings have not stopped, they are continuing. I am pessimistic about the future because I don't see any progress. If they say they are negotiating, then it means they are wasting time."

Mpumelelo Noyukela

Anna Mapela, Diepkloof: "We see Mandela is talking for us, but life in South Africa is a misery. We don't get money, so Mandela is talking for us because he wants us to be free. However we are now better than before. It seems there'll be an answer. Then life will be better. People don't have food, that is why they are killing each other now."

Ephraim Nkosi, Dobsonville: "I don't understand anything about negotiations and life has moved from bad to worse."

Christopher Adams, Eldorado Park: "I do understand negotiations between the ANC and the government but I don't think I am represented there. It seems the ANC and the government are negotiating for the sake of reaping for their own pockets. That is why there is so much unrest.

"These negotiations are going at a slow pace and time is against both sides. The solution will come in ten years maybe. I don't think there is going to be an improvement of life now. What I see is a big civil war coming. Guys like those of the AWB, I don't think they'll sit down and watch the interim government taking over."

Solly Bogopane, Kagiso: "Negotiations must produce justice and I believe that they will lead to a solution for South Africa. I will appreciate it if the government can do what we want. Not everybody is going to be rich as a result of negotiations."

Priscilla Mokone, Atteridgeville: "Although one understands little about negotiations, I don't know if I am represented. I don't know if there'll be any solution but negotiations themselves will certainly improve my life."

SiPho Mlaba, Berea: "Sometimes I don't understand politics. I usually listen as they talk. I don't know what happens because people are fighting. If they (negotiations) really help, we would have found a solution already. To me it seems they have failed already.

"Just think, for how long have they been negotiating? What's the solution? People are still dying. I don't think they will improve our lives while people are dying like this. It's negotiations and war. What's the use?"

Aubrey Mokhatusi, Meadowlands: "In a way I feel most of the things have changed since negotiations began. We'll have to find solutions. I am optimistic."

Anna Mapela

Upa Modikeng, Soweto: "I feel I'm represented in negotiations. I think they are going to bring solutions to the country's problems. The way negotiations are progressing, even though there can be disturbances happening, negotiations are going ahead. They will bring solutions."

Paul Langane, Johannesburg: "To a certain extent I feel I am represented in negotiations and I know what is going on there. But presently, there hasn't been any solution. If negotiations can be implemented in a right way they can improve our lives.

"The current situation is characterised by anarchy and misunderstanding between political organisations. We no longer know which organisation is right and which one is wrong because they all want to push themselves as saviours.

"An interim government can improve life because they say so. Maybe, but I don't quite believe."

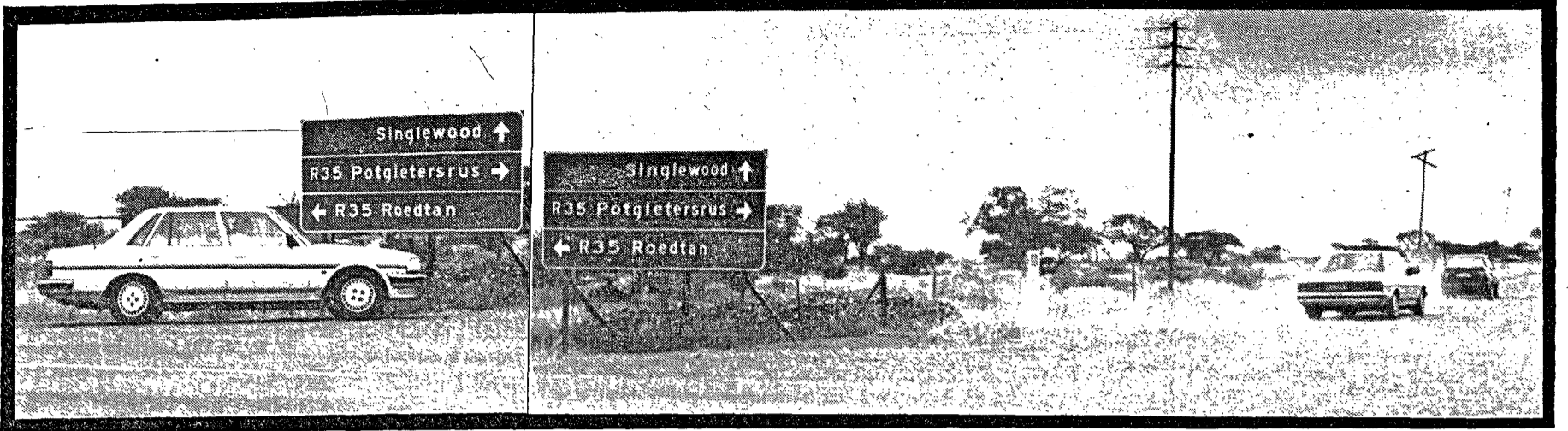
Mpumelelo Nonyukela, Orlando West: "I understand negotiations to a certain extent. Something like Codesa. I don't see the solution in the short and near future unless they involve other organisations. I suppose they will improve life because they are an alternative to violence."

Linda Ndaleni, Meadowlands: "Negotiations do not help people. If they did, Codesa could have helped us. The government only goes there to oppress other people. Many people are dying now and life is tough."

George Moloi, Kaitshong: "People of South Africa must first understand each other before negotiations can succeed. Now there is no trust, that is why people are fighting. I think it is going to take us a very long time before we understand each other. If we do believe in each other, life can improve. But now it is violence."

Vusi Nyundu, Moletsane (Soweto): "If the government and Inkatha can stop fighting, negotiations can succeed. Presently, everyone knows that the ANC is unable to operate freely because of violence.

"I think when there is no longer violence and negotiations starts again, there will be a solution because people must have learnt from the mistakes of Codesa. Then life will steadily improve. I think the ANC is capable of transforming South Africa. The National Party has failed."

Broederbondlede op pad om 'n vleisie te gaan braai (Foto's: SALLY SHORKEND)

'Dag Broer, waar's die braaivleis?'

Daar's glo praatjies dat die Afrikaner Broederbond sy geheimhouding wil laat vaar. Waarom, wonder HENNIE SERFONTEIN, was daar dan Saterdag soveel rooi gesigte op 'n afgeleë plaas in Noord-Transvaal?

VERLEDE SATERDAG, 9 Januarie, so skuins na elfuur, het drie joernaliste stilweg geskiedenis gemaak. Vir die eerste keer in die Afrikaner Broederbond se byna 75-jarige bestaan het hulle as buitestaanders 'n perseel betree waar 'n vergadering van die organisasie gehou is.

Dit was op die plaas Gegund, sowat 25 kilometer noordwes van Roedtan. 'n Saamtrek van die Gebiedsraad van Noord-Transvaal - een van 12 gebiede waarin die AB verdeel is - is dié dag daar gehou.

"Vriende van oor die hele Noord-Transvaal" is genooi om vanaf twaalfuur "saam 'n vleisie te braai, waarna saam gesellig verkeer sal word". Die hoofgereg sou wees "n besondere spreker" wat teen 3pm aan die woord sou kom - klaarblyklik 'n verwysing na Staatspresident FW de Klerk.

Saam met my was Charles Leonard van die *Sunday Times* en Stefan Pauli, 'n reisende korrespondent van die Duitse televisiestasie ZDF.

Gegund, die plaas van Willie Pruis, lê 5 kilometer wes van die Singlewood/Zebediela-kruising. Dis plat wêreld dié in die noorde van die uitgestrekte Springbokvlakte - die laaste plek waar 'n mens 'n geheime AB-vergadering van sowat 700 lede sou verwag.

Die opstal en buitegeboue, verskuil deur digte bome en struike, staan sowat 200 meter van die hoofpad. Ry jy vinnig verby, lyk dit of daar niks aangaan nie.

Maar toe ons met die Zebediela/Singlewood-pad aankom, sien ons aan die oostekant van die opstal reeds 'n klompie voertuie en mense langs 'n groot oop skuur. Daar is niemand om ons intog met drie motors te aanskou of verhinder nie. Ons hou voor die hekke van die huis stil. Die ingang na die verrigtinge is 'n motorhek so 25 meter verder aan die westekant van die opstal.

ONS STAP DEUR die hek. Op die plaaswerf staan reeds 'n aantal voertuie

geparkeer. Regs daarvan sit drie mans in kakiëklere met papiere in hul hand by 'n tafel. Blykbaar die ontvangskomitee van die plaaslike sel wat die besoekers se geloofsbriefe moet ontvang. Niemand anders is in sig nie - elke aankomeling verdwyn om die hoek van die skuur.

Vir die drie here is dit duidelik 'n skok om ons te sien. Hulle staan op, onkant betrap en onseker hoe om te reageer.

Ek groet hulle vriendelik en stel myself en my kollegas aan hulle voor. Ons is van die media, sê ek, en aangesien Pieter de Lange, die hoof van die Broederbond, verklaar het die AB is besig om in 'n ope organisasie te ontwikkel, wil ons graag hul byeenkoms bywoon.

Die woord "Broederbond" laat as't ware 'n elektriese skok deur hulle gaan. Al drie dra naampiaatjies met die Sanlam-embleem daarop, klaarblyklik die borg van die byeenkoms. Die een heet Dirk Oerleman en die ander IJ Eksteen.

Terwyl ek 'n rukkie met hulle praat, word dit duidelik hulle is onmagtig om die woord "Broederbond" oor hulle lippe te kry. Daar is g'n so 'n byeenkoms nie, sê Eksteen half stotterend, hulle is maar net 'n paar vriende bymekaar. Ek hou egter vol: ons beskik oor inligting dat so 'n byeenkoms wel onder die dekmantel van 'n braaivleis sou plaasvind.

Eksteen laat die aap uit die mou: "Hier is geen vergadering nie. Dis slegs 'n byeenkoms van 'n vriendekring waarheen mense op uitnodiging toegelaat word." Hy maak dit duidelik: daar is geen manier dat ons teenwoordig kan wees nie, al ruik die vleis ook hoe lekker. Uit die hoek van my oog sien ek hoe Oerleman, 'n ouer, ernstige man, uit ongeloof en woede sprakeloos versteen soos Lot se vrou.

Na sowat vyf minute groet ons en stap na ons motors, waar twee fotografe en 'n televisiekameraman buite sig wag. Verskeie motors daag op en die insittendes se verbaasde uitdrukkings oor die

teenwoordigheid van 'n kameraman by 'n AB-byeenkoms is iets om te aanskou.

ONS VERTREK NA die kruising van die Roedtan/Potgietersrus- en Singlewood/Zebediela-pad, vyf kilometer oos van die plaas, langs die Blinkpan-kontantwinkel. Die volgende uur en 'n half neem ons foto's van die voertuie wat afdraai na Gegund.

De Lange en die Uitvoerende Raad mag sê die AB word oopgestel - maar die wyse waarop die insittendes van voertuig na voertuig reageer op die besef dat ons weet van 'n AB-vergadering bewys duidelik: die AB klou steeds aan die tradisie van absolute geheimhouding.

Veral een bestuurder van 'n Mercedes Benz - wat die goue AB-reël oortree om nie alleen te reis nie - se reaksie is komieklik. Terwyl hy spoed verminder tot so 10 km/h om na Gegund af te draai, sy flikkerligte van ver af reeds aan, gewaar hy skielik die TV-kameras en fotografe. Soos blits gee hy vet en trek weg in die rigting van Roedtan. 'n Paar honderd meter verder hou hy stil, seker om die kat uit die boom te bekijk. Toe vertrek hy om die plaas vanuit 'n ander rigting te benader.

NA SOWAT 90 minute daag 'n jongerige Broeder in 'n bakkie op. Hy ry stadig oor die kruising, by ons en ons motors verby, en gluur ons woedend aan. Hy ry 'n entjie verder en draai terug. Ons meen hy wil met ons praat en Stefan Pauli wuif dat hy moet stop. Maar die woedende Broeder versnel doelbewus - en Pauli moet spring vir sy lewe.

Net daarna hou 'n ander bakkie met 'n vriendelike boer stil. "Ek sien julle is besig om mense af te neem," sê hy. Eers dink ek hy is 'n polisieman, maar toe blyk dit hy is 'n KP-boer met 'n broertjie dood aan "linkse Nattes".

Ek vertel hom van die Broederbond-vergadering by Gegund. "Ja," sê hy, "ek

weet daar's 'n Broederbondnes. Daar is drie van hulle. Gaan voort en donder hulle op."

APRIL VANJAAR sal dit 30 jaar wees sedert die Broederbond vir die eerste maal deur die media onthul is. In April 1963 was ek en Charles Bloomberg, destyds politieke verslaggewer van die *Sunday Times*, daarvoor verantwoordelik. Bloomberg is ná die eerste berig die land uit en die volgende agtien maande sou ek - ironies nogal in die geheim as 'n naamlose medewerker van die *Sunday Times* - voortgaan met reekse onthullings uit die binnekring van die AB: name, omsendbriewe en besluite wat skokgolwe deur die organisasie gestuur het.

In April 1963 sou die destyds tweejaarlikse Bondsraad in die ATKV-saal in Johannesburg gehou word. Ek en Bloomberg het inligting bekom oor die plek en datum en reëlings getref om 'n woonstel oorkant die saal in Braamfontein te bekom. Van daar kon ons die plek dophou en foto's van die Broeders neem soos hulle aankom. Weens die noue samewerking tussen die AB en die Veiligheidspolisie, het die AB van ons navrae te hore gekom. Destyds was genl Hendrik van den Berg - toe hoof van die Veiligheidspolisie en natuurlik ook 'n AB-lid - dikwels deur die UR ingeroep. Dit was Van der Berg en sy Veiligheidspolisie wat later daardie jaar vasgestel het dat die AB-dokumente afkomstig was van 'n sel waarvan Beyers Naudé 'n lid was, en deur die teoloog wyle prof Albert Geysers aan ons oorhandig is.

Die Bondsraad het toe nooit plaasgevind nie. Jare later, in die sewentigerjare, bekom ek nuwe inligting en ontdek tot my plesier uit UR-notules van 1963 dit is op die laaste nippertjie afgestel weens die ondersoek van my en Bloomberg.

eksklusief

Die Afrikaner Broederbond: 'n Bedreigde spesie

Hoe het die helde geval! Die skielike paranoia van die eens oppermagtige Afrikaner Broederbond (AB) in hul 75e bestaansjaar dat hul voortbestaan deur 'n demokratiese bestel bedreig word, illustreer die merkwaardige storie van die ondergang van apartheid en Afrikaner-nasionalisme miskien beter as die hervormings sedert Februarie 1990. Dit herinner aan die lot van die dinosourusse wat so lank die aardbol oorheers het, maar nou net 'n herinnering in strokiesprente en versteende voetspore is. HENNIE SERFONTEIN, wat 30 jaar gelede in dramatiese onthullings in die Sunday Times met die ontmaskering van dié geheime organisasie begin het, het pas in besit gekom van 'n reeks hoogs vertroulike AB-dokumente wat vertel van die AB se eksistensiële krisis en sy vasklou aan geheimhouding

'N SLEUTELFAKTOR in die huidige herwaardering van die AB oor sy toekoms is vrees onder sommige dat 'n nuwe regering dit kan verbied as in stryd met die handves van fundamentele regte, of minstens dat dit aan ernstige politieke en sosiale druk onderwerp gaan word.

Dit blyk duidelik uit die belangwekkende AB-dokument "Die AB en die Toekoms" wat tans by die AB se sel- en gebiedsvergaderings onder bespreking is.

Die Uitvoerende Raad (UR) van die AB het in November verlede jaar ook 'n vraelys aan alle lede gestuur wat moet dien as referendum onder al 20 047 lede oor die toekoms van die organisasie.

Daar word baie klem daarop gelê dat die mening van elke AB-lid gehoor moet word en dat almal die vraelys moet invul. Die memorandum versoek voorsitters om die selvergaderings op só 'n manier te lei dat elke lid die kans moet kry om 'n mening uit te spreek. Daar word beklemtoon: "Dit is belangrik om daarop te let dat lede hulle standpunte privaat en vertroulik moet deurgee en dat daar nie 'n stemming in die afdeling gehou moet word nie."

Voorsitters word spesiaal versoek om vrygestelde en rustende lede ook na die Januarie- en Februarie-vergaderings van die selle uit te nooi, sodat ook hulle die vraelys kan invul. Elke vraelys word deur elke lid afsonderlik ingewul en afsonderlik aan die hoofkantoor gepep. (Sien volledige berig op bladsy 14.)

Die UR waarsku in die dokument dat die Afrikaner in die toekoms "nie soveel leidende posisies in die land sal beklee nie, hoewel hy nog 'n baie belangrike invloed

Hier is die 18 hoof-Broers - bladsy 12

gaan uitoefen. Die besondere verband tussen die organisasie en sy lede in verantwoordelike kringe sal noodwendig verander of selfs verdwyn."

Die term "verantwoordelike kringe" is 'n verwysing na die noue band tussen die AB en die regering.

Die memo sê dan: "Afdelings en lede sal gevolglik al hoe meer in hulle plaaslike gemeenskappe en in wyer verband op hulle eie optrede en invloed moet staatmaak om die belange van die Afrikaner te behartig."

OOK WORD DAAROP gewys dat die voorgestelde handves van fundamentele regte nie diskriminasie op grond van ras, kleur of geslag toelaat nie. Maar dit voeg by: "Aangesien so 'n handves egter ook die reg van vrye assosiasie en dissosiasie sal waarborg, sal 'n private organisasie soos ons s'n wel regtens kan voortbestaan, maar sal dit aan meer politieke en sosiale druk onderwerp word."

Dit blyk dat baie selle gevra het "of 'n vertroulike Afrikaanse organisasie soos ons s'n in 'n nuwe bedelings toegelaat sal word. Sal daar nie aandrang wees dat die organisasie verbied word nie? Hoewel daar nie verwag word dat dit in onderhandelinge as 'n vereiste gestel sal word nie en dit nie deur enige voorgestelde handves verbied word nie, moet ons tog daarvoor klaarmaak dat dit wel geopper kan word."

Sommige Broers dink blykbaar die AB

moet ontbind omdat dit wetlik verbied kan word. Andere glo dit moet ophou om as 'n vertroulike organisasie te bestaan en 'n openbare organisasie word - "n aanpassing wat baie implikasies het", word gesê.

Maar "die meerderheid afdelings het egter nie enige twyfel dat die organisasie moet bly voortbestaan en selfs nog méér in belang van die Afrikanervolk moet optree nie". Die UR het tot die slotsom gekom "dat die organisasie wel moet bly voortbestaan omdat sy rol en invloed in ons volkslewe baie nodig is". Maar die werkmethode moet verander en die organisasie sal moet aanpassings maak.

Dit word verduidelik dat dit vir die AB beter is "om pro-aktief te werk te gaan met die oog op ons volgehoue, effektiewe funksionering in die nuwe bedeling".

Sedert die Bondsraad van 1991 was daar 'n AB-dinkskrum in Januarie 1992 en weer een op 31 Julie en 1 Augustus verlede jaar waarheen verteenwoordigers van Streeksrade uitgenooi is. 'n Spesiale Bondsraad later vanjaar sal finale besluite neem en die nodige grondwetlike wysigings aanbring.

Na die dinkskrum is die "missie van die Afrikaner Broederbond" soos volg deur die UR geformuleer: "Die AB, uitgaande van sy Protestantse geloofsgrondslag, aanvaar vrywillig die verantwoordelikheid om alle belange van die Afrikaner tot voordeel van die land en al sy mense te bevorder."

Die UR het egter die saak heroerweeg

en "sy Protestantse geloofsgrondslag" vervang met "ons Bybelse grondslag".

Die Memorandum verklaar onomwonde dat lidmaatskap, die keuring van lidmaatskap en die werkwyse steeds absoluut geheim sal bly.

Dit is duidelik dat die AB besef dat hy in die nuwe omstandighede heel snel sal moet optree. Die memorandum sê: "Gebeurlikheidsplanne wat met verskillende toekomsontwikkelinge rekening hou, moet opgestel word. Die UR het reeds verskillende planne, veral ook vir sover dit die Hoofkantooradministrasie en bedrywighede betref, voorberei. Die planne sal voortdurend hersien word om met die ontwikkeling van omstandighede tred te hou.

"DIE DOELTREFFENDE UITVOERING van gebeurlikheidsplanne word egter in 'n mate deur die bepalinge van die grondwet geraak - daarop is 'n vaartbelyning van die grondwet noodsaaklik.

"Omstandighede mag meebring dat spoedige optrede deur die organisasie nodig is om bepaalde probleme die hoof te bied. Daar is egter sekere bepalinge in die grondwet wat 'n snelle optrede onmoontlik maak."

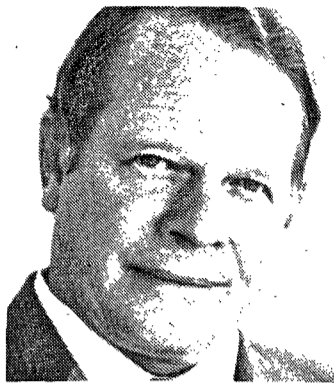
Tans kan slegs 'n blanke manlike persoon van 21 jaar en ouer lid word mits hy Afrikaanssprekend is, van Protestantse geloof is, "skoon van karakter en vas van beginsel, ook in die handhawing van sy Afrikanerskap is".

Soos De Lange reeds in die openbaar gesê het, gaan die woord "blanke" verval ten einde "moontlike probleme" te vermy.

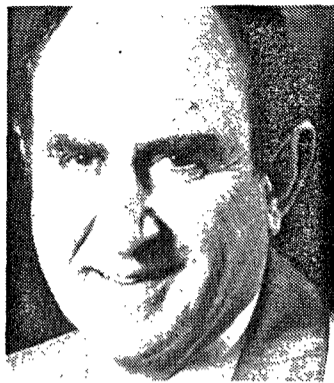
Hier is die Hoof-Broeders

JP de Lange

PW Bingle

Ritzema de la Bat

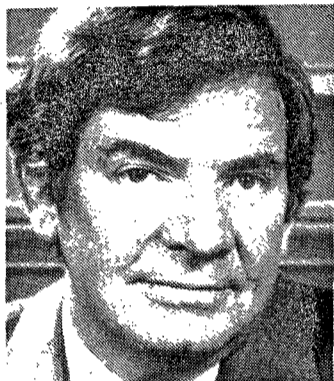
Andreas van Wyk

JF Steyn

WH Booyesen

TL de Beer

Jac Celliers

PF Theron

LJ Botha

Die Uitvoerende Raad (UR) van die geheime Afrikaner Broederbond (AB) is die superkabinet in beheer van die beplanning, strategie en denke van dié magtige organisasie met 20 074 lede wat georganiseer is in twaalf gebiedsrade en 1 392 selle, genoem afdelinge

DIE AB-lidmaatskap verteenwoordig blanke Afrikaanssprekende NP-ondersteuners oor die hele spektrum van die samelewing - kerk, staat, politiek, akademie, sakewêreld. Dit sluit Staatspresident FW de Klerk en die meeste kabinetslede in.

Die Uitvoerende Raad (UR) bestaan tans uit 18 lede. In die eerste sowat 60 jaar van die AB se bestaan was die getal nooit meer as 12 nie. Veral in nie-AB geleedere is destyds na hulle verwys as die "twaalf apostels" - vanweë die UR en die AB se uitsprake dat hulle namens alle Afrikaners praat en dink.

Die UR bestaan uit 'n voorsitter, twee ondervoorsitters, twaalf lede wat die AB se twaalf gebiede of streke verteenwoordig en vier benoemde lede. Die volgende mense is tydens die Bondsraad van 1991 aangewys:

Voorsitter: Prof JP de Lange.

Ondervoorsitters: SW van der Merwe en RS de la Bat.

Gebiedsverteenvoerders: Ds PW Bingle, RS de la Bat, prof J Cilliers, regter WH Booyesen, prof PF Theron, prof CJ Reinecke, dr PC Duminy, OAW van Zyl, prof PB van der Watt, dr GC Velthuysen, LJ Swanepoel, prof J de Clercq.

Gekoöpteerde lede: JF Steyn, prof AH van Wyk, TL de Beer, LJ Botha.

Die UR bestaan al sedert 1918 uit 'n soortgelyke mengelmoes van Afrikanerleiers wat die NP ondersteun.

Die huidige UR het egter een merkwaardige kenmerk - 'n regter dien daarin, na my wete die eerste keer in die geskiedenis. In die verlede was die praktyk altyd: as 'n senior advokaat wat 'n AB-lid is, 'n regter word, word hy onmiddellik 'n sogenaamde "vrygestelde lid" en doen hy nie meer mee aan die AB se roetinebedrywighede en vergaderings nie.

JP DE LANGE, nommer 7642, is sedert 4 Julie 1983 voorsitter van die AB. Hy het vyf jaar gelede as rektor van die Randse Afrikaanse Universiteit bedank om, soos hy dit gestel het, mee te werk om 'n veelrassige alliansie van gematigde Suid-Afrikaners oor die kleurgrens heen op te bou - klaarblyklik as teenvoeter vir die destydse United Democratic Front en die ANC.

SW (Billy) van der Merwe is 'n afgetrede prokureur en vennoot in een van die oudste en bekendste Afrikaanse prokureursfirmas in Johannesburg, Hofmeyr & Van der Merwe. Hy is 'n vorige voorsitter van die Suid-Afrikaanse Prokureursorde.

RS (Ritzema) de la Bat is die besturende direkteur van die KWV in Stellenbosch. Hy is ook lid van die Universiteitsraad van Stellenbosch en behoort tot die magtige Afrikaner sake-establishment in die Kaap. Hy is 'n persoonlike vriend en vertroueling van FW de Klerk. Toe De Klerk einde November verlede jaar 'n private ete in Libertas hou om sy 20 jaar in die parlement te gedenk, was De la Bat die seremoniemeester.

Pieter Bingle, 'n predikant van die Gereformeerde Kerk in Kaapstad en lid van die bekende Doppe-familie, het diep spore in die onderwys en die kerk getrap. Hy is 'n persoonlike vriend van De Klerk en het die kerkdiens behartig toe De Klerk in September 1989 as staatspresident ingehuldig is.

Prof Jacques Cilliers is 'n professor in die politieke wetenskap aan die Universiteit van Port Elizabeth.

Regter WH Booyesen dien in die regbank in Natal.

Prof PF (Flip) Theron is professor in die opvoedkunde aan die Universiteit van die Oranje-Vrystaat in Bloemfontein.

Prof CJ Reinecke is rektor van die Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys.

OAW (Olaus) van Zyl is lid van die Uitvoerende Komitee van Transvaal. Hy is spesifiek belas met plaaslike bestuur.

Prof PW van der Watt is 'n oud-professor in die teologie aan die Universiteit van Pretoria en tans studente-dekaan en viserektor. Hy vervang blykbaar prof Johan Heyns, assessor van die Algemene Sinode van die Nederduitse Gereformeerde Kerk, wat 'n aantal jare lid van die UR was.

Dr Gerrit Velthuysen is 'n oud-predikant

van die Nederduits Hervormde Kerk, vorige redakteur van Die Hervormer, oud-redakteur van Die Transvaler en bekleetans 'n senior pos in Perskor.

Louis Swanepoel is hoofsekretaris van die Rapportryers en was die laaste twee jaar baie bedrywig met pogings om kulturele samewerking tussen Afrikaners - ondanks politieke verskille - te bewerkstellig.

Prof Japie de Clercq is 'n oud-professor in Bantoe-tale aan die Universiteit van Stellenbosch en boer nou in Oos-Transvaal.

JF (Koos) Steyn is 'n bekende opvoedkundige in Pretoria en 'n leier van die Transvaalse Onderwysvereniging.

Prof AH (Andreas) van Wyk is professor in die regte aan die Universiteit van Stellenbosch. Hy was voorheen 'n direkteurgeneraal in die Departement van Staatkundige Ontwikkeling. Van Wyk is onlangs benoem om Mike de Vries einde vanjaar op te volg as rektor van die Universiteit van Stellenbosch. Hy is ook die sterk gunsteling om De Lange later vanjaar of aanstaande jaar op te volg as die nuwe voorsitter van die AB.

TL (Tom) de Beer is 'n senior lid van die bestuur van Gencor.

Daar is vyf AB-amptenare. Die hoofsekretaris is TJN (Naudé) Botha, wat dié pos al byna 30 jaar beklee. Hy is ook 'n oud-leier van die Nasionale Jeugbond.

Die ander amptenare is PJW Badenhorst, DE Botma, AJD Herbst en LGJ Trichardt.

Volgens die jongste AB-dokumente dien daar ook "14 dames" in die personeel. Maar hulle word blykbaar nie belangrik genoeg geag om hul name te noem nie.

OPNAME VAN LEDE SE STANDPUNTE

Nadat elke afdeling die memorandum deeglik bespreek het en elke lid in sy gemoed oortuig is dat hy die inhoud daarvan (oor onsekerhede moet navraag gedoen word) begryp, moet elke lid afsonderlik en sonder beïnvloeding deur ander openhartig op die volgende vrae antwoord. Maak 'n kruisjie in die blukkie van u keuse. Hou u antwoorde privaat.

Alle lede moet hulle mening gee. Lees eers al die vrae deur voor u dit antwoord.

	JA	NEE
1. Moet die AB soos tans as vertroulike organisasie voortbestaan?		
2. Moet die missie van die AB, met die klem op die bevordering van die Afrikaner se belange tot die voordeel van die land en al sy mense, uitgeleef word?		
3. Geheimehouding ten opsigte van keuring, en mede-lede se lidmaatskap, moet gehandhaaf word. Stem u saam?		
4. Mag individuele lede hulle eie lidmaatskap in uitsonderlike omstandighede open of bekend maak indien dit in belang van die Afrikanersaak is?		
5. Vertroulikheid ten opsigte van besinning en werksaamhede moet gehandhaaf word. Stem u saam?		
6. Stem u saam dat van die AB se standpunte, studie-stukke, gespreksdokumente en ander uitgesoekte stukke wanneer dit in belang van die Afrikanersaak en die beeld van die AB is, meer dikwels deur die UR in die media bekend gestel moet word?		
7. Die UR moet segsmanne aanwys om namens die organisasie aan openbare debatte en media-onderhoude deel te neem. Gaan u akkoord?		
8. Keur u goed dat die grondwet van die AB so deur die Bondsraad verander word dat vaartbelyning van optrede wanneer nodig, moontlik gemaak word?		
9. Stem u saam dat die bepalings in verband met lidmaatskap deur die Bondsraad gewysig word deur die woord "blanke" weg te laat maar met klem op Afrikanerskap?		
10. Moet lidmaatskap tot mans beperk word?		

Die vraelys wat aan alle AB-lede gestuur is

Dan sê die UR in die memo: "Die keuringsprosedure en vereistes bly steeds dieselfde. Daar word nie 'n afwatering van Afrikanerbeginsels beoog nie.

"'n Belangrike element van die keuringsprosedure is dat enige voorgestelde persoon deeglik geken moet word, by die afdeling en die organisasie in die geheel moet inpas en aanvaar word. Hy moet in staat wees om met gemak in 'n klein kring saam te werk. Sy eggenote en gesinslewe moet bekend wees en aan die vereistes van die organisasie voldoen. Hy moet 'n meelewende lidmaat van 'n Protestantse kerk wees; 'n leier in sy gemeenskap; bereidheid om dienster wille van diens en nie tot sy eie voordeel en bevordering nie, te lewer; besondere integriteit aan die daglê; en in die algemeen skoon van karakter wees en voorbeeldig lewe. Sou mense wat op grond hiervan as geesgenote beskou word, nie in elk geval op meriete oorweeg moet word nie?"

"DIE WEGLATING VAN die woord 'blanke' mag in die kort termyn nie lei tot 'n grootskaalse plaaslike keuring en instelling van 'Kleurling Afrikaners' nie, maar daar mag geen twyfel daaroor bestaan nie dat dit mettertyd daartoe kan lei dat Afrikaanssprekendes van kleur ook op meriete plaaslik voorgestel en ingestel sal kan word."

Die noue samewerking tussen die AB

en die Ruiterswag - in wese die junior AB - moet bly voortbestaan, sê die memo.

Vroue is beslis steeds nie welkom nie, maar daar is darem 'n rol vir vroue: "Daar is reeds vanjaar begin met 'n metode om in 'n groter mate van die werkkrag en invloed wat in ons eggenotes opgesluit lê, gebruik te maak. Oënskynlik was die metode suksesvol. Die omstandighede waarin die Afrikaner hom gaan bevind, gaan dit nodig maak dat ons ons kragte verder konsolideer deur in 'n nog groter mate van die vermoëns van ons eggenotes gebruik te maak, dog sonder dat hulle lede van die organisasie moet word."

Daar word voorgestel dat 'n nuwe organisasie "vir die breë Afrikaanssprekende kultuurgemeenskap" aanvullend tot die bestaande openbare en vertroulike organisasies gestig moet word.

Die UR sê: "Dit sal egter nie deug as dit net deur blankes in die lewe geroep word in die verwagting dat andere ook daarby sal wil aansluit nie. Dit is noodsaaklik dat leiers uit alle groeperinge van Afrikaanssprekendes as mede-argitekthe van so 'n beweging moet optree.

"So 'n nuwe organisasie of beweging vervang nie die bestaande tradisionele kultuurorganisasies of ander organisasies nie. Dit raak ook nie die bestaan van die AB nie. Die UR oordeel verder dat daar indringend gekyk moet word na die rasionalisering van bestaande Afrikaner-kultuurorganisasies."

Broeders hou referendum

PRESIES 75 jaar ná sy stigting het die Broederbond besluit om die eerste keer 'n referendum onder sy 20 074 lede te hou om te bepaal wat die toekoms van die geheime organisasie moet wees in 'n gemeenskap waar die Afrikaner byna al sy politieke mag moes prysgee.

Die 1 392 selle, bekend as afdelings, en die 12 gebiede of streke waarin die lede van die AB ingedeel is, is tans besig met 'n indringende studie en bespreking van 'n memorandum van die Uitvoerende Raad (UR) wat op 20 November 1992 saam met omsendbrief 9/92/93 aan die afdeling-sekretarisse gestuur is.

'n Vraelys is daarby wat deur elke lid ingevul moet word. Die belangrikheid van die memorandum word deur die hoofsekretaris in sy omsendbrief onderstreep as "waarskynlik een van die belangrikste dokumente wat die afgelope jare binne ons organisasie gesirkuleer is".

Die vraelys moet voor 28 Februarie 1993 gepos word en die uitslag sal in die April-omsendbrief bekend gemaak word. Dit kan verwag word dat daar 'n spesiale Bondsraad (drie-jaarlikse konferensie van lede) later vanjaar gehou sal word om besluite oor die toekoms te neem.

Die omvattende wyse waarop die hoofsekretaris, Naudé Botha, in sy omsendbrief die UR-memorandum en die vraelys verduidelik, wys hoe belangrik die huidige proses van selfondersoek vir die AB is.

Daar word breedvoerig ingegaan op hoe die voorsitters van afdelings te werk moet gaan om toe te sien dat die lede by die Januarie-ledevergadering behoorlik ingelig word. Dit word benadruk dat die persoonlike mening van elke lid gehoor moet word en dat geen minderheidstandpunte geformuleer moet word nie.

DIE OMSEND BRIEF sê: "Ten einde afdelings in staat te stel om op hierdie belangrike aangeleenthede te konsentreer, word daar nie enige verdere stukke met die oog op behandeling tydens die Januarie vergaderings uitgestuur nie."

Dit is 'n verwysing na studie- en ander dokumente oor politieke sake wat maandeliks aan die lede voorgelê word. Ook doen die UR "n dringende beroep op voorsitters, afdelings en alle lede om alles in die werk te stel om hierdie oefening absoluut vertroulik te hanteer".

Verder word daarop gewys dat die huidige termyn van drie jaar eers in 1994 ten einde loop en dat daar normaalweg seker eers teen Oktober 1994 'n Bondsraad gehou moet word.

"Die UR is egter ook daarvan oortuig dat daar nie tot dan gewag kan word om sekere veranderings aan te bring om ons organisasie in staat te stel om doeltreffend op te tree nie. Daarom word reeds nou oorweeg om in die loop van 1993 'n Bondsraad te hou.

"Dit is die jaar waarin die organisasie sy 75e verjaardag vier. Die mylpaal-geleentheid kan 'n geskikte een wees om aan sake aandag te gee wat die toekoms van die organisasie raak.

"Slegs dié Bondsraad kan enige verandering aan die grondwet aanbring. As ons organisasie dus so spoedig moontlik sy werksaamhede doeltreffend wil orden, sal die hoogste gesag van die organisasie spoedig byeen moet kom."

Ten slotte verwys die omsendbrief na verskeie media-onderhoude verlede jaar met die AB-voorsitter, Pieter de Lange.

Dit blyk dat dit die gevolg is van besluite tydens 'n saamtrek van voorsitters en sekretarisse van streeksrade in Oktober 1990 en van die Bondsraad in 1991 waar die voorsitter gemagtig is om onderhoude met die media te voer.

Die UR se tevredenheid met die goeie publisiteit blyk uit die slotopmerkings: "Wanneer die openbare media 'n onderhoud met 'n persoon voer, kan daardie persoon nie sê watter vrae hulle moet vra nie. Die onderhoudvoerders is meestal nie lede van die organisasie nie. (Alf Ries van *Die Burger* met wie De Lange verlede jaar gepraat het, is egter wel 'n lid.)

"'n Objektiewe evaluering van die resultate van die onderhoude tot dusver is sterk positief."

Obsessie met geheimhouding bly

ABSOLUTE GEHEIMHOUDING is steeds die hoeksteen van die Afrikaner Broederbond. Waarom? Waarom die geheime lidmaatskap, geheime operasies en besluite, geheime streeks- en selbyeenkomste?

Omdat die AB daarsonder sy doeltreffendheid sal verloor. Hy sal maar net nog 'n organisasie moet word wat hom vir "Afrikaner-belange" beywer - maar in praktyk verteenwoordig die AB as die Nasionale Partyse ondergrondse arm slegs daardie Afrikaners - maar nie Engelssprekendes en swartmense nie - wat die NP ondersteun.

Die laaste tyd het die AB-leierskap by monde van Pieter de Lange, die voorsitter, in media-onderhoude die indruk probeer wek dat die organisasie nou agter die sluier gaan uitkom. De Lange het selfs gesoute waamemers soos Frederik van Zyl Slabbert en Patrick Laurence ore aangesit met dié stories.

Maar in dié stadium, onthul die AB se jongste geheime dokumente, bly dergelike praatjies grootliks 'n publiseitsfoefie om die AB se beeld meer aanneemlik te maak.

Die geheimhouding bly - dit blyk baie duidelik uit 'n vertroulike memorandum van die UR gedateer November 1992 en getitel "Die AB en die toekoms". Dié memorandum (agt bladsye) word vandeemaand en aanstaande maand op byeenkomste van AB-selle en -streke bespreek.

Op bladsy vyf word dit uitgespel: "Daar word nie beoog dat lidmaatskap algemeen bekendgestel word nie, lidmaatskap bly steeds vertroulik en selfs geheim. Ook die wyse van keuring wat tot lidmaatskap lei, bly geheim..."

"Die werkwyse, besprekings, omsendbriewe en stukke met sensitiewe inligting sal steeds vertroulik en selfsgeheim hanteer word."

Die kwessie van "vertroulikheid en geheimhouding" word behandel as een van agt aanbevelings deur "n dinkskrum" wat op 31 Julie en 1 Augustus 1992 gehou is tydens 'n byeenkoms van verteenwoordigers van streekrade landwyd. Dié aanbevelings en die UR se besluite en voorstelle daarvoor vorm die riglyne van die dokument.

Op bladsy vier sê die UR: "Die geheimhouding en vertroulikheid het oor die jare van ons bestaan vyandiggesindes en oningelites in staat gestel om op 'n verskeidenheid van maniere 'n baie negatiewe beeld van die organisasie by die breë gemeenskap te skep. Die gevolg is dat daar by sommige mense 'n beeld bestaan van 'n organisasie wat in die donker knoei en daarop uit is om sy lede op onbehoortlike wyse ten alle koste te

bevorder en te bevoordeel. Lede en afdelings sal ongetwyfeld talle voorbeelde kan noem van hoe ons organisasie in die verlede, en vandag nog, op allerlei wyses uitgekryt word."

Die skynheiligheid van dié soort optrede blyk uit 'n gevallestudie, waarvoor VWB omvattende inligting het, van 'n Afrikaner-leier wat in 'n bepaalde gemeenskap subtiel die slagoffer geword het van 'n geheime AB-veldtog teen hom. Dié man, naïef en idealisties, het maar eers onlangs tot sy verbystering besef dat die mense betrokke in die veldtog almal plaaslike ringkoppe van die AB is. Mense wat hom van aangesig tot aangesig ewe vroom en vriendelik behandel.

Die AB-memorandum lui voorts: "Dit het dus nodig geword dat die organisasie

en aan debatte deel te neem. Tot dusver is daar egter 'n probleem ondervind om lede te kry wat so 'n blootstelling kan oorleef eerder dat hulle betrekings of beroepe in gedrang kom."

En verder: "Daar word nou geoordeel dat die proses verhaas moet word en dat met fyn oorleg en op deskundige wyse te werk gegaan moet word om 'n positiewe beeld van ons organisasie en sy werksaamhede na buite uit te dra. Dit hou onder meer in dat naas die voorsitter en ander UR-lede, ook ander gewone lede van die organisasie en die hoofamptenaar, gemagtig word om in bepaalde omstandighede as 'n segsman op te tree.

"Daar word nie beoog dat lidmaatskap algemeen bekendgestel word nie. Lidmaatskap bly steeds vertroulik en selfs

inligting sal steeds vertroulik en selfs geheim gehanteer word."

EWE INSIGGEWEND is 'n omsendbrief wat op 22 Januarie 1992 aan alle selle gestuur is oor "Briewewisseling met hoofkantoor".

Dit skryf voor: "Slegs die volle naam en verwysingsnommer van die afdeling verskyn bo-aan die brief - vermy volledige adres. Die aanhef moet slegs geagte vriend wees - u skryf nie aan die hoofsekretaris of 'n bepaalde persoon nie."

"Geagte Vriend" is die AB se roetine-term in korrespondensie tussen die hoofkantoor, gebiedsrade en selle. Die selle word versoek om "n behoorlike brieweboek vir u afdeling aan te koop sodat afskrifte van u korrespondensie

2. AGTERGROND/INLEIDING

Ons organisasie het in 1918 sy beslag gekry in 'n tydvak toe die Afrikaner besonder moeilike omstandighede beleef het. Die eerste vyftig jaar van die organisasie word breedvoerig in die boek van AN Pelzer geskets. Hoewel die omstandighede van vandag nie in alle opsigte met daardie tyd vergelyk kan word nie, staan die Afrikaner-volk vandag ook voor groot en moeilike uitdagings.

Sedert die stigtingsjare het 'n blanke monopolie van mag in Suid-Afrika op politieke, administratiewe en ekonomiese gebied geteld. Die posisie het mettertyd so ontwikkel dat die Afrikaner die grootste invloed in veral die politieke monopolie uitgeoefen het.

Ons volk gaan nou 'n toekoms tegemoet waarin daardie monopolie van die blanke en die Afrikaner gaan verdwyn. Magsdeling en die afwenteling van gesag is die wagwoorde van ons tyd. Anders as veral die afgelope dekades sal die Afrikaner in die toekoms nie soveel leidende posisies in die land beklee nie, hoewel hy nog 'n baie belangrike invloed gaan uitoefen. Die besondere verband tussen die organisasie en sy lede in verantwoordelike kringe, sal noodwendig verander of selfs verdwyn. Dit kan verwag word dat 'n aighele nuwe situasie aigaande sal ontwikkel.

'n Uittreksel uit die AB se geheime dokument

aandag gee aan sy beeld na buite. Om hierdie rede is daar al in die verlede met goedkeuring van die Bondsraad daartoe oorgegaan dat die voorsitter openbare mededelings doen, en selfs stukke van die organisasie gepubliseer word. Die saak is weer aangeroer op die Bondsraad van 1991 en goedkeuring is verkry dat daar nog meer in die openbaar oor die organisasie en sy werksaamhede bekendgemaak moet word.

"Die UR voorsitter tree as die segsman van die organisasie na buite op. Daar is egter reeds in die vooruitsig gestel dat meer lede van die UR, en ook ander lede, identifiseer moet word om namens die organisasie standpunte te stel, aan openbare debatte deel te neem, onderhoude te voer, en wanneer nodig, selfs deur middel van die radio en televisie mededelings te doen

"Slegs u lidnommer en paraaf daarby moet op die brief verskyn en nie 'n volle naam of handtekening nie"

geheim, ook die wyses van keuring wat tot lidmaatskap lei, bly geheim.

"Die Bondsraad het egter reeds in beginsel goedkeuring verleen dat lede in 'n meerdere mate toegelaat moet word om op eie inisiatief hulle lidmaatskap bekend te maak slegs waar dit in belang van die organisasie is en dit nie medelede in die gedrang bring of vir hulle verleentheid veroorsaak nie. Daar word gemeen om op hierdie pad voort te gaan maar vanselfsprekend met die grootste mate van omsigtigheid.

"Die werkwyse, besprekings, omsendbriewe en stukke met sensitiewe

bewaar kan bly". En: "In geen omstandighede mag persoonlike briefhoofde, of dié van kerke, skole, firmas ensovoorts gebruik word nie."

Handekeninge is ook uit: "Slegs u lidnommer en paraaf daarby moet op die brief verskyn en nie 'n volle naam of handtekening nie".

Verder: "Wanneer na spesifieke lede verwys word, gebruik sover moontlik die lidnommer of voorletters en vermy die volle naam. Indien volledige besonderhede verskaf moet word met betrekking tot 'n lid moet die brief per geregistreerde pos versend word." - HENNIE SERFONTEIN

Reasonable Doubts

- The state of play at the SABC

Broadcasting is creeping towards the top of the negotiations agenda as elections draw closer. But while the ANC and its allies begin belatedly to focus on the picture at the SABC, IVOR POWELL, investigating the corporation, asks: Who is holding the remote control? And why is the picture so fuzzy?

IT could be a drama, but then again it could be a sitcom. Or a tale of some kind of intrigue, or again a comedy of errors.

One thing the unfolding story of the democratising of the SABC is not, is a thriller. But the ongoing saga is worth looking at in some detail as the government's traditional propaganda machine goes to the workshop in advance of elections.

On 28 December last year Home Affairs Minister Louis Pienaar put out a press release to political interest groups in South Africa at large, calling for nominations to a new and more broadly representative SABC governing board - to be submitted by 18 January.

Though a merely bureaucratic development in itself, the question of the appointment of a new and broadly representative SABC control board has become one of the most pressing of the issues facing politicians in advance of South Africa's first democratic elections.

Pienaar's call for nominations was presented as a solution to the long history of undemocratic control over the state broadcasting facility, and he further stressed the new openness of the policy by also asking that recommendations be submitted regarding procedures for appointment and regarding the constitution of the board.

But Pienaar's intervention merely served, in the view of opposition media groupings, to entrench the problems. The immediate reason for this lies in the fact that Pienaar was acting in defiance of agreements concluded between himself and broadcasting lobby group the Campaign for Independent Broadcasting - which represents about 25 interested parties including Cosatu and the Campaign for Open Media, and has the backing of among other groupings the existing non-government broadcast media and the ANC - at a meeting held earlier in the month.

At that meeting the CIB had presented a proposal criticising as unacceptable current procedures for appointing the SABC governing board. Particularly at issue was the centralising of the process under the State President, who in terms of the Broad-

casting Act of 1976, not only appoints the board but also designates its chairman and vice chairman - and is in a position to reverse any of these appointments at whim. With new appointments due to be announced on 31 March this year, and in view of the government's stated commitment to democratising the airwaves, the CIB argued that such unilateral exercise of power was wholly "inadequate" for the purpose of appointing an independent and representative broadcast authority.

IN THE PAST the procedure of appointment has been effected mainly by means of informal nominations by the cabinet and members of the National Party caucus - and resulted in an overwhelming Broederbond presence on the control board.

According to Stellenbosch academic and former SABC board member Professor Sampie Terreblanche - whose 15 year tenure on the board was summarily terminated only a month after he resigned from the National Party in 1987 - "it was common knowledge that at least until the government started appointing small mi-

Wynand Harmse

norities of blacks and women to the board in the late 1980s, Broederbonders constituted an overwhelming majority".

Instead of the procedures outlined in the Broadcasting Act, the CIB proposed initially that the appointments be made by a committee headed by the two chairpeople of Codesa and comprising a panel of ten "eminent people" who should not either

have direct financial interests in the media or be office bearers of any particular political party. Later versions want to depoliticise the process by taking it away from Codesa.

This panel would then consider nominations - which were to be publicly canvassed until March 1 - by means of the kind of public screening process that US senators and judges of the Supreme Court are subjected to before taking office. And only at this point would the State President come into the picture, and even then, merely as a rubber stamp, to give legal force to the decisions of the Eminent Persons panel. None of the decision-making involved would be left to his discretion.

At the December meeting, with National Union of Mineworkers Acting General Secretary Marcel Golding playing a key role in the negotiations, the government agreed to the proposal in principle and a technical committee was set up in order to finalise the process. This committee would meet on 6 January this year to expedite it.

Only the process was, at least temporarily, sabotaged by Minister Pienaar's preemptive call for nominations of persons to be appointed under the old authoritarian procedures.

In the end, however, it was Pienaar who was forced to abandon his attempted hijack, and key members of the CIB coalition are privately describing it as "an aberration" within an otherwise relatively fluid process.

ON JANUARY 6, the mandated technical committee did in fact meet, and though an agreement was struck to keep proceedings confidential, Vrye Weekblad can reveal that the CIB proposal, which also among other things proposed restructurings in the news department, was provisionally endorsed - if only for the reason that the government and SABC delegation had no effective counterproposals to make on how the new board should be set in place. However a further meeting was scheduled for later in January in order for counterproposals to be discussed. Whether or not the

Meanwhile back in Fawltly Towers...

WHILE the future of the SABC is creeping to the forefront of the negotiations agenda, members of the corporation - if not the SABC as a whole - have not been merely sitting back and waiting.

According to an informant of Vrye Weekblad, who has a history of dealings with the corporation, he has been offered various items of equipment by members of the SABC in recent months for only a fraction of their worth.

He was for instance recently told that he could acquire an Outside Broadcast Unit - valued at around R6 million for only R1 million. The deal, he was told would be written off as part of a series of "inhouse auctions", which were currently in progress at Auckland Park headquarters.

The same informant was also told he could acquire any number of Barco television monitors at a mere R200 apiece - that is at one twenty fifth of their approximate R5 000 selling price.

According to the source he was merely getting some of the crumbs from the table. He was told the "auctions" were aimed at moving equipment into private hands in advance of a possible SABC takeover.

government and SABC representatives will in fact make such counterproposals remains unclear.

But, according to representatives of opposition media groupings, fears are growing that Pienaar's prime motivation is rather to stall the process than to expedite it. This is particularly so in the context of another part of the SABC democratisation saga - ongoing negotiations on the subject between the ANC and the government.

Sources said that at the last government/ANC bosberaad where the long deferred issue of the SABC was scheduled to be discussed on a bilateral basis, the point was dropped from the agenda for a peculiar reason: Pienaar was reportedly taken ill with stomach problems. However at more or less the same time the point was due to be discussed, he was in fact seen in public, apparently none the worse for wear.

The SABC issue is due to be discussed again during the course of the next ANC/government bosberaad later this month, on January 25. While the ANC as a party has been careful to keep some distance from the CIB, VWB understands that it will nevertheless be putting pressure on the government to accept the CIB proposals, and that it will be forcefully arguing that continued control by the State President over the process will, as they put it, prove an impediment to progress in negotiations.

MEANWHILE YET A THIRD initiative aimed at democratising the SABC and making it more representative also recently juddered into motion. It is namely a multi party drafting committee mandated by Codesa in June and July 1992 to examine legislation governing the SABC and find ways of turning the corporation into an independent broadcaster. In fact the first half life of this drafting committee lasted all of 24 hours; it met for the first time the day before Codesa 2 broke down in tatters. This week, however, on Wednesday, the committee met again as a result of agreements reached at CIB/government meetings in December.

Even here however, the government appears to be embarked on its own pre-emptive measures. VWB is reliably informed that it is busy preparing its own legislation packet, which may be unveiled in March, and which will address some of the issues which will be discussed by the drafting committee.

IT STINKS as a plot of course. Nevertheless the election of the board is of crucial importance to the way the immeasurably influential SABC outfit will function during the runup to elections. Especially in relation to news and actuality production, which in the past has routinely been shown to have been used around election time as little more than an NP propaganda machine, the SABC could significantly influence outcomes and public perceptions.

In specific terms, the board, though it has usually in the past served mainly as a rubber stamp to the government's wishes - witness the summary axing of former Director General Riaan Ecksteen when he dared to allow criticism of former State President PW Botha to be carried on the airwaves - in fact has certain important powers. For one thing it determines policy in broad terms, but perhaps more immediately importantly of these is the power to appoint and dismiss the corporation's Director General - or as he is termed these days Group Chief Executive. This functionary in turn is responsible for all other appointments throughout the corporation as well as being in a position to interpret policy and to control programming.

While of course there are limits to how much a new director general could reasonably effect in relation to changing the culture of the SABC - given that the game is being played against the deadline of elections - there are nevertheless a few targeted interventions which, CIB representatives believe, could significantly level out the playing field.

Primary among these would be a shakeup in TNP, the unit within the SABC controlling news production. Headed up by Chief Executive Johan Pretorius - who has frequently been alleged to function as an internal political censor - the unit also includes in key positions, known members of the Military Intelligence outfit, Salti (South African Army Troop Unit).

Basically a co-opted civilian force outfit, Salti was exposed by former SADF propaganda agent Nico Basson as being dedicated to infiltrating its members into key positions in the media - allegedly in order to plant pro-government propaganda for propaganda purposes. It was headed by Brigadier Ferdi van Wyk, recently dismissed from the SADF in the purge resulting from the Goldstone Commission's Directorate of Covert Collection exposures.

Included in the list of Salti personnel attached to TNP are Pretorius' second in command and the man who heads up CCV's news and actuality broadcast apparatus, Christo Kritzinger, and Salti Commandant Nico von Burick, an executive producer for Agenda.

However, in order to effect such changes, the new board would have to appoint its own director general, thus breaking contract with current Director General Wynand Harmse, who has, all things being equal, some years yet to run.

SABC plays Win 'n Spin

THE SABC's current management has three basic scenarios for the corporation, each of which has according to SABC insiders been formally worked up by specially mandated persons.

The first of these and the one which the SABC would like to actualise entails the acceptance by the ANC and other interested groupings of the basic recommendations of last year's Viljoen Task Force report into the broadcast media. Key among these is the recommendation that existing rights for the SABC and other existing broadcasters (like M-Net and Bop) be carried over into the new dispensation. The acceptance of this so-called grandfather clause would entail minimum disruption of the status quo and would allow for something like business as usual. This would be balanced against the creation of an independent broadcast authority (mooted these days as the Independent Telecommunications Authority) which would among other things license new broadcasters.

THE SECOND OF the scenarios involves a radical privatisation of existing facilities. This is the extreme response of the corporation to feared threats of complete ANC takeover, and could be effected in varying degrees, from the selling off to private interests of not only whole radio stations but also of either or both of the TV1 and CCV channels. The possibility of effecting such radical changes through unilateral legislation on the part of government has been facilitated by the carving up of the SABC into four divisions and within these six business units.

While wholly SABC owned and funded from the SABC budget, these business units nevertheless function essentially as independent companies, keeping their own books and "paying" for one another's services. Thus for instance drama production outfit Safritel leases or rents equipment for the Technical Services division at specified rates, and TV1 "buys" programmes which it has commissioned from the outfit.

Now, in terms of the scenario as it has been developed, such independent units could, should the need arise, be sold off to private interests, thus removing them from the control of a new government.

Particularly at issue here are TV1 and CCV. Two

years ago moves were afoot to sell CCV to a consortium of black business interests which went under the name of Black Interest Group (Big). Though these negotiations fell through - Big's capital resources did not match its name - Chief Executive Television, Quentin Greene, has on numerous occasions intimated off the record that such plans are far from dead. The sop which would accompany such unbundling would be the deployment of at least some of the money realised by means of such a sale to the remaining public broadcaster - usually named as a revamped version of the current TSS.

Interviewed this week by Vrye Weekblad however, Group Chief Executive Wynand Harmse placed his hand over his heart as he denied that the corporation had any intention whatever to privatise the corporation.

He did however point to a purely business logic which suggested the corporation would be well advised in abstract terms to get rid of certain losing operations which it currently holds. He noted particularly the case of some of the "regional" - read ethnic - radio stations which survive only because of cross-funding by other stations within the broadcast family. It would make business sense, Harmse argued, to sell such stations to regional interest groups, thus allowing more voices to be heard over the airwaves.

However Harmse was adamant that such restructurings would not be effected by the SABC unilaterally; they would be the work of the Independent Telecommunications Authority which would be formed on a multi-party basis.

FINALLY, IN TERMS of scenarios, the SABC has drawn up a kind of hybrid scenario, which involves the transformation of existing channels along the lines of the national broadcasters in the USA. Here part of the programming would be central and national, but much, especially in the news and current affairs fields, would be programmed by private regional interests groupings which would buy into the national networks.

Thus, given the preponderance of white money and the enormous cost of such ventures, a certain degree of control could still be maintained over the flow of information at the expense of a black-dominated government.

Who's the Baas?

A DISPUTE is brewing between media union Mwasas and the management of the SABC over a series of black promotions recently effected in the CCV channel, which the union believes reflects politically motivated unfair labour practices.

One such appointment was that of Mandla Msibi, who was placed in effective online control of the channel's news department. Formerly deputy to news editor Mike Mafane, Msibi was recently promoted above him as part of a recent shakeup. Msibi, like at least two of the other recent promotees, is believed to be a card-carrying member of the Inkatha Freedom Party.

Another similar case is that of Newslines producer Lesley Mashokwe, who was selected to be sent off on a special management training course last year, after he distanced himself from the recent Mwasas-organised strike. Mashokwe is believed to be closely connected to the government of Bophuthatswana, via his wife who serves as a public relations official for the Mangope regime.

Mashokwe, formerly a minor economics producer, recently reappeared as a senior producer on Newslines, the CCV equivalent of Agenda, promoted over far more experienced candidates like producer Mesh Masiloane.

Such reshuffles are alleged to be part of a concerted plan. According to independent informants a decision was taken to create senior posts for politically sympathetic individuals within the predominantly black-run CCV. At the same time care was taken to lock them into long range contracts - thus making it difficult for a new dispensation to dislodge them in advance of elections. The plan was allegedly explicit in looking only as far as the elections in its strategy.

Despite the promotions however, the real control of CCV's news and actuality departments continues to be exerted by whites. For instance Freek Robinson as editor general of Agenda continues to have the final say in the programming of Newslines, and the final control of news production still vests in the person of Executive Editor Christo Kritzinger, second in command of the TNP network, and a known member of Military Intelligence's Salti outfit.

Wat ookal die uiteinde gaan wees van die veldtog om St Lucia se duine te bewaar, sal niemand ooit kan sê dié kwessie het die Suid-Afrikaanse publiek koud gelaat nie, skryf INA VAN DER LINDE

St Lucia: die stryd het nou eers begin

DIE stryd om St Lucia se duinegebied van die stootskrapers te red, is vinnig besig om een van die mees geslaagde bewaringsveldtogte in die land se geskiedenis te word. Enorme openbare steun is vir die veldtog verkry aan die vooraand van die lank verwagte omgewingsimpakstudie van die WNNR,

wat einde Maart voltooi behoort te wees.

Die impakstudie, wat sowat drie jaar geduur het en by die R3 miljoen kos, moes ondersoek instel oor die gevolge van baggerontginning van die sandduine en die moontlikheid om die duine daarna te rehabiliteer.

Die publiek se steun aan die sambreelligaam van bewaringsorganisasies, bloot bekend as "Stryd om St Lucia/Campaign for St Lucia", is "oorweldigend", sê dr Nolly Zaloumis van die Durban-kantoor.

"Ek dink dit gaan besonder goed. Ons kry steun van 'n wye

verskeidenheid organisasies en individue. Dis asof daar 'n beter begrip vir ons standpunt begin insink.

"Vir ons gaan dit nie om 'n konflik tussen die myn-eienaars en bewaringsmense nie, want ons besef die belangrikheid van mynbou en ontwikkeling. Maar ons meen 'n beter manier om die gebied te ontwikkel is om te konsentreer op eko-toerisme en die oorsese toeristemark."

Nora Kreher, 'n lid van die dagbestuur van die veldtog in Johannesburg, sê: "Die grootste aspek van ons veldtog is die uitstuur van petisieposkaarte wat aan die Staatspresident gerig is. Ons het reeds 300 000 poskaarte uitgestuur waarin ons die

Quendalebaal, Skotland - Televisiekameramanne besig om die verbrokkelende Braer af te neem. Kenners meen die meeste van die oorspronklike 24,6 miljoen gallon ruolie het reeds in die see geloop nadat die skip in vier dele gebreek het (Foto: AP)

'N RAMP soos dié van die Braer kan enige dag aan ons kus gebeur, sê Willem Kempen, direkteur van die afdeling Skeepvaart van die Departement van Vervoer. Die Kaapse kus staan immers nie verniet bekend as een van die gevaarlikste nie, met sy kwaai winterstorms en monstergolwe van by die 20 meter hoog - veral aan die Transkeise kus.

In geval van 'n skeepsramp het die afdeling Skeepvaart gebeurlikheidsplanne uitgewerk wat die hele Suid-Afrikaanse kus in 25 sones in deel. Vir elkeen van die sones is planne uitgewerk met inligting vir plaaslike owerhede oor wie hulle moet kontak, waar hulle toerusting kan kry om vinnig op te tree, hoe om mondings af te seël, ens.

"Ons het van die sterkste skeepsbote wat mens kan kry. Beland 'n skip in die moeilikheid, is die John Ross en Wolraad Woltemade in staat om die grootste tenkskip weg te sleep. Ons het gereelde vlugte om die kus wat skepe dophou, ons het oliestoorplekke op strategiese plekke op die kus, ons het toerusting om olie oor te pomp."

Kyk 'n mens na die statistiek blyk dit dat die departement van Maart 1991 tot Maart 1992 tien skepe om die kus moes help. Vier van hulle het gesink - die Stafish, die Manila Transporter, die Vasso en die Oceanos. Die ander het almal ernstige strukturele skade opgedoen en moes na veiligheid gesleep word.

'n Groot gevaar is die sogenaamde vragsoekers wat dikwels meer as 20 jaar oud is en 'n al hoe ernstiger bedreiging langs die verraderlike Suid-Afrikaanse kus word. Elkeen van die genoemde tien

skepe wat in die moeilikheid beland het, was ouer as 13 jaar, en die Oceanos 39 - besonder oud vir enige skip.

Volgens die skeepstydskrif *Motor Ship* kos dit sowat R47 000 per dag om 'n tenkskip aan die gang te hou, terwyl dit miljarde kos om 'n uitgediende skip te vervang. 'n Skip van 150 000-ton kos by die R150 miljoen om te bou.

'n Land soos Noorweë onderwerp alle skepe wat die land se gebiedswater besoek aan 'n deeglike ondersoek. Indien hulle erg verroes of struktureel onveilig is, word hulle die gebiedswaters geweier.

"**HIER KAN ONS** dit nie doen nie," sê Kempen. "Ons stel wel sekere navigasiekanale voor wat skepe behoort te volg, maar ons kan dit nie afdwing nie."

"Wanneer sulke ou skepe by ons hawens aandoen, doen ons 'n deeglike hawe-inspeksie. As die skepe erg verroes of struktureel onveilig is, hou ons hulle aan totdat ons tevrede is dat hulle seevaardig is. Maar die meeste skepe doen nie by ons hawens aan nie."

Die seeroete wat aanbeveel word, is 25 seemyl van die kus, waar die Agulhas- en die Benguela-seestroom 'n natuurlike versperring vorm wat olie van die kuste sal afhou in die geval van 'n skeepsramp.

Dr Lynn Jackson, besoedelingsbeampte van die Afdeling Seevisserij, Departement Omgewingsbewaring in Kaapstad, verduidelik dat die Departement van Vervoer verantwoordelik is vir alle tegniese en wetlike aspekte van 'n skeepsramp, terwyl die afdeling Seevisserij verantwoordelik is vir die skoonmaak in die geval van oliebesoedeling.

Seevisserij het vier kuswagvaartuie en 'n vliegtuig wat oliekolle met oplosmiddels kan besuit as dit nodig is.

Maar, sê Lynn Jackson: "Hoe goed ons planne ookal is, hang alles af van die omstandighede wat 'n ongeluk omring. Met stormsterkte winde en onstuimige see soos in die Braer-tenkskip se geval kan niemand iets daaraan doen nie."

Kan SA 'n olieramp afweer?

Sê nou maar die Braer-tenkskip, wat die Shetland-eilande noord van Skotland nou met 'n vloedgolf gestorte olie besmeer het, het aan ons kus gestrand, sou Suid-Afrika dit kon hanteer? INA VAN DER LINDE stel ondersoek in

stryd steun om alle mynboubedrywighede in die oostelike duingebied van die meer te keer en die Staatspresident vra om dringend toe te sien dat die Konsepwet vir die bewaring van Vleigebiede deurgevoer word."

Die sogenaamde Groter St Lucia-gebied - wat nie net die meer insluit nie, maar ook die omringende vleigebiede en die Oostelike Oewer Staatsbosse, waaruit die grootste gedeelte van die beoogde mynbougebied bestaan - word bestempel as 'n buitengewoon waardevolle bewaringsgebied. Dit is een van Suid-Afrika se eerste geregistreerde gebiede ingevolge die Ramsar-konvensie oor Vleilande van Internasionale Belang, wat ook deur Suid-Afrika onderteken is.

Tony Ferrar, uitvoerende direkteur van die Natuurlewe-vereniging, sê die vereniging se amptelike beleid is al sedert 1976 dat daar geen ontginning noord van die Kaap St Lucia Vuurtoring aan die suidpunt van die meer se uitloop moet plaasvind nie. In elk geval nie voordat Richardsbaai Minerale (RBM) die beskikbare gebiede rondom Richardsbaai waarvoor hulle ook mynboulisensies het, klaar ontgin het nie. En ook nie totdat hulle voldoende bewys kan lewer dat hulle ontginde duine kan rehabiliteer tot hul oorspronklike toestand nie.

Die Oostelike Oewer is op die oomblik vir 80 persent bedek met denneplantasies, wat volgens 'n ooreenkoms tussen die Staat en die Natalse Parkeraad, gekap sal word sodra die bome gereed is en daarna aan Natuurbewaring oorhandig sal word.

Waarom dan die ophef? "Die skade wat die denneplantasies aan die duine aangerig het, sal vanself herstel die oomblik dat die bome afgekap is. Die oorblywende saadbedding en die plantvoeding in die grond sal sorg dat die gebied binne 'n paar jaar herstel," sê Ferrar.

Terwyl dennebome nie die hidrologiese funksie verander wat sandduine in die vleigebied verrig nie, sal mynbou dit wel doen, sê die bewaringsmense.

Ferrar verduidelik: Die sandduine is oor 25 000 jaar gevorm deurdat wind en water sand in verskillende lae en samestellings neergelê het. Wanneer dit reën, vloei die varswater - anders as met gewone grond - regdeur die sandduine na die vleilande en varswatermere soos die Bhangazi-meer. In jare van kwaai droogte, wanneer die water in die St Lucia-meer so sout word dat geen organisme meer daarin kan lewe nie, dien die varswatermere en vleigebiede as 'n soort teëlplaa vir die gebied wat in goeie reënjare weer die St Lucia-meer kan her-'bevolk'."

DIE METODE WAT gebruik word om stowwe soos rutiel, sirkoon en ilmeniet te myn, is om water deur die sand te spoel. Naas die geweldige klomp water wat nodig sal wees om dié taak te verrig, is die vraag watter plantvoedingstowwe in die sand gaan agterbly en wat gaan van die water word wat in die proses gebruik is.

Selfs al word die besoedelde water in damme opgegaar, sal dit onvermydelik deursyfer na die ondergrondse watertafel, wat weer die plantegroei in die gebied voed. En hoe op aarde kan mens ooit die duine wat tot 40 meter diep uitgegrawe is, herstruktureer?

Dan praat hy nog nie eens van die ontwrigting wat oor die 20 jaar wat dit sal duur om die gebied te myn deur pypleidings, paaie en swaar mynvoertuie veroorsaak gaan word in 'n toerismegebied nie.

Hierenteen sê mense soos Barry Clements, voormalige werknemer van die Natalse Parkeraad en nou bewaringskundige in diens van RBM, aan wie die mynboulisensie toegeken is, dat die mynbougebied maar 0,05 persent van die Groter St Lucia Vleigebied uitmaak.

Clements sê op enige gegewe tydstip sal daar maar 0,0002 persent van die gebied gemyn word.

"MYNBOU IS NIE die ware bedreiging vir die gebied nie. Daar bly 'n groot aantal mense hier en armoede, ekonomiese agteruitgang en oorbevolking is 'n groter bedreiging. Mense wat 'n daaglikse stryd om voortbestaan voer is nie in staat om goeie bewaringspraktyke te beoefen nie.

"Daar is ernstige erosie in die gebied en op plekke lyk dit soos 'n maanlandskap. Dit is geen 'natuurlike ongeskonde hawe' nie maar 'n see van armoede. Ons kan die verdere skending van die gebied voorkom deur werk te skep."

Ferrar se antwoord hierop? "Mynbou sal maar sowat aan 500 mense hier werk verskaf vir die volgende 20 jaar, terwyl eko-toerisme aan baie meer mense werk gaan verskaf vir 'n baie langer tydperk."

Dit lyk asof die stryd om St Lucia maar pas begin het. Die WNNR-verslag gaan wyd bekendgestel word en belangegroepes sal toegelaat word om kommentaar te lewer in 'n openbare verhoor, met 'n regter as voorsitter.

Daarna sal die finale besluit by die regering berus.

1993: 'n Keerpunt vir die NG Kerke

Apartheid het 'n bittere verdeeldheid gesaai tussen die vier Nederduits Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika - die wit NG Kerk (NGK), die swart NG Kerk in Afrika (NGKA), die bruin NG Sendingkerk (NGSK) en die klein Indiërkerk, die Reformed Church in Africa (RCA). Vanjaar begin die lang pad na versoening, skryf INA VAN DER LINDE en HENNIE SERFONTEIN

Pieter Potgieter

Russel Botman

Takatso Mofokeng

VIR die vier ras-verdeelde kerke gaan die jaar 1993 in die geskiedenis opgeteken staan as die jaar waarin die plofbare kwessie van kerkeenheid van al vier kerke vir die eerste keer amptelik op die agenda kom op byeenkomste tussen die vier kerke.

Terselfdertyd, waarsku kerkmanne, het die geskiedenis deur die eeue heen geleer dat daar soveel praktiese, emosionele en ander struikelblokke betrokke is by kerkeenheid, dat sulke pogings in die verlede eerder gelei het tot groter verdeeldheid as groter eenheid.

Hier plaaslik sal dit nog veel moeiliker gaan. Die vier kerke se grootste onmiddellike probleem is om die groot vertrouenskrisis op te los wat ontstaan het weens die bittere geskiedenis van die land en veral die rol wat wit kerkmanne in die totstandkoming van apartheid gespeel het.

MAAR OP DIE LANG duur kan die feit dat die vier kerke sedert daardie noodlottige sinodebesluit in die vorige eeu om aparte byeenkomste vir bruin en wit lidmate van die kerk goed te keur, elkeen 'n kenmerkende eie teologiese siening ontwikkel het, selfs 'n groter probleem blyk te wees.

Vir die oomblik is daar egter rede om 1993 te bestempel as die jaar waarin die lang, stadige en pynlike proses begin het om die vier kerke te herenig - al lê die volle hereniging dalk nog in die verre toekoms.

Dié begin is moontlik gemaak deurdat die wit NGK in 1992 vir die eerste keer onomwonde aanvaar het dat apartheid 'n sonde is en dat die

teologiese regverdiging daarvan 'n leerdwaling ("heresy") was. Dié ontwikkeling het die weg voorberei vir die twee belangrikste byeenkomste in Februarie en Maart vanjaar.

* Op 17 - 19 Februarie ontmoet die Algemene Sinodale Kommissies (ASK) van die NGK, die NGKA, die NGSK en die RCA. Die hoofpunt op die agenda is die kwessie van kerkeenheid, met die NGK wat moontlik die eerste maal in sy geskiedenis 'n kerkmodel vir kerkeenheid op die tafel gaan plaas vir bespreking.

* Tussen 3 - 5 Maart is daar 'n ontmoeting in Johannesburg van al 13 lede van die uitgebreide NG Kerkfamilie hier en in die buiteland. Dit is gereël deur die Wêreldbond van Gereformeerde Kerke (WBGK), wat weer eens skerp sal kyk na die kwessie van kerkeenheid.

Prof Pieter Potgieter, moderator van die NGK, bestempel dit as "n geskiedkundige byeenkoms" omdat kerkvereniging vir die eerste keer die vernaamste besprekingspunt sal wees.

Ook dr Takatso Mofokeng, aktuaris van die NGKA en teoloog aan Unisa, sê: "Dis 'n geskiedkundige byeenkoms omdat ons nog nooit tevore op dié vlak ontmoet het nie. Tot dusver was daar net ontmoetings tussen die moderature van die verskillende kerke wat net 'n paar mense ingesluit het. Hierdie is 'n groot byeenkoms van al die ASK's wat meer as 100 mense sal insluit."

DIE TWEE BYEENKOMSTE spruit uit die vergadering van die Gereformeerde Ekumeniese Raad (GER) in Maar verlede jaar in Athene, waar die NGK-leierskap vir die eerste keer

onomwonde toegegee het dat apartheid 'n sonde en die teologiese regverdiging daarvan 'n leerdwaling is.

Vir die NGK-manne was dit baie belangrik om die woord "heresy" met "leerdwaling" te vertaal en nie "kettery" nie. "Die woord 'heresy' word vry in Engels gebruik sonder die emosionele lading van die woord 'kettery'. Onder 'kettery' verstaan ons dat iemand wat hieraan skuldig is buite die koninkryk van God verklaar word. Ons het dit so aan die leiers van die NGKA gestel en hulle het dit aanvaar," sê prof Piet Meiring van die ekumeniese kantoor van die NGK en sendingwetenskaplike aan UP.

Dit is gevolg deur 'n informele "bosberaad" van die moderature van die vier NG Kerke buite Stellenbosch op uitnodiging van die NGSK. Daar is probleme met die NGK se steun aan apartheid in die verlede en die huiwering om dit sonder omhaal van woorde te verdoem, met mekaar uitgepraat.

Van die NGK sal nou by die twee byeenkomste gevra word om formeel hul finale standpunt oor apartheid helder en duidelik te stel. In gesprekke met leiers van die kerke is dit duidelik dat hereniging steeds ver in die toekoms lê.

Die NGK se Algemene Sinode het in 1990 'n besluit ten gunste van kerkeenhed geneem en aan die ASK opdrag gegee om verskillende modelle te ondersoek en dit aan die volgende Algemene Sinode in 1994 in Pretoria voor te lê.

Meiring sê: "Die ASK gaan met 'n voorstel vir kerkeenhed na die byeenkoms in Februarie, maar ons kan nie - en wil nie - met 'n klinkklare model kom nie. Ons wil 'n voorstel op die tafel sit wat ons met die ander kerke wil bespreek. Noem dit maar 'n dinamiese model. Ons wil met die ander kerke 'n pad-loop en saam besluit op 'n model wat ons aan die Algemene Sinode kan voorlê.

"My standpunt is dat ons weer as verskillende NG Kerke moet herenig om te word soos ons in die verre verlede was. Dit is ons taak om die proses uit te werk hoe ons daar gaan uitkom."

Prof Pieter Potgieter, moderator van die NGK, erken openlik dat die grootste probleem vir die NGK is om 'n model te vind wat deur al die lidmate aanvaar sal word. "Daar is geen sin daarin om kerkeenhed tussen die vier kerke te bereik en dan weer 'n skeuring in die NGK te bewerkstellig nie."

UIT GESPREKKE MET ander kerkmanne klink dit of die probleem vir die NGK veral gaan lê op die vlak van die samesmelting van streeksinodes in die bekende konserwatiewe plattelandse sinodes van Transvaal en die Vrystaat.

Mofokeng sê: "Ons weet nie hoe realisties die NGK se voorstelle vir kerkeenhed is nie. Die probleem is dat die besluite van die NGK nog altyd deur politieke gebeure gedikteer is. Baie gaan

afhang van die vordering wat op die politieke vlak van onderhandeling gemaak word.

"Die probleem is dat die NGK bang is vir 'n skeuring en ek kan nie sien dat hulle enigiets gaan doen om dit te bevorder nie."

Potgieter meen die twee grootste struikelblokke op die weg van kerkeenhed is die Belhar-belydenis van die NGSK, wat as 'n vierde belydenisskrif deur sowel die NGSK as die NGKA aanvaar is; en die ekumeniese siening van die NGSK en die NGKA ten opsigte van organisasies soos die SA Raad van Kerke en die Wêreldraad van Kerke.

Terwyl die NGK bereid sal wees om die Belhar-belydenis te aanvaar as 'n standpunt oor apartheid, sal dit moeilik wees om dit as 'n belydenisskrif te aanvaar.

Ds Russel Botman, assessor van die NGSK, vra in 'n onlangse uitgawe van *Die Kerkbode* of dit beteken dat die NGK van die "teologiese benadering" van die NGSK verskil en of dit beteken "dat ons uit die WRK moet bedank of dat ons bevrydingsteologie moet laat vaar?"

Hy stel dit duidelik dat die Belhar-belydenis vir die NGSK "nie-onderhandelbaar is nie". In 'n gesprek het hy egter die moontlikheid dat dit 'n saak is wat deur 'n nuwe verenigde kerk bespreek kan word.

DAN IS DAAR natuurlik ook die hele proses van kerkeenhed tussen die NGKA en die NGSK. Die proses het sedert 1990 verskeie terugslae beleef, maar het die grootste kerkregtelike probleme nou uitgestryk en die plan is om vroeg in 1994 oor te gaan tot die stigting van die Verenigende Gereformeerde Kerk (VKG).

Die VKG sal bestaan uit 'n Algemene Sinode, en streeksinodes en ringe wat geografies saamgestel word. Om mee te begin sal dit aan gemeentes oorgelaat word om self te besluit oor hoe hulle binne die groter struktuur gaan inpas, hetsy deur voort te gaan soos altyd, of saam te smelt met ander gemeentes, met die voorwaarde dat die gemeentes volkome toeganklik vir lidmate van albei kerke moet wees.

Terwyl sommige elemente in die NGK meen dat die spanning wat steeds oor kerkeenhed binne die NGSK en die NGKA bestaan, gebruik moet word om die proses te vertraag totdat die NGK gereed is om saam te gaan - 'n standpunt waarvoor daar ook steun in die bruin en die swart kerk is.

Botman sê: "Ons hoop dat ons by ons ontmoeting in Februarie 'n verbintenis van die NGK kan kry dat hulle nie ons kerkverkenning gaan teenstaan nie en dat hulle dit eerder steun as die eerste tree na groter kerkeenhed. Dis 'n manier hoe hulle hul bona fides oor die kwessie van kerkeenhed kan bewys."

Vergeet dit, sê Smith

Nico Smith

DIE NG Kerk in Afrika (NGKA) moet alle planne laat vaar om met die NG Sendingkerk (NGSK) te verenig en eerder 'n eie pad loop onder die naam Verenigde Gereformeerde Kerk (VKG). Boonop moet die NGKA ook nie in dié stadium enige gesprekke met die wit NG Kerk oor die moontlikheid van kerkeenhed tussen die vier ras-geskeide kerke van die NGK-familie voer nie.

Dit is die standpunt van die omstrede dr Nico Smith, voormalige aktuaris van die NGKA. Smith gaan optree as waarnemende aktuaris in die gesprek oor kerkeenhed wat in Februarie gaan plaasvind tussen die Algemene Sinodale Kommissies van die vier NG Kerke. Hy is gevra om die plek vol te staan van dr Takatso Mofokeng, wat vir 'n jaar studieverlof in die VSA is.

Smith sê: "Ons moet vergeet van eenheid met die NGSK. Al ons pogings van die afgelope twee jaar was verniet. Die NGSK het ons in die steek gelaat en ek kan nie sien dat hulle in Maart 1994 gaan besluit tot kerkeenhed met ons nie, soos wat hulle nou onderneem het om te doen".

Smith verwys na pogings in Oktober 1990 toe die NGKA en die NGSK 'n nuwe Verenigende Gereformeerde Kerk tot stand wou bring. Dit het nie geslaag nie weens regsprosedures probleme en 'n beswaar van die NGSK dat die NGKA nie die regte regsprosedures gevolg het nie. Daar is gevrees dat dit kon lei tot regsopgetredes deur konserwatiewes wat die kerkvereniging teengestaan het.

Dit het die NGKA 15 maande gekos om hul regsprobleme op 'n buitengewone sinode in 1992 in Pretoria uit te stryk. Die gedagte was dat die NGSK terselfdertyd hul buitengewone sinode sou hou en dat die kerkvereniging dadelik sou plaasvind. Die planne is egter gefnuik omdat die helfte van die NGSK teen 'n buitengewone sinode gekant was.

Die NGSK gaan nou in Maart 1994 byeenkom met die voorneme om dan tot kerkvereniging oor te gaan.

Hieroor sê Smith: "Die NGSK was nooit ernstig oor kerkeenhed nie. Ek is bevrees dat die NGSK, soos ander Suid-Afrikaanse kerke, 'n gevangene is van die politieke realiteit. Die huidige politieke neiging onder die Kleurlinge om nie die ANC te steun nie, maar eerder vir De Klerk, word ook in die NGSK weerspieël. Dis waar die teenstand teen kerkvereniging met die NGKA ook vandaan kom".

OOR DIE WIT NGK sê Smith: "Ongeag al hulle piëtistiese verwerping van apartheid, moet mens onthou dat vereniging met hulle in die praktyk sal beteken dat die NGKA de facto net nog 'n departement van die NGK gaan word.

"Ons sal in presies dieselfde posisie wees as die huidige kragtlose Indiër- en Kleurling-kamers van die parlement. Ons sal in der waarheid 'n vierde kamer word met die wit kerk in beheer, net soos die wit Volksraad die driekamer-parlement beheer."

Smith sê die NGKA moet onder die vandel van die VKG eerder probeer om met ander swart gereformeerde kerke wat ook deur die wittes in hul kerke verstoot is, 'n losse alliansie van kerke te vorm. Hy praat van die Metodiste, die Presbiteriane, die Hervormers en die Gereformeerdes, maar ook van ander lede van die wyer NGK-familie buite die landsgrense, soos in Zambië, Zimbabwe, Malawi en Namibia.

17 000 people attended Germany's Mayday rave

THE Baseline's in slaughter mode and the dance floor's packed with young people in rave gear. A soulful voice rises, "I think we've found a better place to live in peace and harmony. Just close your eyes and dream with me."

The words repeat as the music breaks to sub base sounds and jungle noises, picking up a harder base. It folds over and over and builds, the words getting louder. Arms rise on the dance floor... Something's going down on the progressive front - and whether it's just a trend, a trip or a new unity, you can be sure it's going to be around for a while. While 1992 saw South Africa pumping to the electronic sounds of a new beat, 1993, say ravers, is already seeing the scene take flight as South Africa links up to a global movement in youth culture. What began as a music revolution called techno is now mutating into new sounds - and picking up thousands of groovy trouperes along the way.

THE NEW MUSIC is not an overnight sensation. Most sources hype the following history:

Detroit 1984. The musicians Derrick May, Juan Atkins and Kevin Saunderson decided to pay homage to their musical inspiration - bands like Kraftwerk, Heaven 17, New Order, Tangerine Dream and Ultravox. Stepping up the BPM (beats per minute), Detroit techno is the first to kick disco and Hi Energy's butt.

Meanwhile, in Chicago, house music has become the new order. The new sounds are electronic experiments with a strong baseline for dancing.

By 1988, when the UK gets hip to Chicago house sounds, they discover Detroit techno as well and English DJs start mixing keyboard tunes over the dance beat of house. Ushering in Acid House, the summer of '88 gets the scene cooking. From reunions of the trendy holiday spot Ibiza to Warehouse raves, thousands start flocking to underground acid parties. British musos begin spinning out their own tracks with samplers and synthesizers as techno, coupled with its designer drugs ecstasy and acid, sweep the continent.

By 1990 techno anthems have begun calling the tribes and the hardcore race is on with dance music filtering from Belgium and the US. Disco has never been as fast, hypnotic or popular.

Simultaneously, America starts experiencing the rise of hip hop - rap with a message and plenty of attitude - initially

"The new songs are about peace, love, harmony. They put a smile on your face and it filters through. You can see it spread across the dance floor and hopefully from there out into the world."

- GRAEME, LOCAL DJ

aimed at countering racism. Street gear, grunge, baseball kit, trainers and homeboy gear flood the market. Ragga house and rap shift up to 110 BPM and begin crossing into the rave scene for a while.

Meanwhile, techno has stepped up the fastest house beats (125 BPM) to 136 BPM and begins complicating the sounds with digital samples and synthesised rushes. As techno begins to be popularized, it begins to get harder. The dance floor is transformed into a place of endurance with ravers crossing the fatigue brink, easy enough when tripping or packing away energy boosters. Rave music forces people onto the dance floor and once they're there, provides instrumental breaks before lifting them higher. The hypnosis of the experience sees technology taking the beat back to its ritual origins.

STEPPING UP THE BEAT to a "grit your teeth excursion into dissonance and discord", peaking at 168 BPM, hardcore techno is characterised by the use of break beats, air horns, screams, sirens. For a while it seems that the music can't possibly get harder or faster. Popular techno and rave house sees the summer of 1992 label raves as either legal or illegal (re drugs) and ravers simply follow the traffic jams on Saturday nights to find the party. 17 000 people attend 1992's Mayday rave in Köln, Germany, and up to 20 000 ravers are getting together in Britain in massive ice rinks or open fields with police helicopters for security.

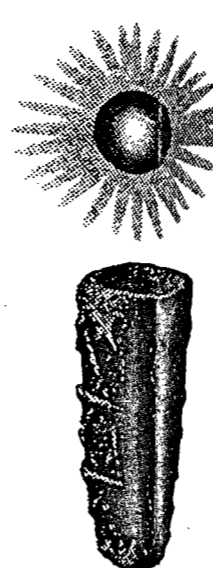
BUT WHILE the marathon all night dance party mode has maintained itself, the music of the rave scene has started changing as happy songs and groovy tunes emerge from the panic of hardcore techno. In a recent interview in DJ magazine, Derrick May, the godfather of techno, denounced the term, calling the techno of 1992 "a debased term... created by sampler-toing dickheads... It got out of hand with the whole bleep culture. The English scene started with the influence of original techno, but they couldn't really figure it out so it changed into something else. Now it's a mutation of a mutation of a mutation."

Techno was never intended as a pop concept, having stuck to the underground. Bands are comprised of faceless members, allowing the dance consumer to convey "the image" of the music rather than the bands doing so themselves. With techno hitting top twenty charts and bands like the Shamen becoming pop icons, the natural reaction is a return to the house roots. The new sounds are centering on about 135 BPM and are labelled anything from alternative house and ambient house to garage (a more soulful experience)

while Trance and tribal house are ushering in a spiritual ritual on the dance floor. Even dub reggae has re-entered the modern spectrum. "Clattering beats, rumbling baselines, analog noises, more strings," says local DJ Graeme Hector, "The music is becoming more musical and more listenable, lyrics mix with flows of energy and nature sounds, something more oblique and seductive, but still pumping a hard dance beat. Dancing has become less aggressive and more groovy, more sexy,

soulful and positive. You can even find yourself on a dance floor in darkness filled with three minutes of sub-aqua sounds and whale calls, followed by 60 seconds of a lone kick drum before the groove starts pumping again."

And the music is still geared at building higher and rushing as ecstasy (the feeling) weaves through the lyrics and electronic sounds. The names of the leading record labels of the new sounds are telling: React to

"We're using technology to enhance our ideas rather than create them. If you can control the technology instead of letting it control you there's more room for exploring, going deeper and finding yourself."

- SPOOKY, US HOUSE MUSICIAN

the Rhythm, Guerilla, Boy's Own, Strictly Rhythm, Land of Oz, Euphoria, Supereal.

IT SEEMS that whatever goes down in South Africa manages to breed its own unique angle. Although we are yet to hear a house or techno track produced by local musos and although the local rave scene is still at a formative stage, it has already packed an intensity that can survive a struggle

In Johannesburg, a group of DJs and

technicians calling themselves Activ-8 have been working the scene for about three years, doing the odd party and trying to inject new sounds. Their vision finally came together when a group effort in May 1992 produced the first rave to capture imaginations and alter perceptions. Working with SFX's Preston Riptorn and Simon Spiller, the rave took place in Yeoville's derelict Picadilly Theatre and was attended by some 1700 people. Although the vibe was later to become a norm, for the

first time people found themselves in a non-aggressive space with massive video projections and the best techno available. The gear ranged from outlandish and fantastic to dress down. Every element of the youth culture rocked up.

From there a scene seemed inevitable. The posse got down to work on a smaller warehouse rave in Albert street, deep downtown Jo'burg, and then on an enormous rave in the abandoned Wembly ice-rink. By then the fashion scene was already cooking and state of the art video and computer graphic projections bounced off walls. With so much to escape from, the raves have taken on an out of the world experience and the escape of hardcore is a natural groove. Attempts to cross racial divides echoed and were later picked up by Riptorn and Activ-8 in a small rave in Tembisa.

RIPTORN AND TIM WHITE (co-ordinator of Activ-8) gathered up leading DJs Graeme and Pedro and began work on the first progressive club in Jo'burg since the old days at Idols. Fourth World in Jeppe street opened in late October '92 and has subsequently become the hub of the local progressive front.

Done out in UV reactive paintings and holographic funk, the club feels like an urban jungle playground and is attracting the hardcore ravers. The scene is keeping abreast with international urban underground clubs. Eric Kirsten, one of the organisers was the first to pick up on the "smart drink" trends and these are sold at the club. Basic energy boosters, legal vitamins and detoxifiers keep the adrenalin right up there.

It's a bright young thing scene - from a posse called The Ninjas to Yeoville trendies, body-suited acid bitches to fantasy dress-up, UV-reactive gear and streetwear. Booze sales are down, Lucozade sales are up. Welcome to a club of DJs with a message, marathon raves and a non-aggro vibe.

Meanwhile Spiller's SFX got down to another mega-rave in conjunction with the editors of the only quality local 'Zine *Damn New Thing*. This time it was held at the old prison in Hillbrow. The right time and the right place (cyber dungeons and prison cells, open-air techno dance floor and hidden quads) produced one of the most unique scenes in local rave history.

Derrick May: Techno... "Aaah! That Word!"

Less successful raves, perhaps an attempt to make a quick buck on the techno wave, have gone down almost unnoticed.

MEANWHILE IN CAPE TOWN, a group called UFO have headed the rave scene. Carl Mason and Jesse Stagg have been organising raves since 1990 - Deep, Summer Love, Spike and this year's Tyrannosaurus Rox rave. The latter was a New Year's event held at the Waterfront in the Dinosaurs Alive exhibition, funking with moving model dinosaurs. UFO have also opened a number of Cape Town house and techno clubs - The Front, Eden and now Uforia - with the emphasis also on progressive house rather than hardcore techno. The Cape Town scene, however, lacks the intensity of the Jo'burg raves. With so many mountains and so much sea there seems to be less to escape from than Jo'burg's urban playground.

December 1992 also saw promoter Danny Shriver bring out a group of DJs, post-crusty hippies and rave organisers The Muti Tribe, who staged two-day raves out in the country and on the beach. The Muti Tribe introduced the full potential of tribal house and trance and cooked Jo'burg's Fourth World into 1993 before returning to the UK. One nation under a trance.

SOMEWHERE IN the middle of all of this, a new culture is emerging. "Peace in the city", "Energize me with your love", "My people can't be bound forever", "E - spread the joy" - the lyrics are grooving a new rhetoric. Unlike earlier subcultural movements, the rave scene's not trying to build barriers or break down structures. There's been enough fighting, there's been enough discrimination, there's been enough apathy. The scene's projecting itself higher, riding on a "one love" optimism that hasn't been met since the 60s.

In Jo'burg's Fourth World, the essence of the rave mentality is shifting to getting off on life rather than drugs. From professionals needing a weekend of rave release to hip hoppers on the streets, the message is hope and a discontent with infertile political manoeuvring. Perhaps many of the new generation emerged into political awareness only once talk of peace was on the cards and systematic ideological oppression in the cities was an unfashionable concept.

It's easy to dismiss the rave scene as drug-induced idealism, as a rich white kid fashion trend and as a politically mindless gathering of acidheads and trendoids.

But then again, when last did you see a few thousand kids get together in one place and generate an attempt at unity and speak of one love? And when last could you travel to any progressive city in the world and find a similar vibe cooking?

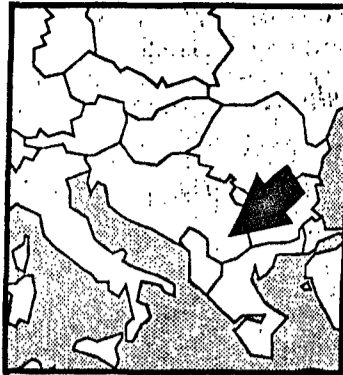
tribes

© A L L I N G T H E

It started with techno and designer drugs and people said the RAVE SCENE was just a passing trend. But the scene is getting bigger and going higher, moving onto the street, grooving new sounds through clubs and settling into the mentality of the South African youth. CHARL BLIGNAUT looks at the music and the history of the movement that's taking yes for an answer

internasionaal

DIE DERDE Wêreldoorlog begin dalk net hier

Die Serwiese president, Slobodan Milošević, se etniese beleid bedreig die sekuriteit in Macedonië

Die geringste voorval kan 'n bloedbad soortgelyk aan dié in Bosnië-Herzegovina ontketen in Macedonië, skryf RICHARD CAPLAN uit Skopje. Etniese spanning loop hoog tussen die Albaniërs en die Macedoniërs in dié voormalige Joego-Slawiese republiek

EMIL GEORGIEV verkoop elektroniese ware in sy winkel aan Maarskalk Tito Boulevard in Skopje. 'n Mens sou verwag dis die soort winkel wat maarswaar behoort te kry in Macedonië se sukkelende ekonomie. Georgiev sê egter hy doen flink sake. Maar die redes wat hy vir sy huidige voorspoed noem, gee 'n mens nie juis hoop vir dié jong land nie.

"Almal is bang vir oorlog," sê hy - 'n stelling wat 'n mens regdeur die land hoor. "Daarom gee die mense wat geld het dit uit. Hulle het geen vertroue in die toekoms nie."

Dié vrees is gegrond. 'n Kragtige kombinasie van binnelandse onrus en buitelandse bedreigings ondermyn die brose vrede in die voormalige Joego-Slawiese republiek. En in teenstelling met die konflikte wat die gebied reeds ervaar het, sal 'n uitbarsting van geweld in Macedonië baie maklik die ganse suidelike Balkanstreek in oorlog dompel. Macedonië, tot onlangs beskou as 'n eiland van betreklike kalmte, word nou geteister deur etniese spanning wat dreig om die bevolking te polariseer. Dié spanning het in November ontplof toe sowat 3 000 etniese Albaniërs in Skopje met die Macedoniese polisie gebots het nadat die polisie op Albaniese smokkelaars toegeslaan het.

Die onluste was 'n skok. Etniese Albaniërs - die land se grootste minderheidsgroep - word goed verteenwoordig in die regering, waar hulle vier kabinetsposte en byna 20 persent van die setels in die parlement beklee. Hulle geniet ook heelwat meer voordele (onder meer hul eie skole en 'n aandeel in die media) as talle minderheidsgroepe elders in Europa. Tog word hulle gefrustreer deur hul onsuksesvolle pogings om te ontsnap aan 'n erfenis van diskriminasie en volle gelykheid met Macedoniese Slawiërs te bereik.

"DIE MEESTE VAN hul eise is redelik in die lang termyn," sê Steve Crvenkovski,

een van Macedonië se vier vise-presidente. "Maar hul verwagtinge is te hoog. Die mense meen nou dat ons 'n demokrasie het, moet alle probleme onmiddellik opgelos word."

Selfs die flou simpatie wat Crvenkovski uitspreek jeens die Albaniërs se bekommernisse word nie wyd gedeel nie. Die Albaniërs ervaar groot teenstand teen hul politieke agenda. "Telkens wanneer Albaniese inisiatiewe in die parlement ter sprake kom, vorm die Macedoniese partye 'n blok teen ons," kla Muhamed Halili, 'n hooggeplaaste Albaniese wetgewer. Hy noem as voorbeeld 'n mislukte poging onlangs om die wet te hervorm wat vereis dat name op identiteitsbewyse, paspoorte en alle ander amptelike dokumente in Macedonies verskyn, eerder as in dié taal van 'n mens se eie keuse.

Tog meen baie mense die verskille tussen Albaniërs en Macedoniërs is nie onoordeelkundig nie en probeer albei groepe op die oomblik om dié verskille uit te stryk. Die huidige klimaat is egter nie bevorderlik vir versoening nie. Die land gaan gebuk onder die laste van 'n driedubbele ekonomiese krisis weens die VVO se sanksies teen Serwië, normaalweg Macedonië se grootste handelsvennoot; 'n Griekse embargo teen Macedonië, wat deur Athene van ekspansionistiese motiewe beskuldig word; en die voortdurende onwilligheid van die meeste lande (uit eerbied aan Griekeland) om Macedonië te erken, wat feitlik alle buitelandse hulp en beleggings onmoontlik maak.

DIE EKONOMIESE KRISIS verhoog natuurlik die etniese spanning en plaas druk op albei kante om meer uiterste - dit wil sê nasionalistiese - houdings aan te neem. Die gematigde koalisie-regering onder leiding van premier Branko Crvenkovski is veral kwesbaar solank internasionale erkenning Macedonië ontwyk. Die voortgesette gebrek aan erkenning skep 'n vrugbare teelaarde vir die vurig nasionalistiese Macedoniese

Revolusionêre Organisasie, tans die grootste party in die parlement.

Intussen word gesê die omgekepte en gefrustreerde Albaniërs kan dalk hul steun aan die regering onttrek. En hoewel die Albaniese politieke leierskap tot dusver Macedonië se pogings gesteun het om erkenning te verkry, het Sami Ibrahim, onderpresident van die Party vir Demokratiese Welvaart, onlangs 'n beroep op Europese lande gedoen om erkenning uit te stel totdat Albaniërs die status van 'n "grondwetlike nasie" verkry.

TOG IS DIT JUIS omdat die stand van sake so vloeibaar bly dat erkenning die sleutel is tot die stabilisering van Macedonië en 'n voorvereiste is vir vrede in die groter Balkan-gebied. Macedonië het in Januarie verlede jaar voldoen aan die Europese Gemeenskap (EG) se vereistes vir erkenning, maar Griekeland se beswaar teen die gebruik van die naam Macedonië het die EG en die VSA verhinder om met erkenning voort te gaan. Griekeland, 'n lid van die Noord-Atlantiese Verdrag-Organisasie (Nato), vrees dat Macedoniërs 'n ogie het op sy eie noordelike gebied met dieselfde naam - al het Macedonië dit ontken en selfs sy grondwet gewysig om vrese van ekspansie te besweer.

Om die waarheid te sê, as enige land rede het om besetting te vrees, is dit Macedonië. Op een of ander tydstip in die geskiedenis het byna elke land in dié wêrelddeel al Macedonië probeer oorneem. Bulgarye het die land 'n kort ruk beset ná die oorlog tussen Rusland en Turkye in 1878; Griekeland het 'n gedeelte daarvan bekom ná die Tweede Balkanoorlog in 1913; en binne die kortstondige Koninkryk van Joego-Slawië (1918-44) was Macedonië bekend as Suid-Serwië.

Die gemengde boodskappe wat deur Macedonië se bure uitgestuur word, is 'n erfenis van dié deurmekaar geskiedenis. Bulgarye het die staat Macedonië erken, maar nie die nasie nie. Vojislav Seselj, die leier van Serwië se ultra-nasionalistiese

Radikale Party, het al die partisie van Macedonië geëis. En Griekeland het al derduisende rande bestee aan 'n advertensieveldtog wat wesenlik die bestaan van nie-Griekse Macedoniërs ontken.

Baie mense glo voortslepende onrus in dié politieke niemandsland sal 'n goeie verskoning bied vir inmenging. "Enige klein voorval kan 'n katastrofe ontketen," sê Vladimir Milcin, 'n dramaturg en politieke aktivis. Ook Sami Ibrahim het al gewaarsku as daar meer gewelddadige konflikte in die land ontstaan, "sal Macedonië verdwyn en 'n stukkie koek word vir die buurlande... Die Derde Wêreldoorlog kan dalk net hier begin."

BREEK GEEN OORLOG egter in die suidelike Balkangebied uit nie, kan die vonk in die kruitvat dalk nie uit Macedonië self kom nie, maar uit die Serwiese provinsie Kosovo noord van die land - die tuiste van sowat twee miljoen Albaniërs. Die spanning het hier in die laaste jaar toegeneem nadat Serwië dié mense se universiteit gesluit en hul parlement ontbind het. Enige poging om Kosovo te "reinig", soos die Serwiese president, Slobodan Milošević, al gedreig het om te doen, sal waarskynlik daartoe lei dat Albaniërs uit die aangrensende Albanië en Macedonië opruk om Kosovo te verdedig.

Die wysers aan die horlosie in Skopje se ou spoorwegstasie staan stokstil op 5.17 - die presiese oomblik waarop 'n aardbewing een oggend in 1963 die stad getref het. Die tyd staan egter nie stil vir die jong land Macedonië nie, en die onweertekens neem toe. Tog kan 'n oorlog vemy word. Die onlangse besluit van die VVO se Veiligheidsraad om troepe aan Macedonië se grense te ontplooi om die vrede te bewaar, is 'n stap in die regte rigting. Erkenning deur die internasionale gemeenskap en die goedgesindheid van alle Macedoniërs word vereis om vrede te verseker.

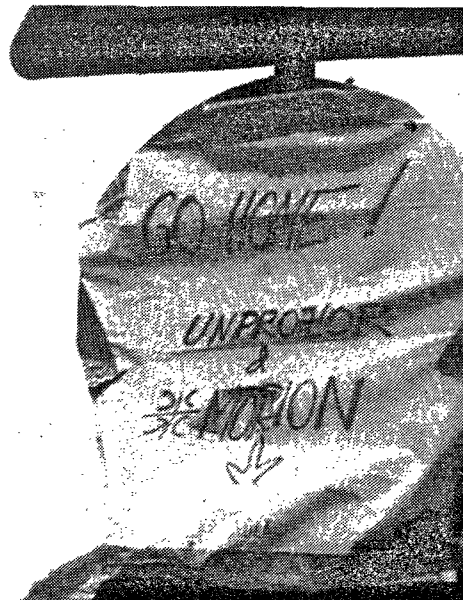
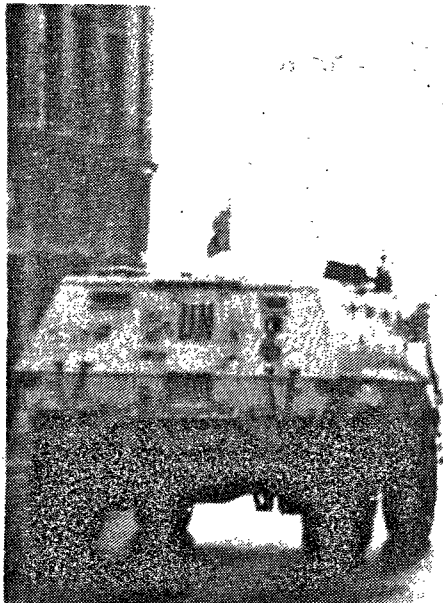
© IN THESE TIMES

Trying to douse the ethnic flames

From March until December 1992 Viktor Andreev was Civil Affairs Coordinator of the United Nations Protection Force (UNPROFOR), responsible for all political, information and humanitarian issues in the UN protected area Sector South, the largest of the four areas in the former Yugoslavia under the control of the UN. Starting the 1st of January 1993, he was appointed UNPROFOR Civil Affairs Coordinator in Bosnia-Herzegovina, the war-torn republic with the besieged city of Sarajevo as capital. ANNÉ MARIÉ DU PREEZ spoke to him during a recent private visit to South Africa

Viktor Andreev ... "There are no angels in this conflict."

Protest against UNPROFOR... An United Nations Personnel Carrier is passing a street sign that is covered with a poster reading: "Unprofor and Morrillon Go Home!", Tuesday in Sarajevo. After Bosnian Deputy Prime Minister Hakija Turajlic was assassinated by a Serb soldier on Saturday, the protest against the UN in Sarajevo is increasing (Photograph: AP)

What is the basis of this conflict?

Basically, the collapse of Yugoslavia is part of the chain reaction of changes in Eastern Europe started by Gorbachev's Perestroika. The reasons include ethnical, religious, cultural, political and economic differences between the different groups. Three independent countries from the former Yugoslavia, in addition to the former mother country, are now recognised by the UN: Slovenia, Croatia and Bosnia-Herzegovina. And my personal opinion is that the premature recognition of Bosnia-Herzegovina by the international community contributed to the conflict.

The basic problem is the borders which were established by the former Yugoslav regime, which are questioned by certain parts of the population. In the first place by the Serbs in Croatia and Bosnia-Herzegovina, as well as the Croats in Bosnia-Herzegovina. For example, in Croatia there are regions where the Serb population constitutes a clear majority. And in Bosnia-Herzegovina the Serbs, who are the second largest minority group, constitute a majority in many rural areas. The Muslims live mostly in the towns, and the Serbs, who are farmers, in the rural areas. So basically the conflict is about territories.

Who wants what?

Out of the three newly recognised republics, only Slovenia didn't have major problems after independence. Ethnically it is more or less homogenous, and the withdrawal of the Yugoslav National Army (JNA) did not constitute any major problems here. In Croatia, there is a substantial Serb population living mainly on the borders with Bosnia and Serbia. These people historically lived in the area for more than four centuries. They preserved their religion, (Orthodox, as opposed to the Catholic religion of the Croats) and ethnic identity. More than half a million Serbs now live in these areas, in addition to other areas in the country.

At the same time the historic, ethnic, cultural and religious differences became acute. There was severe mistrust following the Second World War, when the two groups supported the different sides. The Serbs supported the Allies, while the Croats supported Germany. The mistrust was of course the result of the killing of about a

million Serbs by Croats who belonged to the Ustashe, which was aligned to the Nazis. Part of the problem here was also that, when Croatia became independent, the Serb population declared their independence in their traditional areas. The JNA, which consists mainly of Serbs, moved in from Serbia to support their brothers in Croatia. They claimed certain Croatian territories which they considered to be mainly populated by Serbs.

Another component of the problem was that Croatia officially declared the Serbs a minority group. In the former Yugoslavia there was no such thing as minority groups, and the Serbs protested stringently. This led to the fighting between the two groups, and at this point the UN became involved in the conflict here. In Bosnia-Herzegovina the Muslims are the majority of the population, followed by Serbs and then Croats, which means there is a triangle of ethnic, cultural and religion aspirations. The Muslims live in towns in Bosnia, the Serbs in rural areas in Bosnia, and the Croats mainly in Herzegovina. Basically the problem is the refusal of the different groups to come to some kind of agreement about the division of the territory.

In Bosnia the most immediate problem facing the UN is that humanitarian assistance must be delivered as soon as possible to the besieged towns and parts of the territory which is populated by Muslims and surrounded by Serbs.

In the eyes of the world the Serbs are the aggressors and therefore in the wrong. Are they?

My experience has made it clear that there are no angels in this conflict. All sides do things that are contrary to finding a solution to the conflict. All sides are sometimes in the right, and sometimes in the wrong. It is not as simple as it appears to be. All sides are provoking each other.

What is the UN hoping to achieve through the UNPROFOR mission?

After Resolution 743 was adopted by the Security Council, which approved the Vance Settlement Plan, three UN protected areas were established in Croatia. The main aims of UNPROFOR are to maintain peace within the protected

areas, the demilitarisation of the area through the withdrawal of the JNA and paramilitary units, the establishment of a new police force, reflecting the national composition in the area before the conflict, and the return of displaced persons who fled as a result of hostilities.

There are four areas, Sectors East, West, North and South, where military battalions from different countries are located to ensure that these tasks are accomplished. UN Civilian Police monitor the activities and work of the local police, and maintain security, law and order. The civilian component is conducting the very difficult negotiations with all sides, and also perform other humanitarian tasks.

What distinguishes UNPROFOR from other UN missions is, in the first place, its size. It is now the largest UN mission ever, with more than 23 000 people deployed in the areas under its control. And the mandate evolves in accordance with the changing situation.

Also, this is a peacekeeping operation, not peacemaking. The peacemaking responsibilities have been given to the International Conference on the Former Republic of Yugoslavia in Geneva, jointly chaired by Lord David Owen and Mr Cyrus Vance.

In accordance with its evolved mandate UNPROFOR is already operating in three of the Republics of the former Yugoslavia: Croatia, Bosnia-Herzegovina and - most recently - in Macedonia. We have already had to change the HQ three times, from Sarajevo to Belgrade to Zagreb. It is a very difficult mission which takes a high toll on all levels. By the end of 1992 about 20 UNPROFOR personnel have been killed and more than 250 wounded.

Do you see the problem being solved in the near future?

One has to take into account that it is a deep-rooted conflict which will most probably take a long time to be fully solved. The mandate for the UN mission has been expanded, which indicates that the problem is not diminishing. But the UN is making a difference, and the presence of UNPROFOR has stopped the war in Croatia. And we are working very hard to prevent any outbreak of hostilities in Macedonia. And in Bosnia-Herzegovina we are providing humanitarian relief as best we can.

1993

die jaar van besluite

(maar 'n mens mag darem seker ook plesier hê?)

Hoe nader Suid-Afrika kom aan die verwesenliking van 'n heeltemal nuwe politieke en sosiale bestel, hoe meer deurmekaar en verwarrend word alles.

Vrye Weekblad gaan vanjaar jou gids wees met betroubare, vars inligting, eerlike en ingeligte ontledings en 'n wye verskeidenheid van prikkelende menings.

Oor die politiek, die nasionale lewe, films, die kunste, gesondheid, boeke.

Ons steek niks weg nie, en ons neem die wêreld

(en onself) nooit te ernstig op nie.

Maak seker jy bly by - en die sekerste manier is om in te teken op **Vrye Weekblad** en dit elke Vrydag op jou voorstoep te hê.

Ons doen huisafleverings op die volgende plekke:

Die PWV-gebied, wat insluit Johannesburg, Pretoria, Verwoerdburg, Midrand, Sandton, Randburg, Rodepoort, Randfontein, Krugersdorp, Florida, Germiston, Alberton, Bedfordview, Kemptonpark, Benoni, Boksburg, Springs, Brakpan, Vereeniging en Vanderbijlpark.

In Transvaal is ons ook beskikbaar in die sentrale dele van Witbank en Nelspruit, en in die Vrystaat ook in sekere dele van Bloemfontein. In die Kaapse Skiereiland lewer ons af in Woodstock, Rosebank, Observatory, Mowbray, Claremont, Newlands, Bishopscourt, Wynberg, Kenilworth, Constantia, Tuine, Oranjezicht, Vredehoek, Higgovale en Bellville (slegs sekere dele). VWB word ook in Stellenbosch en Somerset-Wes afgelewer.

As jy buite een van die streke val, stuur ons VWB teen dieselfde koste per pos aan. So moenie elke Vrydag skarrel om jou gunsteling nuustydskrif in die hande te kry nie, stuur liever nou R150 en ontvang VWB vir 'n jaar of R80 vir ses maande (BTW en aflewering ingesluit).

Vul dié vorm vandag nog in en stuur saam met jou tjek of poswissel aan:

WVB Verspreiding,
Posbus 177,
Newtown
2113.

Stuur VWB vir my per pos/tuisaflewering aan vir

1 jaar

6 maande

Naam

Adres (aflewering)

Adres (korrespondensie)

.....Poskode

Telefoonnommer

brolloks

TE HEL MET DIANA, KOM ONS SKINDER LOCAL

BROLLOKS raak by die dag meer gatvol vir die alewige geskinder oor die Britse koningshuis in Suid-Afrikaanse koerante. Dis asof ons nie ons eie royals het om oor te skinder nie!

Hoekom skinder koerante nie liever oor diebare suster Winnie nie wat die ander dag 'n eksklusiewe klereboetiek gevra het om hul deure te sluit sodat sy alleen kan shopping doen - en toe spandeer sy glo R50 000.

Of soos die stories, en Brolloks het dit nooit bevestig gekry nie, dat Sol Kerzner vir Zinzi se duur troue betaal het.

Of die feit dat Madiba self spesiaal afgevlieg het vir die troue van Clive Menell van Anglovaal se dogter in die Kaap. Ek wonder wat Anglovaal se arme onder-betaalde werkers daarvan sal sê as hulle dit hoor.

En dan moet 'n mens onthou dat dit dieselfde Menell is wat vyf jaar gelede aan die voorpunt was van die manne in die destydse PFP wat dié parlementariërs wat die ANC in Dakar gaan besoek het, uit die party wou skop.

Local is juicier, glo Brolloks, en soos die vryheidsvegters van gister nader daaraan kom om die regime van môre te word, sô gaan die skinder al dikker word.

BOERE-GOGGA MAAK VIR BABA BANG

HIER is nou vir jou 'n serebraal-atmosferiese individu (die polities-korrekte term vir 'n man met poep in sy kop).

Dit is Agenda Sondagaand en Freek Robinson vra Wet en Orde-minister Hemus Kriel oor sy histerie oor "Apla-basisse" in Transkei terwyl regse groepe soos die AWB openlik basisse binne Suid-Afrika het en mense oplei en Kriel doen niks daaraan nie.

"Nee, dit is nie korrek nie," antwoord Kriel. "Ek het reeds vroeër gesê dat dwarsdeur die land vind opleiding in wapenhantering plaas. In die buiteland vind opleiding van MK-lede en Apla-lede plaas. Dit is so. Die toets is eger dat as jy terugkom en jy sou 'n misdade pleeg, dat jy dan teen sodanige persoon moet optree. En dit is die basis van my argument."

Robinson: "Daar is, met respek, minister, regse mense wat al misdade gepleeg het..."

"O nee, dit is so. Maar hulle is in hegtenis geneem."

Robinson: "Maar hulle het wapenopleiding gekry. Kan 'n mens nie dan redeneer dat hulle verhoed moet word om sodanige opleiding te kry as die doelwit dan noodwendig sou wees miskien om op te tree ingevolge hul politieke standpunte nie?"

"Ek dink dat die kruks van die saak is dat as mense vir hulself oplei in selfverdediging het die SAP nie beswaar daarteen nie. Dit is die reg van elke burger. Maar as mense hulself groepeer om opleiding te ontvang om aggressiewe optrede daarmee van stapel te stuur, om misdade daardeur te doen, dan is dit 'n totaal ander storie. Dan het die SAP 'n daadwerklike plig om teen hulle op te tree."

Daar het jy dit. Die polisie sal, in Kriel se woorde, Apla-terroriste tot in Transkei of Zimbabwe agternasit, maar hulle is te papgat om die AWB's en Wit Wolwe en ander flentergat-terroristegroepies wat bomme plant, weermag-wapens steel en swartmense terroriseer net omdat hulle swart is, in die bek te ruk.

Of dalk hang Kriel se regse onderrok net ver uit. Maar solank die regering die regse terroriste met sagte handskoentjies aanpak, gaan dié lot floreer.

STAAN TOU

DIT is goeie nuus dat die staat die voormalige verantwoordelike generaal vir die BSB, Eddie Webb, weens meened aangekla het nadat hy erken het hy het voor die destydse Harms-kommissie gelieg.

Miskien is dit hoekom die regering besluit het om 7 500 gevangenes vry te laat: om plek te maak vir al die manne wat die laaste paar jaar so vir howe en kommissies van ondersoek gelieg het oor die wandade van die veiligheidsmagte.

Eddie was nie die enigste wat voor Harms gelieg het nie, en daar was 'n hele paar blatante leuens tydens die sitting van die regterlike ondersoek na David Webster se moord. En dan moet ons onthou hoeveel mense het die regter in die saak tussen Lothar Neethling en Vrye Weekblad in die oë gekyk en gelieg sonder om te bloos.

Jammer 'n mens kan nie 'n minister aankla wat vir die parlement gelieg het nie, want dit is seker die ergste vorm van meened. Want dan is daar ook 'n lysie skuldiges, met Magnus Malan en PW Botha bo-aan.

BE RUDER TO A BROEDER

HIER is die oplossing vir mense wat voel hulle het nie genoeg seggenskap in wat die owerhede met die burgers se lewens aanvang nie: bel die organisasie waar die beleid geformuleer word en lig jou mening.

Die Afrikaner-Broederbond se telefoonnommer in Johannesburg is 482-1600.

(Miskien moet hulle dit 'n 087-nommer maak en dit noem Be ruder to a Broeder, want hulle sal dalk baie geld maak.)

KAN NIE TEL NIE

DIE storie van die SAP wat 'n dag lank voet by stuk gehou het dat hulle verlede jaar op dagga van R593 triljoen beslag gelê het (Brolloks het dit selfs oor CNN gehoor), bevestig maar net wat al van Sharpeville en Soweto '76 se dae al gesê word: die polisie kan skiet, maar hulle kan nie tel nie.

die grond van alle bestaan

SECRETS OF THE SOIL

Deur Peter Tompkins en Christopher Bird
Viking Arkana, 1991

GROND is 'n sensitiewe onderwerp. Almal wat daarmee werk, maar veral diegene wat dit besit, weet gewoonlik alles daarvan af en niemand moet aan hulle probeer voorskryf wat hulle op en met hulle grond moet doen nie.

Dink maar aan die geykte beeld van 'n boer wat langs sy nuwe eentonner hurk, 'n hand vol grond neem, diep en innig daaraan ruik en, terwyl hy oor sy lappe en lappe mielies tuur, weer stadig deur sy vingers na die aarde laat terugval.

"Ek leef vir die grond," sal hy aan jou sê.

Ek dink 'n mens kan met veiligheid sê dat alle boere daarop aanspraak sal maak dat hulle lief is vir die grond. Kyk 'n mens egter na die toestand en gehalte van Suid-Afrika se grond, wil dit voorkom of dié grootse liefde in die meeste gevalle blote sentimentaliteit is. Sentimentaliteit, het een of ander wysgeer op 'n tyd gesê, is gegrond op onkunde en gaan dus altyd gepaard met brutaliteit; in dié geval is die grond self die slagoffer. Die met bloed gekoopte grond wat nog nie weens erosie weggespoel het nie, word met kunsmis en modeme chemiese insek- en onkruidodders vergiftig.

Die natuurlike tempo van gronderosie in Suid-Afrika - dit is nou om die tempo van grondvorming uit te balanseer - word beraam op 6-14 mm per 1 000 jaar. Die tempo van gronderosie weens die mens se optrede egter, is 120 mm per 1 000 jaar. Dit beteken grond word 20 keer vinniger verloor as wat dit vorm. Daar is ook bereken dat die per kapita grondverlies in Suid-Afrika 20 keer hoër is as die wêreldgemiddelde.

Reeds in 1966 het die hidroloog prof Des Midgeley die totale grondverlies in Suid-Afrika op 400 miljoen ton per jaar beraam. Dis genoeg grond om 10 plase van 1 000 hektaar elk met 'n laagploegbare bogrond te bedek.

'N PAAR JAAR gelede sou dit nie moontlik gewees het om in die hoofstroom-landbou tydskrifte 'n negatiewe woord te lees oor kunsmis en ander anorganiese chemiese bemestingstowwe en insekdoders nie. Organiese boere - dis nou daardie ouens op die periferie wat nié die deugde van modeme kunsmis besing nie en aan "natuurlike" bemesting soos mis en kompos glo - is as weirdo's en dies meer uitgebeeld.

Maar deesdae is dinge besig om te

verander. In die laaste paar *Farmer's Weekly's* word "moderne" boerderymetodes bevraagteken en boere aangeraai om na van dié "alternatiewe" metodes te kyk. Chris Nel, in sy weeklikse rubriek *Feeding the Nation* (FW 1 Januarie 1993), skryf: "...in the long term fertilizer leads to changes in the soil chemistry, soil structure and organisms. The soil degenerates and is unable to sustain crops without fertilizer and the number of soil organisms is decreased further by the use of chemical herbicides and pesticides."

In die verlede is dié soort Wetenskapslastering nie geduld nie. Toe Rachel Carson se boek *Silent Spring*, waarin die dodelike eienskappe van kunsmis en gifstowwe met dié van 'n atombom vergelyk word, in 1962 in Amerika verskyn, was daar 'n geweldige reaksie onder die mense en talle het skielik oornag "organies" begin boer. Die chemiese maatskappye het groot druk op *The New Yorker* geplaas om nie haar artikels te plaas nie en die uitgewers is met 'n hofgeding gedreig. Carson, natuurlik, is as Kommunist gebrandmerk.

Nel sê verskeie van ons land se voorste boere ondersoek nou die moontlikheid van die sogenaamde "alternatiewe" boerderymetodes - want, sê hy, die boere se skuld is besig om hul finansiële te knak. Selfs die groen tjeks kan nie voor die steriele grond staande bly nie. Kunsmis en chemiese onkruid- en insekdoders se pryse het buitensporig gestyg, is onbekostigbaar en dus noodgedwonge - ongelukkig nog nie uit oortuiging nie - iets van die verlede. Amper soos apartheid.

DAAR IS MEER lewende organismes - mikrobes - in een hand vol humusryke grond as wat daar mense op die aarde is. Een mikroob verdeel in 300 miljoen ander binne 'n dag. Hulle is oral. Op ons velle, in ons ingewande, in die waters en onder die aarde - besig om organies afbreekbare materiaal te verteer en in plantkos-humus - te verander. Grond is nie bloot 'n mengsel of samestelling van verskillende chemiese stowwe nie, maar 'n lewende sisteem, die grondslag van menslike gesondheid. En dis nie 'n nuwe insig nie. Paracelsus, Goethe, Blavatsky, Steiner, en nog vele ander mense wat verkieslik nie in wetenskaplike sirkels aangehaal word nie, sê dit nog altyd.

In *Secrets of the Soil* word dié lewende sisteem beskryf aan die hand van die skrywers se besoeke aan verskeie praktiserende organiese en bio-dinamiese landbouers en tuiniers - maanplanters en

grond-alechiste van die eerste water.

Saam met Tompkins en Bird reis 'n mens van kontinent tot kontinent, plaas tot plaas, en ontmoet die een merkwaardige mens op die ander: soos Alex Podolinski, stigter van die Biodynamic Farming Association of Australia, wat so te sê op eie houtjie 'n wonderwerk in die semi-woestyn bewerk het. As gevolg van sy invloed word meer as 'n miljoen akker (ongeveer 1,5 akker = een hektaar) in Australië biodinamies bestuur.

Die leser word bekendgestel aan landbouers wat kwartskristalle fynmaal en die wêreld daarmee hemineraliseer, ander wat koeihorings vol mis prop en in hul lande begrawe, of homeopatiese konkoksies in 'n emmer met 'n stok roer totdat die regte maalkolk bereik word voordat hulle die grond in die aarde met volmaan daarmee besprinkel, of Vivaldi se *Vier Seisoene* aan hul tamaties speel en, natuurlik, met hul plante praat.

Secrets of the Soil is 'n boek wat jou laat besef dat die gewone erdwurm een van die mens se grootste vriende is, en dat dié wurm se voortbestaan belangriker is as die

Alex Podolinski

voortbestaan van die renoster of enige ander emosioneel belaaië dierspesie wat die multinasionale petro-chemiese maatskappy gebruik om oor jou TV-skerm te hardloop en sodoende hul verbintenis tot die omgewing by jou tuis te bring. *Secrets of the Soil* stel nie net 'n klomp leuens van regerings en ander control junkies aan die kaak nie, maar is 'n praktiese handleiding vir almal wat besorg is oor die gesondheid van die grond omdat dit die gesondheid van alle lewe op aarde bepaal.

- RYK HATTINGH

PARA-LEGAL TRAINING PROJECT

As a result of growth, Lawyers for Human Rights, an organisation of human rights lawyers and activists striving for the attainment of equal human rights for all in South Africa with links to the national and international human rights movement is seeking to appoint a

CO-ORDINATOR OF CERTIFIED TRAINING

to be based at the Law Faculty of Potchefstroom University in the Western Transvaal. The incumbents will include:

- * The co-ordination of a one year full-time advanced programme for community based para-legals in the Transvaal which will be run at the Law Faculty of Potchefstroom University.
- * The development of appropriate training modules and supporting training material.
- * Liaising with university staff as well as other organisations and persons involved in para-legal work and community development in the Transvaal with the aim of co-opting their participation in the programme.

The successful incumbent will have a law degree and lecturing/teaching experience. Practical experience with alternative education methods for adults, an involvement with community based organisations and/or projects as well as a knowledge of para-legal work and related issues will be an advantage.

Salary will be commensurate with qualifications and experience and the usual fringe benefits, i.e. medical aid and provident fund, are offered.

Applications should be forwarded, together with CVs, to: The Director, Para-Legal Training Project, 730 Van Erkom Building, 217 Pretorius Street, Pretoria, 0002

Tel: (012) 212135, Fax: (012) 3256318

Lubowski bly 'n raaisel

ANTON LUBOWSKI

Paradox of a Man
Deur Molly Lubowski en Marita van der Vyver
Queillerie, 1992 (R40)

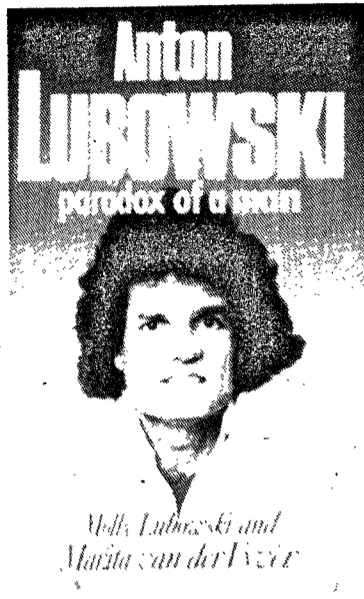
CHRISTELLE TERREBLANCHE

DIE meeste fiksieskrywers sal wegstrem van 'n "Who done it?" waarvan die raaisel waarskynlik nooit opgelos kan word nie. Min biograwe sal erken dat hulle onderwerp 'n raaisel bly.

Maar dié boek, *Anton Lubowski: paradox of a man*, is 'n bietjie van albei - die storie van 'n man wie se lewe vir baie 'n raaisel was en ook oor 'n raaisel rondom 'n man se dood wat nie opgelos kan word nie.

Dit is 'n feitelike verhaal vol ironie van 'n gewone man met onwrikbare ideale, maar terselfdertyd 'n soort bedevaart deur sy ma, Molly Lubowski, wat sy wrede, ontydige en raaiselagtige dood alleenlik kon aanvaar deur die raaisels rondom haar seun se lewe en dood aan 'ander te probeer oordra. Sy sê self sy is aangespoor om hom nie net as geïdialiseerde seun oor te dra nie, maar ook as romantiese rebel. So 'n storie oor Lubowski is 'n bietjie van 'n waagstuk in terme van gevestigde genres.

Daarom is dit nie 'n boek wat noodwendig te krities gelees moet word nie. Wat dit makliker maak, is die vloeiende teks en boeiende skryfstyl van Marita van der Vyver, mede-skrywer en navorsers van die boek. Van der Vyver is bekend vir haar omstrede roman *Griet skryf 'n*

sprokte wat ons boekrakke verlede jaar getref het. En soos *Griet*, sit jy nie sommer dié boek neer nie... Miskien omdat dit weer eens 'n storie vertel wat eintlik aan die leser bekend is.

DIE VELE FASETTE van Lubowski se "larger than life" persoonlikheid en die propvol lewe wat hy in sy 37 jaar op aarde gehad het, ontvou teen die agtergrond van die stormagtige jare wat Namibia en ook Suid-Afrika in sy leeftyd op politieke terrein beleef het. Die heldeverering

van 'n ma vir haar seun wat nie die kans gegun is om sy ideale verwesenlik te sien nie, word getemper deurdat die leser self die geleentheid kry om te oordeel. Dit word gedoen aan die hand van onderhoude met vriende, kollegas, kamerade en naasbestaendes; uittreksels uit koerante (baie daarvan uit Lubowski se eie plakboeke - 'n getroue dokument van sy lewe in die kollig); sy eie toesprake en net genoeg feitlike inligting oor die omstandighede rondom sy besluite en ontberings om nie die leser te verveel nie.

Drie jaar ná die nag van 12 September 1989, toe Lubowski in 'n sluipmoord-aanval voorsyhuus in Windhoek gesterf het, kan die boek nie lig werp op wie die sneller getrek het nie. Dit lig wel die sluier so effens en verduidelik waarom hy dalk 'n gesogte teiken kon wees, som die beskikbare feite rondom sy dood op en opper 'n paar oplossings.

Die 12 hoofstukke - met 'n voorwoord deur pres Sam Nujoma van Namibia - delf diep in die teenstrydige persepsies van "Swapo se wit seun", soos Lubowski voor sy dood bekend geword het. Was hy 'n flambojante pierewaaier wat te veel van vroue gehou het? Was hy die eerste wit Swapo-lid om dit bekend te maak net om sensasie te wek? Of was hy 'n toegewyde vegter vir die vryheid van sy mede-Namibiërs? Of dalk 'n agent soos Magnus Malan met parlementêre privilegie na sy dood beweer het? Hieroor kan die leser self besluit.

"I AM SO MANY THINGS... I wear different hats," het Lubowski kort voor sy dood gesê toe hy gevra is om homself voor te stel.

In 'n proutuit voorwoord skryf Nujoma: "Many have accused him of being opportunistic, but Anton's political change did not come in the dramatic fashion that many a popular notion would have us believe. His was indeed a long pilgrimage."

Die pelgrimstog ontvou na die eerste hoofstukke waarin sy laaste dag/dae geskets word. Die skrypende ironieë in sy lewe word uitgelig: sy grootwordjare in 'n Afrikaanse milieu aan die een kant, maar sy Afrikaanse ma en Duitse pa se politieke andersdenkendheid aan die ander; sy geborgenheid in die Afrikaanse kultuur en sy skerp kritiek op mede-Afrikaners, sy pierewaaier-lewenstyl en sy toegewyde professionele stryd en ontberings vir menseregte. Dié teenstrydighede, en sy eie wroeginge daarmee, word treffend uitgebeeld.

IN 'N UITTREKSEL uit 'n artikel uit Lubowski se pen skryf hy aan die hand van Camus se vraag ("But is it possible to survive as a people without doing reasonable justice to other people?"): "The dilemma the Afrikaner faces, however, is not so much the preservation of his identity, but the fact that he wants to preserve it at the cost and expense of other peoples' basic rights..."

Die grootste ironie is uiteindelik dat 'n man wat so lief was vir die lewe, so vroeg moes sterf. Soos 'n vriend dit in die boek opsom: "Of all the people I know, he surely was the one who loved life the most."

En politiek was in 'n groot mate sy lewe, soos die boek duidelik uitlig. Toe hy voor sy dood oor sy visie vir 'n vry Namibia uitgevra is, het hy dit as "happy reunions" bestempel. Hy is geskiet enkele dae voor Nujoma ná 30 jaar as uitgewekene na Namibia teruggekeer het.

UMANYANO PUBLICATIONS
publishers of
SA Labour Bulletin
and
The COSATU Shopsteward
seeks a **GENERAL MANAGER**

The growth of UMANAYANO PUBLICATIONS has enabled us to create the new post of General Manager to provide strategic management in a dynamic and challenging work environment. Umanyano Publications is planning expansion in the field of labour publishing, information, radio and international communication.

An Innovative person is required for this position to:

- * plan and implement the expansion of UMANAYANO PUBLICATIONS
- * establish mechanisms for and ensure implementation of strategic and financial planning, budgeting fundraising, personnel management, marketing, administration and communications, as well as
- * be responsible for the supervision of key departments.

Applicants will be required to demonstrate experience and skills relevant to these key task areas, and additionally to have:

- * three to five years work experience in a similar post
- * knowledge of the labour field
- * leadership potential, staff motivation skills and commitment to the concept of teamwork
- * an understanding of publishing processes and the business environment
- * fluency in the English language and good communication skills

Terms and conditions of service include SALARY, ANNUAL BONUS, PARKING, MEDICAL AID AND PENSION SCHEMES.

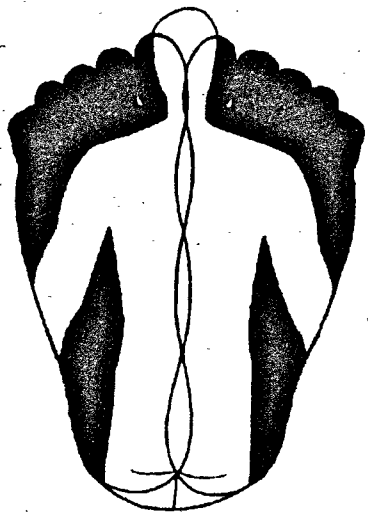
For further information, job description and application form please contact:

DIANE STUART
PO Box 3851
Johannesburg
2000

Tel: (011) 337-8511
Fax: (011) 337-9207

CLOSING DATE for applications is TUESDAY 26 JANUARY 1993.
INTERVIEWS for shortlisted candidates will take place in the week of 1 - 5 February 1993.

voetjie vir voetjie voel jy beter

'n Vereenvoudigde voorstelling van hoe die liggaam verteenwoordig word in die voete.

'n Drukke onder die voetsool kan wondere verrig, sê die refleksoloë. ESMA ANDERSON kyk na dié ontspannende terapie, waarin voetmassering gebruik word om jou hele liggaam beter te laat voel

"SE VOETI" hoor jy by skeptici wat die eerste keer van refleksologie vertel word. Vir baie mense is dit 'n vergesogte idee dat 'n mens gesondheid kan bevorder deur iemand se voete te masseer.

Maar mense wat refleksologie al probeer het en diegene wat dit beoefen, hou voet by stuk: dit werk. Russell Baleson, 'n leermeester in refleksologie, verduidelik hoekom. Sekere senuwee-eindpunte in die voete verteenwoordig die verskillende organe van die liggaam. Deur die voete te masseer, word die liggaam se natuurlike energie-kanale "oopgemaak".

Dink aan 'n stomp wat 'n blokkasie in 'n rivier of stroom veroorsaak, sê Baleson. "Allerhande voorwerpe soos grasse, bottels, papiere, modder en slik begin daar opdam. Dié deel van die stroom raak dan al meer besoedel. Later word die hele stroom se vloei belemmer.

"Maar jy het nie enige fancy fieterjasies nodig om dit reg te stel nie. Al wat jy hoef te doen is om die stomp los te wikkell. Wanneer die stroom weer vry kan vloei, spoel al die ander gemors wat daar saamgepak het, mettertyd weg en spoel die rivier homself ná 'n rukkie skoon."

Net so, verduidelik Baleson, maak refleksologie die liggaamlike energiestrome oop sodat die liggaam sigself op 'n natuurlike manier kan genees. Massering stimuleer die bloedsirkulasie, die immuunstelsel en verskeie ander belangrike organe en liggaamstelsels. Jou liggaam kry as 't ware 'n nuwe inspuiting van energie - 'n nuwe lewenslus wat jou liggaam se eie genesingsisteme 'n hupstoot gee om die aanslae van siekte, stres, besoedeling en ander struikelblokke vanself te oorkom.

DIÉ TERAPIE IS nie werklik nuut nie, hoewel die moderne vorm begin is deur die Amerikaanse oor-, neus- en keelspesialis dr William Fitzgerald, wat die antieke beginsels van akupuntuur gebruik het.

Soos die antieke Chinese al 5 000 jaar gelede agtergekom het, het Fitzgerald in die vroeë 20e eeu ontdek dat sekere drukpunte in die liggaam merkwaardige resultate oplewer in die behandeling van

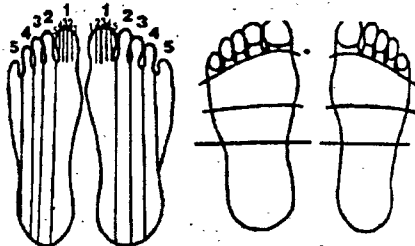
spesifieke kwale. Daar is ook aanduidings dat 'n soort refleksologie reeds omtrent 3 000 vC gebruik is deur die Egiptenare.

Fitzgerald se tegniek was bekend as gordel-terapie (Zone therapy) en het gou aanklank begin vind. Dit het basies behels dat die liggaam in die lengte verdeel word in 'n aantal gordels of streke. Dié gordels stem in beginsel ooreen met die energie-meridiane van die ou Chinese, maar is baie vereenvoudig.

Sowat 20 jaar later het Eunice Ingham die tegniek van sagter voetmassering ontwikkel as 'n vertakking van gordel-terapie. Sy beskryf dit in haar boeke *Stories The Feet Can Tell* en *Stories The Feet Have Told*.

Mettertyd het refleksologie ook breedte-gordels begin gebruik om te verduidelik hoe die liggaam in die voete verteenwoordig word. Die belangrikste van dié gordels is die skouerlyn, die diafragma en die middellyn. Om die beginsel van refleksologie eenvoudig te illustreer kan 'n mens 'n denkbeeldige prentjie van die liggaam op die twee voete teken soos in die illustrasies hiernaas.

Jocelyn Broderick, 'n aktrise en deesdae 'n refleksoloog van Johannesburg, sê dit is een van die opwindendste aspekte van refleksologie. "Dit is merkwaardig om te sien hoe die voete die liggaam weerspieël. Die vorm van 'n mens se rugstring is byvoorbeeld dieselfde as dié in die voet, die skouerlyn is daar, die middellyn... 'n Mens kan nie help om jou te verwonder oor die menslike liggaam nie."

HOEWEL DAAR VERSKEIE gewilde refleksologie-punte aan die kop en hande is, verkies Baleson massering van die voete omdat hy meen die resultate vinniger en goed is.

"Ek dink die voete is 'n logiese plek vir blokkasies om op te bou," sê hy. "Dis amper soos mense wat probleme het met water-retensie. Jy sal sien dat die areas om die voete en enkels gewoonlik eerste swel - dis maar die effek van swaartekrag.

"Ek het al veral die hande probeer, maar die resultate is nie so goed nie. Ek gebruik die ander punte net as iemand eelte of beserings aan hulle voete het wat kan vererger as 'n mens dit masseer."

Maar is dit nie maar net 'n droom-teorie nie? Hoe weet hulle die teorie agter refleksologie het werklik waarde?

Broderick sê sy het begin belangstel in refleksologie nadat sy daarmee behandel is. Die resultate was verstommend en sy wou meer daaroor weet. Sy was egter 'n kritiese student. "Ek was nie tevrede daarmee dat hulle sê dié punt verteenwoordig daai orgaan nie. Ek wou weet hoekom - en ek kon dit self leer deur met mense se voete te werk. Jy spoor dikwels iets op in 'n spesifieke area van die voet, of die kliënt dui aan dat 'n spesifieke punt meer sensitief is, byvoorbeeld in die lewer-area. En vra jy die kliënt daarvoor uit, hoor jy dat hulle wel al lewerprobleme gehad het weens siekte of alkohol. Die doeltreffendheid van refleksologie slaan my nou nog dronk."

DIE BEHANDELING VAN stres is een van die gewildste gebruike van refleksologie. "Stres is verantwoordelik vir tot 80 persent van die moderne mens se gesondheidsprobleme," sê Baleson. "As jy stres dus op 'n natuurlike manier kan verlig, verwyder dit die oorsaak van baie van ons gesondheidsprobleme onmiddellik en werk die liggaam se eie immuunstelsel soveel beter."

Heelparty algemene praktisyns verwys hul pasiënte na hom vir die behandeling van stres, sê Baleson. "Dis vir my 'n baie positiewe teken. Dit beteken hulle erken dat ons kan help of ten minste hulle behandeling kan aanvul op 'n natuurlike manier - want met refleksologie het jy nie nodig om kalmeer- of slaappille te drink nie."

Ook gesonde mense kan baat vind by refleksologie, sê hy. "Ons is geneig om te dink as ons redelik gesond is, hoef ons niks te doen nie. Mense gaan sien eers 'n terapeut as hulle siek is. Ek dink dié houding is besonder dom - want as jy gesond is, is dit juis die beste tyd om te keer dat jy nie siek word nie. Hoekom eers goed wees vir jou liggaam as jy 'n probleem het?"

REFLEKSOLOGIE IS nie so eenvoudig soos baie mense dink dit is nie, sê Baleson. Neem byvoorbeeld 'n hoofpyn. Jy kan die spesifieke punte vir hoofpyn behandel, maar dan het jy nog nie daaraan gedink wat dit veroorsaak nie. Dit kan spanning, pankreas- of maagprobleme, menstruele probleme of enige van 'n legio moontlike oorsake hê. Dit is beter om die hele voet te behandel, want dan spreek jy ook al die moontlike oorsake aan.

As 'n refleksoloog nie die hele liggaam elke keer behandel nie, sê Baleson, is hy nie sy sout werd nie. En as 'n refleksoloog moet jy ook jou beperkinge ken.

Wanneer hy oor dié beperkinge begin uitwei, is dit later moeilik om te glo dat hulle wel iets gedaan kan kry. "Jy moet weet dat jy nie by magte is om 'n diagnose te maak nie - al het jy 'n kursus in anatomie en fisiologie geneem. Jy kan ook nie voorskrifte uitdeel nie en jy kan geen spesifieke siekte behandel nie."

Maar wat kán jy dan doen? "Dit klink baie beperkend, maar dit is eintlik nie," sê Baleson. "Jy kan die algehele welsyn van jou kliënte bevorder. En hoe beter die liggaam as 'n sisteem werk, hoe makliker is dit vir jou liggaam om 'n spesifieke probleem self te bowe te kom."

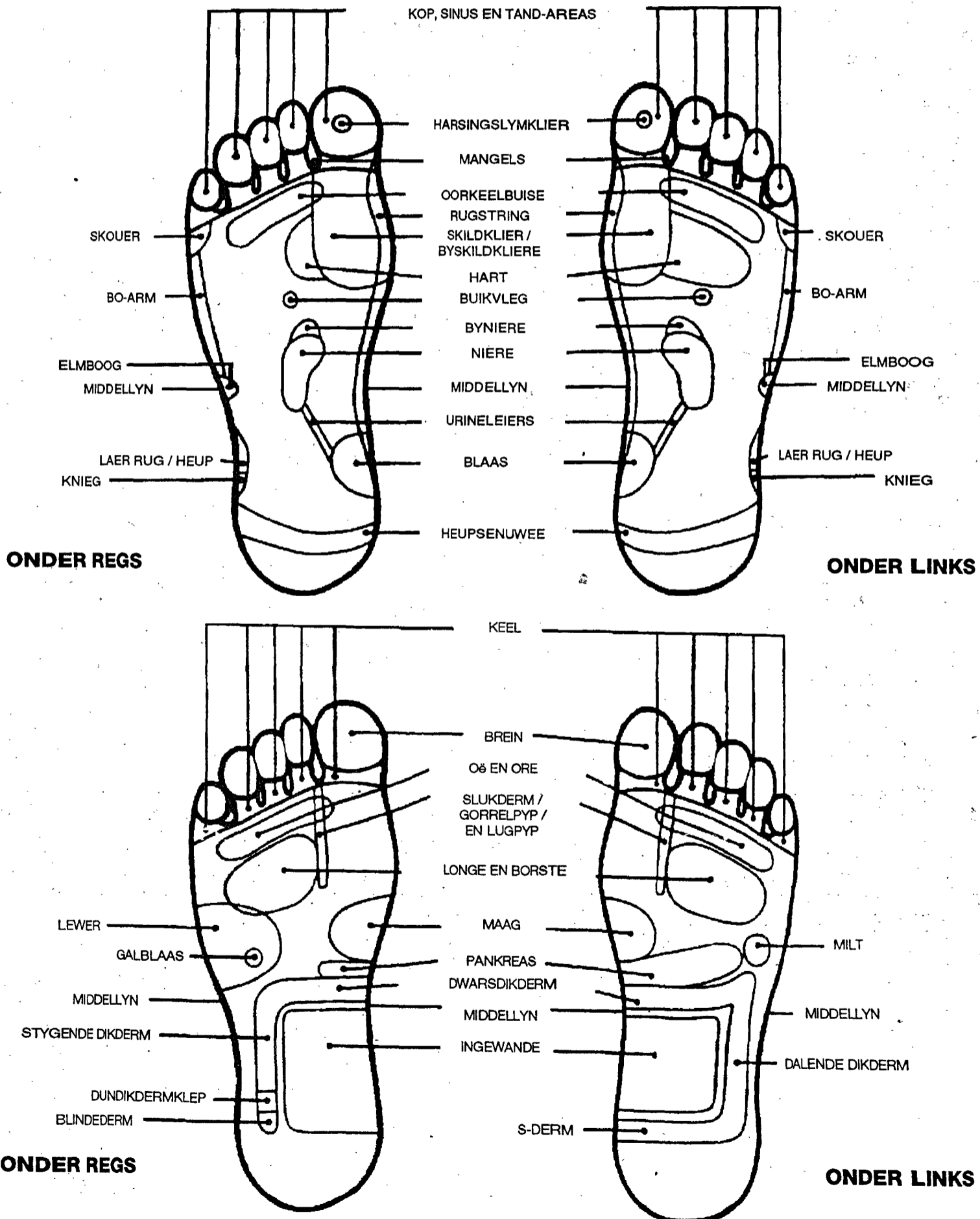
Broderick stem saam. "Refleksologie gee nie voor om die alfa en omega van behandeling te wees nie. Maar ons kan baie doen om te help en selfs ander maniere van behandeling aan te vul. Heelparty van my kliënte vind dat refleksologie help om hulle vinniger terug te bring op die pad na gesondheid. Ek het

NA BLADSY 29 ►

Druk jouself reg

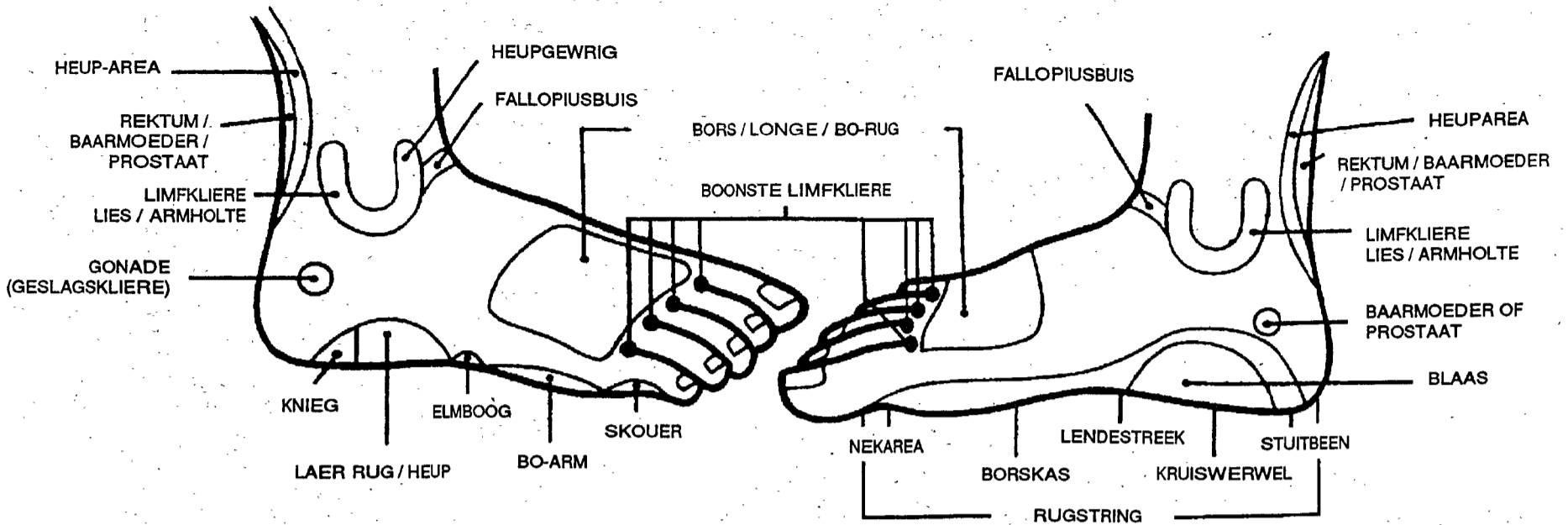
Wil jy self refleksologie probeer doen? Hou dan dié wenke in gedagte:

- Koop 'n goeie boek oor refleksologie sodat jy nie heeltemal in die donker rondtas nie.
- Onthou om die voete goed te ontsmet en te laat ontspan voor jy begin masseer.
- Dit is moeilik om jou eie voete te masseer. Kry 'n maat, dan kan julle mekaar se voete masseer.
- Maak seker dat die voete droog is - dan werk jy makliker daarmee. Dit is beter om lyfpoeier te gebruik as olie.
- Begin by die tone - wat die kop verteenwoordig - en werk geleidelik deur die hele voet. (Of doen eers een area aan een voet en daarna dieselfde area aan die ander voet.)
- Gebruik 'n goeie kaart vir kruisverwysings na hoe die verskillende liggaamsdele verteenwoordig word in die voete.
- Jy hoef nie vreeslik hard te druk nie, net ferm. Pas op om te diep te grave, dit kan die voet kneus. Jy kan jou vingers, veral die duime, kneukels of enige deel van jou hand gebruik vir die massering.
- Vermoedelyk dele van die voete wat eelte of seerplekke het.
- Masseer die hele voet van toon tot hak, wikkel elk van die tone tussen twee vingers en moenie van die bokant van die voet vergeet nie.
- Onthou jy kan nie daarop aanspraak maak dat jy iemand kan genees nie, veral as jy nie opgelei is nie. As jy versigtig is, kan jy 'n goeie effek hê (veral vir spanning) en behoort jy nie beserings te veroorsaak nie.
- As jy 'n gesondheidsprobleem het, is dit raadsaam om eerder 'n opgeleide terapeut te raadpleeg - of dit nou 'n refleksoloog, dokter of enige ander geneeser is.
- Jou eie resultate sal waarskynlik nie so goed wees soos dié van 'n opgeleide refleksoloog nie, maar Broderick meen 'n mens kan meer goed as kwaad doen en enige stimulasie van die voete kan 'n positiewe uitwerking op jou liggaam hê. Daarom sê sy is dit ook goed om soveel moontlik kaalvoet te loop - dit gee jou voete die kans om oor verskillende oppervlaktes te beweeg en verskillende tecture en vorms te voel.

BUTEKANT - REGS EN LINKS

BINNEKANT - REGS EN LINKS

Salig begin jy ontdooi...

DIT kan nie baie aangenaam wees om met mense se voete te werk nie, sê-vra ek aan Jocelyn Broderick, 'n refleksoloog van Johannesburg. Nee wat, vertel sy, sy het nog niemand teëgekrom wat regtig aaklige voete het nie.

Maar dis seker ook net omdat sy die kliënt se voete eers in 'n voetspa baai in 'n vloeistof wat ontsmet en verfris. Dit help ook om die voete te ontspan vir die sessie. Hierna word dit deeglik afgedroog en bepoëier.

Ek leuen terug in die Lazyboy met my voete lekker uitgestrek op die voetstut. Eers word daar ontspanningsoefeninge gedoen: die voete word gedraai, gevryf en gestrek - amper soos wat 'n mens opwarm voor jy gaan draf of oefeninge doen.

Broderick begin my voete met haar duime knie (die duim word gebuig en vorentoe geskuif, reguit gemaak en weer gebuig - amper soos 'n wurm loop). Sy begin by die tone en voetsool net onderkant die tone. Soos sy die een punt na die ander stimuleer, verduidelik sy watter organe dit verteenwoordig.

Maar 'n mens moet saamwerk: as 'n area sensitief voel of seer is, moet jy skrou sodat sy kan weet. Die massering self is glad nie seer nie - dis ferm, maar sy graawe nie haar vingers in jou voete in nie.

Hier en daar op my tone en die boonste deel van my voetsool net onder die tone voel dit meer sensitief. Dis mynek en skouers wat so styfgetrek is van spanning, sê Broderick.

Die hele voet word in 'n sessie gemasseer, nie net sensitiewe areas nie, sodat die werking van jou hele liggaam gestimuleer word. Terwyl sy my voete bewerk, merk Broderick elke dan en wan met 'n rooi pen op 'n voetkaart dié plekkies wat vir my sensitief gevoel het, of waar sy onreëlmatighede opspoor. Aan dié areas

skenk sy ekstra aandag.

Maar al die sensitiewe areas dui nie op iets wat verkeerd is nie. Sommige dele van die voet is van nature meer sensitief - veral dié areas wat met die seksuele organe verbind word, sê Broderick.

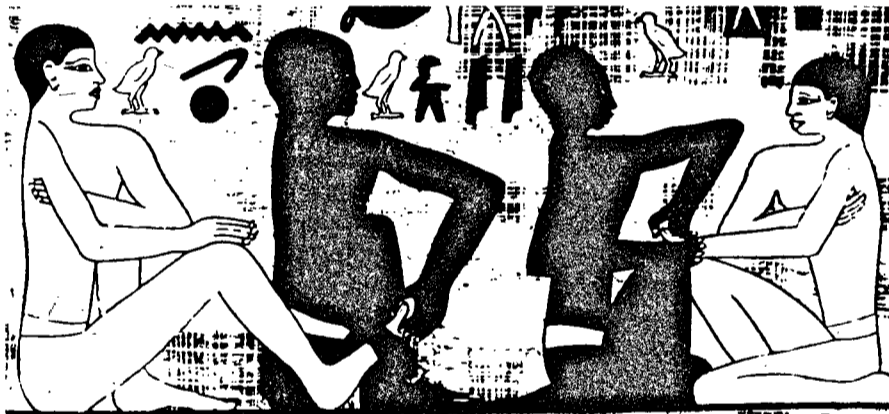
Sy sê sy handel liefies een stelsel of orgaan op 'n slag af. "Sommige mense masseer eers die een voet en dan die ander. Ek verkies om 'n hele stelsel of orgaan op een slag te doen. As ek die nek-area in die linkervoet gedoen het, doen ek eers dieselfde area in die regtervoet voor ek oorbeweeg na die volgende orgaan, stelsel of liggaamsdeel."

"OUCH!" SÊ EK toe Broderick in die omgewing van die bal van my voet masseer. "Het jy nierprobleme?" vra sy. Nee, sê ek, maar nadat sy my nog 'n bietjie uitgevra het, moet ek erken dat ek die laaste paar dae 'n dowwe pyn aan die onderkant van my rug gehad het. "Probeer om 'n bietjie meer

water te drink en kyk of dit help. Dalk het jy die laaste tyd nie genoeg water gedrink in dié warm weer nie. As dit nie verbeter nie, moet jy dit dalk oorweeg om 'n dokter te gaan spreek."

Die sessie duur tussen 40 en 45 minute, maar dit voel soos 10. 'n Mens voel lus om soos 'n stout kleuter te neul dat sy nie moet ophou nie. Dit is werklik heerlik ontspannend.

En die resultate? Ek was verbaas: my skouers en nek was nie meer op 'n knop getrek nie en ek het rustig en ontspanne gevoel - so ontspanne dat ek net wou huis toe gaan en slaap. Die lae rugpyn het ook intussen verdwyn nadat ek meer water begin drink het.

'n Ou Egiptiese muurskildery - omstreeks 2330vC - in die grafkelder van die geneesheer Ankhmahor (die hoogste amptenaar naas die koning) by Saqqara. Die muurskildery, word bespeigel, stel moontlik 'n refleksoloog en sy pasiënt voor. Volgens die hiërogliewe sê die pasiënt: "Moet my nie seermaak nie." En die geneesheer antwoord: "Ek sal so optree dat jy my prys."

al kliënte gehad met chroniese sinus-probleme, wat vir die eerste keer ordentlik kon asemhaal ná refleksologie-behandeling."

MAAR REFLEKSOLOGIE IS steeds nie heeltemal ontwikkel en verfyn nie. Daar is nog heelwat meningsverskille oor presies waar sekere organe in die voete verteenwoordig word.

Die meeste refleksologie-kaarte verskil van mekaar oor die ligging van sekere punte. Dit is deels toe te skryf aan die kopiereg wat sommige leermeesters op hulle kaarte voorbehou en deels weens onsekerheid oor presies waar sekere punte geleë is.

Dié meningsverskille is problematies, maar beteken nie dat refleksologie nie werk nie, sê Baleson. Die meeste kaarte stem omtrent 80 persent ooreen en dié kaarte word gewoonlik saamgestel uit ervaring en die resultate wat verkry word met die behandeling van spesifieke probleme.

Dis nog 'n rede waarom dit beter is om die hele voet te masseer, sê Baleson. "Dit is in elk geval baie arrogant om te beweer dat 'n mens al die kennis in pag het en dat jou kaart die enigste korrekte een is. Die kaart wat ek ook aan my studente gee, is opgestel ná baie navorsing, vergelykings met ander kaarte en ook my eie ervaring. Maar ek behou nie kopiereg daarop nie, want ek glo so 'n houding is teenproduktief. Ons kan almal by mekaar leer en uiteindelik op dié manier nader aan die waarheid kom."

Maar dan kry 'n mens natuurlik ook die baie arrogante en voortvarende refleksoloë. 'n Vriend het 'n refleksoloog besoek wat ná die behandeling gesê het hy moet dalk 'n tweede mening bekom, want sy vermoed daar skort iets met sy brein - dalk 'n gewas.

Toe Baleson daarvan hoor, lag hy tog te lekker. "Ek is bly jy noem dit," sê hy. "As jy iets in die brein-area voel, kan dit baie dinge wees. Dit kan moontlik dui op spanning, of 'n sinusprobleem, of selfs 'n tandpyn waarvan die persoon

nog nie bewus is nie en wat hulle eers 'n paar weke later sal begin voel, maar die voet-senuwees dui dit reeds aan."

Dié benadering klink baie meer sinryk - want die einste vriend het bietjie meer as 'n maand na sy besoek aan die refleksoloog vreeslik begin kla van tandpyn. Gelukkig het hy darem nie te angstig geraak oor sy moontlike "bringewas" nie.

Wat is Broderick se raad aan skeptici? "Kom en probeer refleksologie net een keer. As jy dit eers ervaar en die resultate daarvan beleef het, sal jy nie meer skepties staan nie. Buitendien is dit 'n lekker ontspannende ervaring."

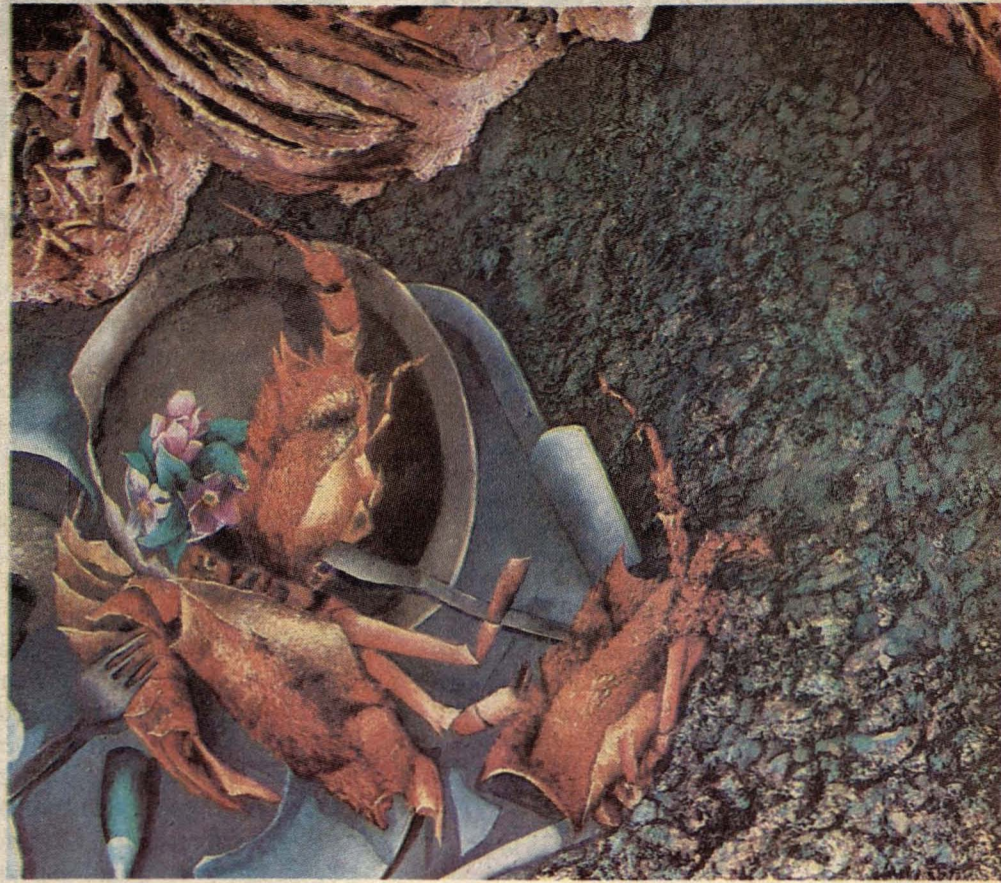
En dié behandeling kan jou enigiets tussen R40 en R90 uit die sak jaag, afhangende van die betrokke refleksoloog. Broderick self vra R50 per sessie - tussen 40 en 60 minute - maar as mense dit nie kan bekostig nie, is sy bereid om haar fooi by hul vermoëns aan te pas. "Ek doen dit nie vir die geld nie. Ek stel baie meer belang in genesing. Ek moet egter self 'n bestaan voer - en dis nogal harde werk."

Am

the bottom

left hand corner of the picture there is the **conventional still-life** painting.

The lobster, a familiar motif in the work of the 17th and 18th century trompe l'oeil Dutch painters she is parodying, but here dismembered, hollowed out and pierced through (or, better, penetrated) by a knife. The pretty posy of flowers, the academic shading exercises in the white on white chiaroscuro, the cups and random geometric objects rendered for little other reason than the conquest of difficulty.

The still life as academic exercise, as exercise in illusion, but more important as exercise in perception and creating the world through naturalising ways of picturing it.

For the European artists of the past such essays in objectivity were ends in themselves. In Leora Farber's painting, though, the genre still life is nothing more than a reference point for its own dissolution. For the explosion of the hollowed out insides, now attaining a life and existence of their own (read here the metaphor of shell and flesh at every level you can think of).

Real and ersatz objects - knives, forks, flowers, plastic flowers, plastic crustaceans, bits of real lobster shell, ribbons, doilies - drawn and painted and collaged versions of all of the above. No one is definitive, all swirl and writhe in an indeterminate mess of paint, paint like entrails, paint like gristle, like mucous, like sex juices, like the swirling of blood.

But what is it when we put it on the end of a pin? On the surface it looks like a kind of amalgam of ideas in the work of two of Farber's teachers at Wits University, the landscapes as bodies in Clive van den Bergh and the overripe, disgusted still-lives of Penny Siopis. But Farber goes beyond either. The work on the current exhibition is a feminist rhetoric, as surely as the parodied still life, bottom left represents a patriarchal rhetoric. It is a schematic exercise in the forms of feminist reality construction just as surely as the other was an exercise in the other. From now on, the discourse would have us believe, our world will no longer be given by its givenness. Its truths will be revealed as gestations in the secret blood-flux of the womb, always on the point of coming into being and coming into imagery.

We will be wearing our insides on the outside - and our outsides in secret. - IVOR POWELL

• Leora Farber's exhibition *Seeing Through The Body* opens at the Goodman Gallery in Hyde Park on 17 January. It has been put together from work submitted at Wits University in partial fulfillment of requirements for an MAFA degree - which Farber was awarded Cum Laude.

The pictures reproduced here are all of parts or the whole of one painting, entitled *En Trails of Matter, Strata of Mind*, 1991. (144 x 200 x 35 cm. Found objects, fabric, plastic and oil paint on canvas.)

The exhibition closes on Saturday 30 January.

PLANT 'NBOOM

Die blinkblaar-wag-'n-bietjie (*Ziziphus mucronata*).
Uit: Palgrave se *Trees of Southern Africa* (Struik)

AS die weerlig hier om jou begin slaan en jy moet skielik skulling soek, is dit miskien 'n goeie idee om onder 'n blinkblaar-wag-'n-bietjie (*Ziziphus mucronata*) te gaan sit. Dié bome is glo immuun teen die weerlig. Hulle is wyd versprei oor Suid-Afrika - Oos-, Noord- en Noordwes-Kaapland, Transkei, Natal, Swaziland, die Vrystaat en so te sê die hele Transvaal - Botswana, Namibia, Mosambiek, tot so ver noord as Ethiopië, en jy hoef dus nie wag-'n-bietjieloos êrens te lê en smeul nie.

Dis 'n klein tot medium-grootte bladwisselende doringboom wat oor 'n wye verskeidenheid van habitats voorkom: in oop bosveld, langs riviere en dikwels op miershope. Dié bome dui ook glo die teenwoordigheid van ondergrondse water aan. Die wag-'n-bietjie se enkelvoudig, afwisselend, ovaalvormige blare is glansend groen bo en 'n ietwat dowwer groen onder. Elke blaar word onderspan deur twee doringe: een teruggebui, die ander reguit. Die geel-groen blommetjies is baie klein en okselstandig in trosse gerangskik (November tot Februarie). Die vrug is 'n ronde bessie ongeveer 1,5cm in deursnit, glansend rooi tot bruin wanneer ryp, is ietwat melerig met 'n groot pit (Maart tot Augustus).

FW Fox en ME Norwood Young sê in hul boek, *Food from the Veld* (Delta Books, 1982), die wag-'n-bietjebessie is hongersnoodkos. Die Boesmans in Botswana slaan dit glo nie hoog aan nie, maar eet dit tog as aanvullende kos. In Zimbabwe is die vruggies glo bitter en suur, maar in Malawi proe dit lekker en is dit 'n goeie dorslesser. Die Malawiërs maak glo 'n drankie daarvan wat soos donderweer skop! Op ander plekke word die bessies as smaaklose plaasvervanger vir koffie gebruik. Maar in die Gautshapan-gebied in noordoos-Namibia is die wag-'n-bietjebessie, saam met die vrug van die skurwellaarosyntjie (*Grewia flavescens*), stapelvoedsel van die !Kung.

Die blinkblaar-wag-'n-bietjie beskik ook oor 'n magdom van mediese-magiese eienskappe. 'n Pasta van die blare word op wonde en pitswere gesmeer, en 'n bietjie van die wortel by dié pasta dien as kuur vir klierontsteking. Die Zoeloes gebruik van die verpoederde blare en bas vir borskwale en 'n treksel van die bas as hoësmedisyne. As 'n mens een van die bome afkap na die eerste reëns, sal 'n groot droogte noodwendig volg.

Blinkblaar-wag-'n-bietjies groei maklik en vinnig, is ryp- en droogtebestand en verdien 'n plek in enige tuin. - RYK HATTINGH

FYNPROE MET NETTIE PIKEUR SNY 'N STUKKIE SMAAKLIKE VLEIS met handevol basiliekruid

TERUG uit salige Montagu rus Mies Pikeur nog steeds in 'n stil voorstad weg van die maalkolk vakansiegangers wat nou in Januarie eers mooi koers kry met die bruinwoord. Ons het vandeeweek behoorlik gebrui in die hittegolf en die twee nice girls uit Ierland wat ons moes onthaal, het op die ergste dag, die derde Nuwejaar, uit 'n yskoue Belfast hier aangekom.

Boy, het hulle gou aangepas. Voor jy kon sê shorts, het die twee hul someruniforms op Groentemarkplein gaan koop: Die ligste katoenrokkies, een kort-kort met sulke spaghetti-strêps, en vrolike pienk rose, die ander 'n slaprok soos kunsstudente dra, kaal bo uitgesny maar onder hang dit nes 'n weeskind s'n tot op haar enkels. Meer Kaaps kan jy nie kry nie.

And they're having a ball. Anders as ander toeriste wat ons ook kortliks onder hande gehad het, het die Ierse girls als geëet en gedrink, van kreef tot tjokka en sosaties, van pinotage tot witblits, want hulle was daardie plesierigste van alle toeriste: avontuurlustig, alles is vir hulle lekker en mooi and why do all the gurrri in Blues restaurant wear sunglasses, even at naite? Toe moes ek verduidelik wat 'n kugel is en dié twee poplappe uit Belfast lê soos hulle lag.

HULLE WAS HEELTEMAL anders as 'n spul Ingilse wat ook onthaal moes word. Kyk, Mies Pikeur verwys dikwels na dié sonderlinge nasie, en nie altyd met die mooiste attitude nie, maar ons is darem vandaar ook, hoor, ons kan daardie erfenis wat gestrek het van sub A tot matriek nie afskryf nie. Maar ek het beslis gemakliker gevoel met die Iere as die Ingilse. Laasgenoemde het swaar gekou aan enigiets wat nie soos aartappelstew gelyk het nie en het uiteindelik witbrood met chips op geëet. Ons stel voor dat hulle 'n bord pasta in die Waterfront kom geniet, maar hulle kyk verlangend na die Wimpy Bar.

Nou kyk, Wimpy het sy gebuie. Daar is niks lekkerder as 'n vroemôre-brekfies by die Wimpy neffens die BP-garage op Beaufort-Wes voor mens weer in die pad val nie. Maar ek sit nie my voete in dié eetplek in die St Georgesstraat se wandelhal nie - hoekom moet ek? Wimpy's lyk hoeka vir my asof jy hulle met 'n tuinslang kan skoonmaak, niks sal omval behalwe die plastiek-mosterdpotte nie.

Toe los ons die Ingilse by die Wimpy, en ons vier gaan eet heerlike borde pasta met basiliesous, mosselroom, knoffel-en-tamatie en brokkoli-met-rissie in 'n beskaafde restaurant.

Ná al die braaiery, wat hulle ook darem geniet het, kry ons toe lus vir 'n delikate stukkie vleis. En ek vind die wonderlikste ou boek van ene Philippa Davenport, 'n kosskrywer wat die slim idee had om 'n groot eenvoudige boek uit te gee genaamd 100 Great Dishes Made Easy. Dis ongelukkig seker lankal uit druk, maar as jy ooit een raakloop, koop dit dadelik. Dis die bekende grand geregte - Hoender Galantine, Gravad Lax, Vitello Tonnato, Wienerschnitzel, sulke goed, van oor die hele wêreld - maar met een keurige foto by elk, en soos sy sê, made easy. Enige lomp maar geesdriftige kok kan die geregte uit dié boek maak.

Toe draf ek af na die wonderlike Sacks-slagtery, hoeka in die Waterfront, waar hulle behoorlike gehangde vleis verkoop. En ek koop vier toumedos, dis dik stukke dwarsgesnyde beesfilet, top quality, duur maar elke sent werd want daar is geen vemorsing nie.

En ons maak klassieke filette met maître d'hotel-botter en al die trimmings.

TOURNEDOS MET KRUIEBOTTER

Een uur voor jy begin kook, haal jy die tournedos uit die yskas. (As hulle groot is, is vier meer as genoeg vir vier mense.) Vryf die vleis saggies met 'n halwe stukkie knoffel om effens geur te gee, en verf hulle met olyfolie.

Maak nou die maître d'hotel-botter: gebruik regte botter, suster, marge gaan nie werk nie. Mash sowat 'n driekwart koppievol met 'n vurk fyn, voeg by 3 gekapte lepelsvol pietersielie, 4 of 5 blare gekapte basiliekruid (o heerlik dat die geur van die wonderlike kruid weer deur die tuin trek), 1 teelepel suurlemoensap, 1 knippie sout en vars peper. Maak die botter yskoud - in die vrieskas, indien nodig.

Nou was jy 'n groot bos bronkors - dis watercress - en verdeel in 4 bossies, met die dik stamme afgesny. Hou koel. Verhit 'n bietjie botter in 'n pan en braai 4 korsielose snye wit brood tot goudbruin en bros aan albei kante. Jy kan sommer toast maak, maar dis nie heeltemal eg nie. Hou die brood in die oond warm.

Die tournedos smaak die heel lekkerste as jy hulle braai in een van daardie swaarboompanne met riffels, want die vet dreineer weg in die basis tussen die riffels soos wat die vleis gaar word.

Maak die pan blitswarm. Gooi 'n klein bietjie olie in. Wanneer dit sizzle, soos die advertensies sê, plaas die tournedos daarin en braai vir 1 minuut aan die een kant, draai om en braai anderkant ook 1 minuut. Draai die hitte tot medium en draai die tournedos weer om.

Braai nou verder vir 4 - 10 minute, afhangende van hoe dik die steaks is, en hoe rou of gaar jou gaste hulle verkies. Draai 'n paar keer om.

Haal die vleis uit die pan, rangskik die snye brood op 'n mooi bord elk, plaas die vleis bo-op, strooi sout en peper oor en versier met die bronkors. Skep lepelsvol harde kruiebotter oor die vleis en bedien dadelik voor die botter begin smelt.

AS JY REGTIG kan konsentreer, soos 'n helikopter-vlieënier wat iemand in die mis in die berg gaan soek, kan jy nog 'n manoeuvre tussenin probeer: wanneer die tournedos uit die pan kom, hou warm, en skep van die kruiebotter in die pan. Gooi sowat 'n kwartkoppie rooiwyn in die pan, tip dit heen en weer sodat dit 'n sousie maak en gooi dié oor die steaks.

Bedien verder soos vertel, en vergeet eintlik maar van groente hierby: een gebakte aartappel is die beste, en 'n tamatieslaai met vinaigrette.

Die ding van tournedos is, dit lyk professioneel, jy staan met 'n bietjie voorbereiding vooraf slegs 15-20 minute in die kombuis, en as die vleis goed is, smaak dit soos dit moet: na eenvoudige suiwer kos, bevredigend en nie oordadig nie, ook nie te swaar vir 'n warm dag nie.

Die wyn? Wel ek wens ek kon met elkeen van julle die vonds deel wat ek op Robertson gekry het: St Raphael in die ou bottel met die ou etiket. Dit was jare lank my gunsteling rooie (sy wit sussie, St Vincent Saragossa, is net so lekker), maar hierdie versnit van pinotage en cinsaut met sy sagte bessiegeur is onlangs opgetooi in 'n nuwe bottel en nou kos dit te veel. Op Robertson koop ek ou St Raphael vir R6 die bottel. Perfekte wyn vir tournedos.

HOW LOW CAN YOU GO?
OUR FRESH PRODUCE COMES FROM BELOW **C**-LEVEL

Sfuzy's

SEAFOOD RESTAURANT
Seekosrestaurant
MILPARK
TEL 7265803 / 7268406

cohen se toekoms bra bleek

LEONARD COHEN - THE FUTURE

KANADA het 'n paar sangere/ musikante van gehalte opgelewer: Leonard Cohen, Cowboy Junkies en, nou, k.d. lang. In 1992 het al drie van hulle laat hoor: die Junkies het 'n kortstondige draai in die kalklig met *Black Eyed Man* gemaak. Cohen se tiende LP, *The Future*, is laat verlede jaar uitgereik. En k.d. lang se *Ingénue* is benoem as album van die jaar 1992 by die Grammy's in Los Angeles.

Van die drie is Cohen die grysaard: as digter is sy eerste bundel, *Let Us Compare Mythologies*, in 1956 gepubliseer. Daarna het nog 'n verdere nege (waaronder die hoog volprese *Beautiful Losers* in 1966) die lig gesien - die laaste, *Book of Mercy*, in 1984.

Sy eerste LP, *Songs of Leonard Cohen*, kom in 1967 uit met vroeë treffers soos "So Long, Marianne" en "Suzanne". As rustelose reisiger het Cohen van die eksentrieke karakters wat hy in sy reise teëgekome het, verewig in liedjies soos dié twee. "Suzanne", byvoorbeeld, handel oor 'n vrou wat jou vat na 'n rivier en "tea and oranges that came all the way from China" voer. En "you know that she's half crazy and that's why you want to be there," sing hy.

"It seems so long ago/ Nancy was alone/ looking at the late late show/ through a semi-precious stone," sing Cohen op "Nancy" oor eensaamheid. En dan: "It seems so long ago/ Nancy was alone/ a forty-five beside her head and an open telephone".

"Teachers" bewys dat Cohen nie net somber is nie, maar - hoe swart ook al - wel in staat tot humor: "Some girls wander by mistake/ into the mess that scalpels make".

Songs from a Room (1969) lewer "Bird on the Wire", "Lady Midnight" en "The Butcher". Wat opval van Cohen se lirieke (soos in "Lady Midnight") is die somtyds narratiewe aard daarvan - maar wat hy jou vertel, is nie net klein storiëtjies nie. Dit is emosioneel belaaide wedervaringe met 'n sterk simboliek. Cohen is soos 'n ontdekkingsreisiger - in sy eie kop. En hy sleur die luisteraar onwillekeurig mee.

MET SY DIGTERLIKE agtergrond het Cohen deur die jare vir van die beste lirieke in pop gesorg. *Best of Leonard Cohen* sluit "Chelsea Hotel" in wat oënskynlik oor sy verhouding met 'n sangeres gaan: "I remember you well in the Chelsea Hotel/ giving me head on the unmade bed/ while the limousines wait in the street/...we were running for the money and the flesh". Later in die song sê sy vir hom "We are ugly but we have the music".

Ook op *Best of* is die melancholiese "Famous Blue Raincoat" wat in die vorm van 'n brief is. Die verteller skryf aan sy broer: "And Jane came by/ with a lock of your hair/ she said that you gave it to her/ the night that you

planned to go clear/.../ So what can I tell you, my brother, my killer?/ What can I possibly say?/ If you ever come by here/ for Jane or for me/ Well, your enemy is sleeping/ and his woman is free".

LIVE SONGS (1973) bestaan uit liedjies wat tydens sy Europese konserte opgeneem is. Dit sluit die weemoedige "Please Don't Pass Me By (A Disgrace)" in. Dié dertien minute lange song wys dat Cohen homself as profeet sien - maar skets ook sy algemene gemoedstoestand: "I want you all to go home with somebody else; don't be with the person that you came with. I'm going home with somebody else; I can't stand who I am".

Op *New Skin For The Old Ceremony* (1974) sing hy op "Take This Longing": "Take this longing from my tongue/ all the useless things my hands have done/ let me see your beauty broken down/ like you would do for one you love".

Cohen as musikant maak mens nie juis opgewonde nie: die musiek (tydens die 70's en 80's meestal slegs 'n akoestiese kitaar) dien as ruggraat vir die lirieke; dit vergesel slegs die lirieke en is daar as agtergrond. Die lirieke is so aangrypend dat 'n mens die musiek skaars opmerk.

MET VARIOUS POSITIONS (1984) - en Cohen se flirtasie met country - sypel daar 'n onheilspellende ongemaklikheid deur die musiek. Die snitte is sonder uitsondering, wel... onuitsonderlik: "Dance Me To The End Of Love", "Coming Back To You" en "Heart With No Companion" is almal bewyse van die onverklaarbare maar indrukwekkend plotselinge verdieping

van Cohen se stem - en dis dit.

I'm Your Man (1988) is ietwat meer luisterbaar. "Take This Waltz" staan uit bo die ander. Tog raak sy diep monotone gedreun oor elektroniese instrumentering te veel ná 'n ruk. Veral ook oor die oulike hoo hoo's van vroulike agtergrondstemme wat duidelik ingebring is om die eentonigheid so nou en dan te verlig.

NOU: 1992 SE *The Future* tjommel voort in wat soos ure voel. Sy praat-sing styl word weer gebruik - asook die temende doo-ap-meisies as aanvulling. Die musiek is weer elektronies - maar selfs met minder fut as op *I'm Your Man*.

Liriekgewys is Cohen uitgeput: dis vaal en vervelend. Woorde soos "honey" word gereeld gebruik - 'n liedjie soos "Light As The Breeze" toon Cohen se agteruitgang as woordmeester onverbloemd: "O baby I waited/ so long for your kiss/ for something to happen/ oh something like this". Nee regtig.

Op *The Future* is dit opvallend dat Cohen vrede gemaak het met die

hartseer, die pyn waarvan hy vroeër gesing het. Dit kom voor of hy sy eertydse sensitiviteit verloor het. Daardie intensiteit wat sy vroeë musiek gekenmerk het, is finaal verlore. Hy het een keer gesê: "The best products of our time are in agony. The finest sensibilities of the age are convulsed with pain." Hy was reg.

maanskyn en rose

K.D. LANG - INGÉNUE

DIE kalklig het k.d. behoorlik getref ná haar hoofrol in Percy Adlon se *Salmonberries*. Blykbaar het lang Adlon gevra om die regie van een van haar video's te behartig - hy is toe só bekoor deur haar dat hy die sjarmante *Salmonberries* spesiaal vir haar geskryf het.

En sjarmant is die woord wat *Ingénue* by uitstek beskryf. Dis 'n romantiese musikale reis deurweef met lang se enigmatiese-mooie stem. Intellektueel beproef dit mens nie juis nie - maar dit pla jou nie nie, só mooi is dit.

Klavier, klarinet en kitaar; tjello's, viole en marimbass word gebruik. Die melodieë is eenvoudig maar betowerend - saam met haar wonderlik-harmonieuse stem voer dit die luisteraar weg na 'n wonderskone wêreld van passievolle romanse.

- CHRISTI VAN DER WESTHUIZEN

Mmmm... Grammy-tyd. Clapton is in sewe kategorieë genomineer, en nou wonder jy: omdat hy so goed is, of omdat hy mooi en veilig... nee, skrap dit - veilig is. Die Onuithoudbare Ontalentvolles sit natuurlik die meeste kategorieë vol: Billy Ray (Blubber) Cyrus (real nice all-American boy), Bryan Adams (ditto), Jon Secada, Shanice, Bobby Brown. Dan's daar Die Maagdraaiende Middelmattiges: Genesis, Vanessa Williams, Whitney Houston, Janet Jackson, Michael Jackson, Luther Vandross, Mariah Carey, Elton John, Alannah Myles, Al Jarreau, Chaka Khan. Een ding val op as jy na dié name kyk: hulle is almal hoofstroom en het al ten minste twee LP's uit (behalwe Secada, Shanice en Cyrus). O ja, en volgens die Grammy-mense is Tom Waits alternatief... - CVDW

CHRISTI SPEEL POP

KLIPOOG ON THE WEEK'S TV

Bush flops at the box office

WHEN the Gulf War happened two years ago Klipoog, like most people involved in news production, forgot to sleep for two days. CNN had just appeared on our television screens and the Gulf War was the moment that CNN had been waiting for, the opportunity for its *tour de force*.

Klipoog for one had never seen saturation media bombing on these proportions, this shrinking of the world into a console, this kind of barrage of facts, figures, opinions, eyewitness reports, moment by moment developments right across the globe.

It was only later that it became apparent that for all the volume of coverage, for all the sense of being there, CNN failed to give as much useful information as a good reporter could provide in five paragraphs or 30 seconds. This was an American propaganda production perhaps only equalled in modern times by the *Green Berets* or *Rambo*. All the logistics and sharing of thoughts and whistlings of bombs through the air, the graphs and the graphics, served merely to deepen the ignorance of the vast audience worldwide glued as Klipoog was, to their television sets. There was simply no mention of the more or less random devastation wreaked by the "Allies", the civilian deaths, the women and children caught in the one-way crossfire, if you know what I mean. It was deceit by overkill.

Now, with the Allied strike in Southern Iraq on Wednesday, we are being treated to Gulf War 2 - the Return of Bush, or as CNN emblazons it in lettering reminiscent of film productions like *The Guns of Navarone* or *The Battle of Britain*, the Strike in the Gulf.

It is just not the same, the innocence is gone, and Klipoog predicts that the sequel will just not make much impression at the box office.

The US public knows too much to be as enthusiastic as it was in outgoing President George Bush's finest hour - when his national popularity soared to around 80 percent - and CNN no longer cuts away to popular polls or the fresh faces of honest Americans urging greater efforts by our Christian Soldiers against the Saddamite Anti-Christ. Nor for that matter has there been too much analysis of the situation, the motivations etc, nor even of the way that the Allied Strike will impact on the new presidency of Bill Clinton.

INSTEAD IN THE aftermath of the bombings we were treated to a lowkey and basically defensive press conference held by White House spokesman Marlon Fitzwater, which, for its bland sense of unaccountability, was worthy of Pik Botha, though it lacked entirely his redeeming cavalier humour.

There had been an allied strike in the South of Iraq, Fitzwater confirmed, and there were US soldiers being deployed in Kuwait, the strikes had been against missile installations only. Then there was a lot of insistent mumbling about UN resolutions and Saddam's arrogance and a sort of talismanic clinging to the phrase 32nd parallel.

It was an essentially unsatisfactory media meal, with the same ingredients being served up in varying combinations for starters, main course and dessert. Of course one doesn't expect candour from govern-

ment press people, but on the few occasions when reporters did ask even mildly awkward questions - they were very few, Fitzwater confined questions to journalists with whom he was on first name terms - he just skipped the full stop which should have fallen between his not answering the question and calling for the next.

And then, when he had run out of first names to call upon, he fled the room looking for all the world like a man in danger of doing something socially unacceptable in his pants if he didn't get out of there quick.

That was the press conference as CNN carried it. It was only the next morning that the death toll - 3 civilians and one soldier - came through. Even then CNN reported the fact without comment. They didn't seem to think that explanations of what those civilians were doing in the missile bases called for any comment at all.

Nor apparently does the network seem to think it worth asking why - if as the US government claims, Saddam has been routinely violating UN resolutions for some months, the US-led Allies should have felt moved to act at this particular moment - in the last days of George Bush's presidency, only days before Clinton takes over.

All we are treated to is the press releases posing as the news, a somewhat embarrassed conspiracy of silence or of mumbles replacing the conspiracy of information that characterised the last Gulf War.

It does more or less the same thing, but it's just not the movie the last one was. And if there is a moral, it is simply that it is probably worth forking out 20 bucks and getting BBC via M-Net.

HOOGTEPUNTE OP AFRIKAANS STEREO

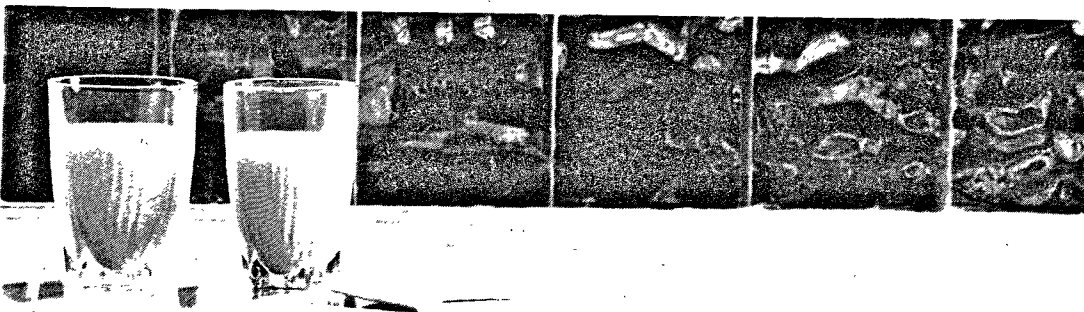
1. Program: Klankbord - mense menings en musiek
Aanbieder: Susan Booyens en Dawid van Lill
Inhoud: 'n Tydskrifprogram vir almal wat oop is vir verandering (gedagte, woord en daad)
Datum en tyd: Maandag 18 Januarie 1993 om 21:15

2. Program: Bure - kuier oor die kultuurgrense
Aanbieder: Susan Booyens
Inhoud: Susan gesels met mev Pauline Mkalipe van die Ontwikkelingsbank van Afrika en voorsitter van "Kontak"
Datum en tyd: Donderdag 21 Januarie 1993 om 10:15

3. Program: Iets van iets
Aanbieder: Johannes Oosthuizen
Inhoud: 'n Inbel-program waar luisteraars goedere ruil vir iets of selfs kontant
Datum en tyd: Saterdag 23 Januarie om 10:02

4. Program: Dokumentêr - Die Richtersveld
Aanbieder: Frans van Rensburg
Inhoud: Indiepte ondersoek oor die leed en leef van die mense van die Richtersveld.
Datum en tyd: Sondag 17 Januarie 1993 om 16:30 (heruitsending)

Kultuur IS VROT MELKPOEIER WAT HULLE DESTYDS IN KOEVERTJIES VERKOOP HET.

Kultuur loop sy eie paadjie. Van Hans Die Skipper tot by Griet Skryf 'n Sprokie. Van Maria Callas tot by Karla Krimplien. Vir die een mens is dit kuns en musiek, vir 'n ander is dit godsdiens en politiek. Vir die een is dit kosbaar, vir 'n ander is dit weggooigoed. Afrikaans Stereo is 'n kulturstasie. In vandag se waairendwêreld luister ons boe die moderne Afrikaanssprekende leef, wat by doen, wat by sê, wat by glo, boe by sing, lag, buil en ontbou. Ons gaan terug na die goeie goed van gister, baal dit uit en vryf dit blink. Afrikaans Stereo loop oor die brêe na anderland en ondersoek die bande met ons stamkulture. Ons spring oor die draad en gesels met die buurkulture. Ons dink onafbanklik, ons diens is rars en lewenskragtig, dit erken verskeidenheid en praat met insig. Ontmoet ons by 100/104 FM en ontdek die kultuureld van vandag saam met Afrikaans Stereo.

r a d i o s o n d e r g r e n s e

Die nuwe Suid-Afrika en ander rillers

CHARL BLIGNAUT kyk na twee nuwe uiteenlopende produksies: *Gone by the Wind* en *The Woman in Black*

[GONE BY THE WIND]

CORRIE CAMPBELL, posmeester op die klein Natasie dorp Nuka Moya, en sy whacky span is terug met hul jaarlikse Kersfeeskonsert. Eers was dit A Nativity (en die pas uitgereikte silwerdoekweergawe daarvan), toe volg Cinderella, en nou bied die Nuka Moya Postal Workers' Amateur Dramatic Society For All Peoples In A New South Africa Not For Gain 'n verwerking van Margaret Mitchell se epiese *Gone With The Wind* aan. As sy nog geleef het, sou dié produksie haar sekerlik graf toe gestuur het.

Ek moet bely ek is nie een vir die jaarlikse genot-vir-die-hele-familie-tydens-die-Kersvakansie soort van ding met hul geïdealiseerde vredesboodskappe nie. Nietemin is Theatre For Africa se *Gone By The Wind* (teks en regie deur Nicholas Ellenbogen en Neill Solomon) oorspronklik, genotvol en, kultuur-politiek gesproke, 'n optimisties stuk werk.

Alles - die teks, regie, choreografie en spel - word verby die punt van satire gevoer, oor die grense van klug heen tot by die rand van etniese slapstick. En die boodskap is duidelik vir mense van enige ouderdom en uit enige laag van die samelewing.

Die poswerkers kry probleme op met MGM se kopiereg op die oorspronklike film en hul konsert word van die planke gehaal. Hulle besluit egter om die oorspronklike rolprent te verwerk: vandaar *Gone by the Wind*. Dan volg voorval op komiese voorval tot dat hulle eindelijk by 'n belaglike verwerking uitkom. Rekwisiete, suggestiewe stelle, los choreografie (deur Jeanette Ginslov), musiek (deur Neill Solomon), liedjies, tonele binne tonele binne tonele, karikature, diere, liefde, jaloesie en geweld tuimel deurmekaar in die geselskap se kenmerkende ensemble-benadering. Dié soort benadering vergoed uiteraard vir enige foute in die produksie, sodat die gehoor maar net kan terugsit en hulle verlustig aan die koddighede wat uit die ewe koddige Suid-Afrikaanse ervaring gehaal word.

Soos altyd werp Theatre For Africa se span al hul energie en eiesoortige dramatiserings heelhartig in die produksie en blink elkeen op sy/haar eie manier uit. Konvensionele toneelspel word by die venster uitgegooi in hul uitbeeldings van swak amateurspelers en hulle maak eerder staat op die fisieke aanslag en komiese tydskerekening. André Odendaal se dof,

naïewe Hekkie's Thompson steel die kalklig. So ook die heldin Visstok Viljoen (Clare Wrongeman) en die verstokte stommerik Corrie Campbell (Brendan Grealy). James Ngcobo as Empangeni Ambulance sweef met sy stem.

Al is die klem eerder op pret as politiek, dra *Gone By The Wind* 'n kragtige politieke boodskap oor. Ellenbogen ontgin die kleindorpse mentaliteit in sy skepping van 'n fiktiewe plek. 'n Mens sou dink 'n dorpie soos Nuka Moya sal erg konserwatief wees, maar Ellenbogen bied geen keuse aan sy braai, boeresport en balsaalburokrate in die saak nie. Dis die nuwe Suid-Afrikaanse gees dié en hulle leef daarmee saam asof dit altyd daar was. Dié wisselwerking word selfs verder gevoer deur die pantomime-agtige effekte van 'n nie-tradisionele rolbesetting. 'n Swart man sit 'n pruik op en speel 'n wit pa (met ondertone van 'n rassistiese bullebak); wittes speel swartes. Ellenbogen voer dit selfs verder - mans trek rokke aan en speel vroue, vroue speel mans; nog verder - Engels, Afrikaans en Zoeloe vloei saam in een dialek. André Odendaal speel selfs 'n mier en 'n erdwurm. Deur konvensies te oordryf en te laat vervaag sonder om behep daarmee te wees, het Ellenbogen en sy span die volle verleidelike potensiaal van komedie treffend ontgin.

* *Gone By The Wind* word tot 23 Januarie in Wits se hoofteater opgevoer

[THE WOMAN IN BLACK]

PIETER TOERIEN het Sondagaand by die Alhambrateater sy 30e jaar in die Suid-Afrikaanse teater gevier. In 'n toespraak voor die opening van Stephen Mallatrat se verwerking van 'n Susan Hill-roman, *The Woman in Black*, het hy die hoogtepunte van sy teaterloopbaan aan die gehoor meegedeel.

Amper net so vrees-aanjaend soos die toespraak was die opvoering van die Gotiese spookriller met Neil McCarthy en Robert Whitehead in die hoofrolle. *The Woman in Black* is 'n tipiese genre-stuk met 'n laat-Victoriaanse geurtjie in die taal. Alles is daar - die onskuldige jong man, die spookhuis op Eel Marsh, die bang en wantrouige inwoners van die klein dorp, die getroue

Whitehead, McCarthy en die vrou in swart

hond met die naam Spider, die leë kinderkamer, deure wat kraak, mistige moerasse en things that go bump in the night. Soos die meeste van Hill se verhale, is dit suiwer skryfwerk met verwysings na die mag van die psige, die hiernamaals en die bonatuurlike kragte in die natuur, maar sonder die tematiese en sielkundige diepte van 'n Edgar Allan Poe of selfs 'n Stephen King. Sure, jou polsslag verdubbel wanneer die bloedstollende krete onverwags deur die teater weergalm, maar dit is nouliks die enigste bestanddeel van 'n goeie nagmerrie.

Die stuk, 'n drama binne 'n drama, isstruktureel so uitgebou om die dramatiese en literêre potensiaal van die teater aan te toon, en die regisseur, Marc Urquhart, se regie is in die kol. Hy slaag daarin om die

ongelokaliseerde verhoog doeltreffend voor die oog op te roep.

Deur die gebruik van elke rillertegniek denkbaar, ondersteun deur klankeffekte, word daar sterk gesteun op die verbeelding van die gehoor.

Binne die raamwerk van die riller, is die tegniese spel in *The Woman in Black* heel geslaag. McCarthy en Whitehead ontwikkel hul karakters met verbasende gemak en balanseer die melodrama met dikwels oortuigende karakterisering. Whitehead vertolk sewe verskillende karakters sonder moeite en, soos altyd, oorkom hy die uitdagings wat die teater aan hom stel.

Die dikwels aangrypende produksie vermaak 'n mens op die Toerien-maniër: veilig, teatraal, sjarmant en ingevoer.

DOWNSTAIRS THEATRE WITS

THE HOMOSEXUALS
(OUT IN AFRICA)

DIRECTED BY PETER HAYES
OPENS 19 JAN 8.30PM
2 WEEKS ONLY

"'n Stylvolle produksie wat
nasionale blootstelling verdien"
- BARRY HOUGH RAPPORT

BOOK AT COMPUTICKET

SHIFTY RECORDS

seeks an alert young person with a keen interest in innovative music to train for a position in PR/marketing. Matric desirable, salary negotiable. Please send CV plus a short written motivation on why you would be good for the job to:
SHIFTY, PO Box 93203, Yeoville 2143.

MARKET THEATRE

832-1641

RAY PHIRI - UNPLUGGED
LAST 2 SHOWS

LOUIS MOHOLO'S
VIVA LA BLACK
FROM 18 JAN

LAAGER THEATRE
832 1641

SINGING THE TIMES
THE SONG OF THEIR LIVES AS
TOLD BY PATTY NOKWE AND
WRITTEN BY TU NOKWE.
STARRING : PATTY NOKWE, TU
NOKWE, MARILYN NOKWE.
DIRECTED BY BARNEY SIMON
MON - FRI 8.15PM
SAT 6.15PM & 9.15PM
LAST 3 SHOWS

MOOI STREET MOVES
FROM 27 JAN
DIRECTED BY: PAUL
SLABOLEPSZY
PERFORMED BY: MARTIN LE
MAITRE AND SEPTULA DAN
SEBODI

UPSTAIRS THEATRE
832-1641

MARIANNE FAITHFULL'S
TELEGRAMS FROM HELL
FROM 18 JAN
DIRECTED BY: VANESSA COOKE
PERFORMED BY: FIONA RAMSEY

KIPPIES
832 1641

KALIMBA
WITH TEASPOON
FEATURING FITZROY NGCUKANA
ON VOCALS
15 & 16 JAN 93
(WEEKENDS) R12.00

MARKET GALLERIES
SAM NHLENGETHWA
FROM 24 JAN (OPENING AT 6.00
PM WITH A LIVE JAZZ BAND)
SA TODAY AND YESTERDAY IS A
UNIQUE TRAVELLING EXHIBITION
OF COLLAGES BY SAM
NHLENGETHWA.

FLEA MARKET
SPEND YOUR SATURDAYS AT
THE ORIGINAL JOHANNESBURG
FLEA MARKET WHERE YOU
ENJOY LIVE ENTERTAINMENT
WHILE YOU BROWSE BARGAIN
HUNT IN OUR EXCITING SELEC-
TION OF STORES.

Terwyl mans hulself op die silwerdoek verwoes, is vroue nog barefoot en pregnant in die kombuis. ANDREA VINASSA het tussen al die macho-manewales 'n seldsame ontdekking gedoen: 'n vroue-prent waarin vroue nie verkrag, vermoor of geterroriseer word nie. *Gas Food Lodging* begin vandag in teaters van Ster-Kinekor draai

kaalvoet & swanger agter die kamera

PRENTE soos *Thelma & Louise*, het 'n mens verwag, sou 'n nuwe era inlei waarin vroue sterker hoofrolle sou inpalm en hul invloed in die rolprentbedryf gevoel sou word. Te oordeel aan die oorvloed "men's movies" oor selfverwoestende manlikheid - soos *Swoon*, *Glengarry Glen Ross* en *Of Mice and Men* - wat onlangs in die VSA te sien was, blyk die teenoorgestelde die geval te wees.

Daar is nou twee hoofkategorieë: prente waarin geweld (of obsessiewe liefde, wat min of meer dieselfde ding is) teen vroue gemik word en prente waarin vroue glad nie verskyn nie.

Dis daarom 'n verligting dat Allison Anders se *Gas Food Lodging* vervaardig is en so hoog aangeprys word. Dié onafhanklike prent speel af in Nieu-Mexiko en handel oor die emosionele omwenteling van vroue van verskillende generasies.

Die hoofkarakter is die jongste dogter in 'n gesin vroue, Shade (Fairuza Balk). As jong tiener in die woestynagtige dorpie Laramie leef sy haar uit in die fantasiewêreld van Spaanse rolprente.

Haar beeldskone ouer suster, Trudi (Ione Skye), het houdingsprobleme en besorg haar gesin heelwat hoofbrekens. Haar promiskuiteit pla haar ma, wat as kelnerin werk in die Pull-Off Plaza Truck Stop.

Soos die gesin uitmekaar geskeur word, besluit Shade dat haar ma 'n nuwe man in haar lewe nodig het. Intussen is sy verlief op ene Darius (Donovan Leitch) wat meer belang stel in Olivia Newton-John as in Shade.

Die les wat Shade moet leer, is: geen man kan haar ma en haar suster se probleme oplos nie. Sy is op soek na volmaakte romantiese liefde - maar die werklikheid is soos 'n indringer in haar geesteswêreld.

ANDERS HET VROEËR in haar loopbaan - *Gas Food Lodging* is haar debuutprent - as die Duitse regisseur Wim Wenders se assistent gewerk aan *Paris*,

Ione Skye as een van die vroue in *Gas Food Lodging*

Texas. Dié prent is ook in Nieu-Mexiko verfilm en Anders vind die landskap, "n geestelike woestyn", aanloklik. Anders is self 'n enkelouer met twee tiener-dogters en sien die obskure roman as haar "geheime biografie".

Terwyl sy die verhaal vir die silwerdoek geskryf het, het sy haar al hoe meer met die karakters vereenselwig.

Anders het ook besluit om meestal vroue aan te stel as produksie-ontwerpers, redigeerders, assistent-regisseurs, kamera-assistente, produksie-koördineerders en klank-redigeerders.

Die mans in die verhaal bekyk die vroue van 'n afstand: Darius is onverkrygbaar, Dank is geheimsinnig, Hamlet is belaglik. Hulle is almal emosioneel impotent en kan die vroue nie eintlik help nie. "These guys know they can't change their lives," sê Anders. "The women are more likely to turn to ice cream than men. But what the men can and do

give the women is the freedom to be themselves and the promise of love when they're ready. I tried to achieve a dramatic balance between the roadside Americana reality of the trailer park and the unreality of the caves, rock formations and moon-lit desert."

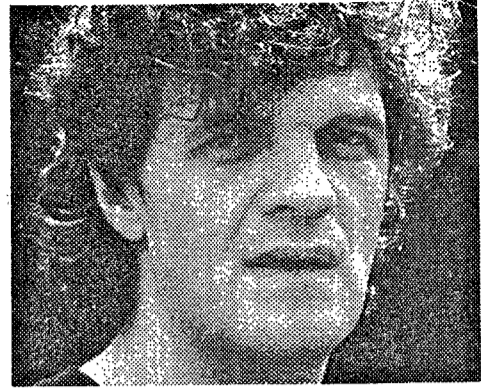
James Brolin, die akteur wat die pa speel, sê: "Die mans is die oorsaak van die vroue se probleme, dus is dit nie snaaks dat die vroue terughoudend is nie." Uiteindelik is dit die mans wat die liefdesgebaar waag en die siklus van wantroue verbreek.

Anders meen sy herdefinieer die rolprent met *Gas Food Lodging*: "Mans sien die lewe in terme van doelwitte - óf hulle slaag óf hulle skiet te kort. Vroue verkies betrokkenheid by die proses, die eindelike doelwit is minder belangrik."

Sy is ook daarvan oortuig dat mans nie vervreem sal word deur die vroulike perspektief van *Gas Food Lodging* nie.

The Wright stuff

The Irish film industry has cornered the market on impending doom. The latest offering from the land of verdant fields and things that go bang in the night is a straight-laced romantic drama. ANDREA VINASSA reviews the newest one from the people who brought you *My Left Foot* and *Another Time Another Place*

Emir Kusturica

'n Cowboy uit Europa

Die regisseur Emir Kusturica lewe en bevind hom in Parys, berig ANDREA VINASSA

AANHANGERS van die buitengewoon talentvolle Joego-Slawiese regisseur Emir Kusturica kan hulle ophou bekommer oor sy toekoms. Kusturica, wat *When Father Was Away on Business* en *Time of the Gypsies* gemaak het, het sy eerste Amerikaanse rolprent voltooi.

Volgens 'n berig in the International Herald Tribune het *Arizona Dream* pas in Parys begin draai. En Kusturica praat, loop en sny sy hare soos 'n cowboy. Hy het in 1985 die Cannes Goue Palm vir *When Father Was Away on Business* gewen en is in 1989 aangewys as die beste regisseur vir *Time of the Gypsies*.

Kusturica, wie se werk diep gewortel is in die kultuur en geskiedenis van sy geboorteland, is min of meer gedwing om Sarajevo te verlaat. Die Tseggiëse regisseur van *One Flew Over the Cuckoo's Nest*, Milos Forman, het vir Kusturica 'n werk gekry as lektor in Columbia-Universiteit se filmskool en hy het gebars om homself verstaanbaar te maak.

Arizona Dream word beskryf as 'n "tragikomedie, so ver moontlik van Hollywood af en begeester deur JD Salinger se *Catcher in the Rye*". Dis Kusturica se persoonlike visie van die mislukking van die Amerikaanse Droom, vervaardig deur die Franse en in Alaska, New York en Arizona verfilm.

"Amerika hou van wenners, maar ek stel meer belang in die verloorders. Hollywood-prente streef naturalisme na, hulle kyk na die oppervlak; deur mense se drome uit te beeld, wil ek wys wat binne-in is," sê Kusturica, wie se styl nader aan magiese realisme as realisme is.

Johnny Depp speel die jong seun wie se seksuele ontwaking aangekondig word deur 'n vliënde vis... die vis word deur Faye Dunaway gespeel.

Kusturica se invloed is Salinger, Richard Ford en Raymond Carver, maar die prent self is in wese Europees. Volgens hom het Europese regisseurs soos Wim Wenders, Louis Malle en Ridley Scott se pogings om die Amerikaanse Droom vas te vang lëlik misluk. "Omdat ek nie Amerikaans is nie, wou ek nie 'n realistiese prent maak nie. Amerikaners is bang vir die Europese eksistensiële wêreld-beeld."

KUSTURICA IS 'n Bosniese Moslem en sê hy sal nooit weer voet aan wal sit in Sarajevo nie. Hy is daarvan beskuldig dat hy kant gekies het teen sy mense omdat hy aan die hand gedoen het dat die verskillende etniese groepe 'n oplossing soek. Hy voel nie juis Moslem nie en aanvaar nie die gedagte van 'n Moslem-nasie nie, sê hy: "Ek word deur my oostersheid beïnvloed, ek beskik oor 'n mate van poëtiese fatalisme, maar ek het ook Joodse bloed." Sy pa, 'n joernalis vir die Bosniese regering, is tydens die verfilming dood. Kusturica skryf sy dood toe aan sy onvermoë om die oorlog geestelik te oorleef.

Kusturica beplan om in Parys te woon, in New York klas te gee en nog Amerikaanse prente met Amerikaanse akteurs - vir hulle het hy baie lof - te verfilm. Johnny Depp speel waarskynlik Raskolnikov in sy *Crime and Punishment*.

"Ek het baie ongelukkige mense in Amerika ontmoet. Jy sien hulle nooit in rolprente nie. Die Amerikaanse Droom funksioneer nie. Sou ek middel-Amerika toe gaan, sou niemand na my luister nie. Maar die land word meer kosmopolities en dalk word werk van Europese regisseurs aanvaar. Ons beveg ons sterflikheid deur ons eie prente te maak."

Albert Finney and Aidan Quinn in *The Playboys*

"**THE** wages of sin is death," declareth a roadside sign, just in case we didn't know we were in the Oirish heartland where the peasants are noble and social mores are prehistoric.

There is nothing new about the ingredients of this old-fashioned story of hardship, tragedy and unrequited love set in a village in 1957. But for its central performance *The Playboys* would be a turgid melodrama filled with grotesque caricatures and awkward moments. American actress Robin Wright (the *Princess Bride* and *State of Grace*) plays the stubborn Tara Maguire, a thoroughly modern woman who gets pregnant, keeps the child, refuses to repent and commits the sin of sins - she won't tell the townsfolk who the father is.

The screenwriter Shane Connaughton, an Oscar nominee for *My Left Foot*, comes from the quaint village where the film was made, Redhills in County Cavan. He peoples the film with the requisite naughty children, nosy priests, lecherous policemen, rude old hags and morbidly introspective peasant types, all of whom are too interested in their neighbours' business.

Grinding poverty and intimations of IRA violence are the stock in trade of Irish films and Jack Conroy's haunting cinematography captures bruised skies and sodden earth.

LIFE IN THE village is enlivened when a troupe of moth-eaten travelling perform-

ers arrive to pitch their tent on the green (shocking old women by taking off their shirts) and soon the skeleton of the story becomes evident. Among the Playboys is Tom (Aidan Quinn) who falls, playfully at first, for Tara.

As is the way with all storybook romances, Tara rebuffs his advances, he is forced to behave foolishly to prove his love, etc etc. Quinn dances on roofs and steals chickens and exudes boyish charm - it's not a very taxing role.

Rather more taxed is Albert Finney, who seems to be taking his role as Olivier's successor too seriously. He is the third corner of the love triangle. Obsessed with Tara and constantly haranguing her, he gives the impression of a man tortured with jealousy and bloated from too much drink. He manages to emerge with his dignity intact, solidly conveying the character's desperate and irrational longing, his mean-spiritedness when driven by envy and his tenderness when allowed to express his feelings.

The Tara character and Wright's acting saves the day: men are drawn to her like moths to a light, and, the way Wright plays it, it is easy to understand. Though sensitive to their disapproval, the headstrong Tara defies the villagers' conventional morality, and remains adamant about defending her independence.

* *The Playboys* is on at the Seven Arts, Norwood.

onafhanklike teaters

JOHANNESBURG

SEVEN ARTS - Grantlaan, Norwood. (011) 483-1680

The Playboys

Tye: 12, 2, 6, 8; Vr-Sa: 12, 2, 6, 8, 10

KAAPSTAD

DIE LABIA. Oranjestraat 68, Kaapstad. (021) 24-5927.

My Own Private Idaho, Valmont, Leaving Normal, Naked Tango, Rosencrantz & Guildenstern, La Discrete, Windprints, Europa Europa, My Father's Glory, My Mother's Castle, Monty Python's Life of Brian.

DIE BAXTER.

Eating, Colonel Rødl, Company of Strangers, Unforgiven, Dark Eyes, The Babe, Ruch, La Lectrice, Double Life of Veronique, The Music Teacher.

ster - kinekor / kaapstad

My Own Private Idaho draai by die Labia in Kaapstad

VILLAGE WALK 883-9558 STAY TUNED John Ritter, Pam Dawber (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	BEDFORDVIEW 616-6828 STAY TUNED John Ritter, Pam Dawber (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
HONEYMOON IN VEGAS Nicolas Cage, Sarah Jessica Parker (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	HONEYMOON IN VEGAS Nicolas Cage, Sarah Jessica Parker (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
THE BODYGUARD Kevin Costner, Whitney Houston (2-16) MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	THE BODYGUARD Kevin Costner, Whitney Houston (2-16) MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
3 NINJA KIDS Victor Wong, Michael Treanor (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	3 NINJA KIDS Victor Wong, Michael Treanor (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
DEATH BECOMES HER Goldie Hawn, Bruce Willis (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	UNFORGIVEN Clint Eastwood, Gene Hackman (2-16) MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
BEAUTY AND THE BEAST Walt Disney's Animated Classic (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	BEAUTY AND THE BEAST Walt Disney's Animated Classic (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
KNIGHT MOVES Christopher Lambert, Diane Lane (2-18) MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	DEATH BECOMES HER Goldie Hawn, Bruce Willis (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
BOOMERANG Eddie Murphy, Robin Givens (2-18) MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	BOOMERANG Eddie Murphy, Robin Givens (2-18) MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
UNFORGIVEN Clint Eastwood, Gene Hackman (2-16) MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	PATRIOT GAMES Harrison Ford, Anne Archer (2-13) MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
PATRIOT GAMES Harrison Ford, Anne Archer (2-13) MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	FAR AND AWAY Tom Cruise, Nicole Kidman (A) MON-SAT: 9.15, 12.15, 2.45, 5.45, 8.45 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
NU METRO 1-6 HYDE PARK 447-3091 STAY TUNED John Ritter, Pam Dawber (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	NU METRO 1-10 HORIZON VIEW 760-1732/3 STAY TUNED John Ritter, Pam Dawber (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
MAN TROUBLE Jack Nicholson, Ellen Barkin (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	HONEYMOON IN VEGAS Nicolas Cage, Sarah Jessica Parker (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
THE BODYGUARD Kevin Costner, Whitney Houston (2-16) MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	CAPTAIN RON Kurt Russell, Martin Short (PG2-10) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
HONEYMOON IN VEGAS Nicolas Cage, Sarah Jessica Parker (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	BEAUTY AND THE BEAST Walt Disney's Animated Classic (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
WHISPERS IN THE DARK Alan Alda, Jill Clayburgh (18) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	3 NINJA KIDS Victor Wong, Michael Treanor (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
CAPTAIN RON Kurt Russell, Martin Short (PG2-10) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	SISTER ACT Whoopie Goldberg, Maggie Smith (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
NU METRO 1-2 BALFOUR PARK 887-8548 HONEYMOON IN VEGAS Nicolas Cage, Sarah Jessica Parker (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	UNFORGIVEN Clint Eastwood, Gene Hackman (2-16) MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
A FEW GOOD MEN Tom Cruise, Jack Nicholson (P.G.13L) MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	KNIGHT MOVES Christopher Lambert, Diane Lane (2-18) MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
MIDRAND CONSTATIA 805-4266 SARAFINA Whoopie Goldberg, Leteti Khumalo (2-14) MON-FRI: 7.00, 9.00 SAT: 5.00, 7.00, 9.00	LEBA KLERKSDORP (018) 462-4564 HOME ALONE 2 Macaulay Culkin, Joe Pesci (A) MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
400 SARAFINA Whoopie Goldberg, Leteti Khumalo (2-14) MON-FRI: 7.00, 9.00 SAT: 5.00, 7.00, 9.00	BEAUTY AND THE BEAST Walt Disney's Animated Classic (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
150 BEAUTY AND THE BEAST Walt Disney's Animated Classic (A) MON-FRI: 7.00, 9.00 SAT: 5.00, 7.00, 9.00	NU METRO 1-7 HILLBROW 725-1095 STAY TUNED John Ritter, Pam Dawber (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
7 ARTS NORWOOD 483-1680/1 THE PLAYBOYS Albert Finney, Aidan Quinn (2-16) MON-FRI: 12.00, 2.00, 6.00, 8.00 FRI-SAT: 12.00, 2.00, 6.00, 8.00, 10.00	HONEYMOON IN VEGAS Nicolas Cage, Sarah Jessica Parker (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
NU METRO 1-2 ALBERTON 907-2362 STAY TUNED John Ritter, Pam Dawber (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	THE BODYGUARD Kevin Costner, Whitney Houston (2-16) MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
THE BODYGUARD Kevin Costner, Whitney Houston (2-16) MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	3 NINJA KIDS Victor Wong, Michael Treanor (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
VAAL VEREENIGING (016) 21-1339 THE BODYGUARD Kevin Costner, Whitney Houston (2-16) MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00	SARAFINA Whoopie Goldberg, Leteti Khumalo (2-14) MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
MO' MONEY Damon Wayans (2-16) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	BOOMERANG Eddie Murphy, Robin Givens (2-18) MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
MEGACITY NU METRO MMABATHO (0140) 2-3553 SARAFINA Whoopie Goldberg, Leteti Khumalo (2-14)	DEATH BECOMES HER Goldie Hawn, Bruce Willis (A) MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00
BEAUTY AND THE BEAST Walt Disney's Animated Classic (A)	ACTION CINEMA ADMISSIONS R3.00 Cnr. CLAUDE/PLEIN ST. 337-3033
DEATH BECOMES HER Goldie Hawn, Steve Martin (A)	3 NINJA KIDS PLUS THE HIT MAN MON-SAT: 10.00, 2.00, 7.00 SUN: 12.00, 2.00, 8.00
3 NINJA KIDS Victor Wong, Michael Treanor (A)	UNIVERSAL SOLDIER PLUS TERMINATOR 2 MON-SAT: 10.00, 2.00, 7.00 SUN: 12.00, 2.00, 8.00
	INVINCIBLE KUNG FU LEGS PLUS RUSH MON-SAT: 10.00, 2.00, 7.00 SUN: 12.00, 2.00, 8.00
	FAMILY HONOUR PLUS NEW BARBARIANS MON-SAT: 10.00, 2.00, 7.00 SUN: 12.00, 2.00, 8.00

Golden Acre I-3
Telephone: 25-2720
Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.45, 5.15, 7.45, 10.15
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
Man Trouble A
Comedy starring Jack Nicholson & Ellen Barkin
Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.45, 5.15, 7.45, 10.15
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
Whispers in the Dark R18-L
Mon-Sat: 2.00, 5.00, 7.45, 10.30
Sun: 7.45
A Few Good Men PG13-L
Drama starring Tom Cruise, Jack Nicholson & Demi Moore
Mon-Sat: 9.45, 12.80
Sun: 2.30, 5.15
Honey I Blew Up The Kid ALL
A fun-filled family movie

AMPLE SECURE UNDERCOVER
PARKING AVAILABLE
Typervalley I-10
Telephone: 948-6710
Mon-Sat: 9.45, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.00
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
Man Trouble A
Comedy starring Jack Nicholson & Ellen Barkin
Mon-Sat: 10.00, 2.00, 5.00, 7.45, 10.30
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
A Few Good Men PG13-L
Drama starring Tom Cruise, Jack Nicholson & Demi Moore
Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.15
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
The Lover R18-SN
An epic masterpiece starring Jane March
Mon-Sat: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
Beauty & the Beast ALL
Mon-Sat: 8.00, 10.15
Sun: 5.15, 7.45
Single White Female 2-18

Maynard Mall Wynberg I-4
Telephone: 761-0131
Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.15
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
Man Trouble A
Comedy starring Jack Nicholson & Ellen Barkin
Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.15
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
The Lover R18-SN
An epic masterpiece starring Jane March
Mon-Sat: 2.30, 5.15, 8.00, 10.30
Sun: 5.15, 7.45
The Bodyguard 0-16
Starring Kevin Costner & Whitney Houston
Mon-Sat: 9.45, 12.15
Sun: 2.30
Honey I Blew Up The Kid ALL
A fun-filled family movie
Mon-Sat: 9.45, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.00
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
Buffy, the Vampire Slayer PG13
Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.15
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
Home Alone 2 - Lost in New York ALL
Mon-Sat: 9.45, 12.00, 2.30, 5.15
Sun: 2.30, 5.15
Beauty & the Beast ALL
Mon-Sat: 8.00, 10.15
Sun: 7.45
Whispers in the Dark R18-L

Stellenbosch I-4 *
Telephone: (02331) 4464
Fri/Sat/Mon: 10.45, 2.00, 4.15, 6.30, 8.45
Tues/Wed/Thu: 2.00, 4.15, 6.30, 8.45
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
Home Alone 2 - Lost in New York ALL
Fri/Sat/Mon: 10.45, 2.00, 4.15, 6.30, 8.45
Tues/Wed/Thu: 2.00, 4.00, 7.00, 9.30
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
The Lover R18-SN
An epic masterpiece starring Jane March
Fri/Sat/Mon: 10.45, 2.00, 4.30, 7.00, 9.30
Tues/Wed/Thu: 2.00, 4.30, 7.00, 9.30
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
The Bodyguard 0-16
Starring Kevin Costner & Whitney Houston
Fri/Sat/Mon: 10.45, 2.00
Tues/Wed/Thu: 2.00
Sun: 7.45
Honey I Blew Up The Kid ALL
Fri/Sat/Mon: 5.00, 8.00
Tues/Wed/Thu: 5.15, 8.00
A Few Good Men PG13-L

Cavendish Square I-8
Telephone: 683-4063
Mon-Sat: 9.45, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.15
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
Gas Food Lodging 0-16
A heartwarming & touching drama
Mon-Sat: 9.30, 12.30, 3.00, 6.00, 9.00
Sun: 2.30, 5.15, 8.00
Howards End
Mon-Sat: 10.00, 2.00, 5.00, 7.45, 10.30
Sun: 2.30, 5.15, 8.00
A Few Good Men PG13-L
Mon-Sat: 9.45, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
The Lover R18-SN
An epic masterpiece starring Jane March
Mon-Sat: 9.45, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.15
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
Coming of Age 2-18
Mon-Sat: 9.45, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.15
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
Mediterraneo 0-16
Italian dialogue - English subtitles
Mon-Sat: 2.30, 5.15, 8.00, 10.30
Sun: 5.15, 7.45

Betty Blue 2-19
Now unbaned! A powerful & compelling love story
Mon-Sat: 9.45, 12.00
Sun: 2.30
The Muppet Christmas Carol ALL
Mon-Sat: 9.45, 12.00, 2.30, 5.15
Sun: 2.30
Beauty & the Beast ALL
Mon-Sat: 8.00, 10.15
Sun: 5.15, 7.45
Single White Female 2-18

Man Trouble A
Comedy starring Jack Nicholson & Ellen Barkin
Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.15
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
The Lover R18-SN
An epic masterpiece starring Jane March
Mon-Sat: 2.30, 5.15, 8.00, 10.30
Sun: 5.15, 7.45
The Bodyguard 0-16
Starring Kevin Costner & Whitney Houston
Mon-Sat: 9.45, 12.15
Sun: 2.30
Honey I Blew Up The Kid ALL
A fun-filled family movie
Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.30
Sun: 2.30
Captain Ron PG10
An adventure for the whole family
Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.15
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
A Few Good Men PG13-L

Somerset West I-2
Telephone: (021) 51-5581
Fri/Sat/Mon/Wed: 10.30, 2.00, 4.15, 6.30, 8.15
Tues/Thu: 2.00, 4.15, 6.30, 8.15
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
Man Trouble A
Comedy starring Jack Nicholson & Ellen Barkin
Mon-Sat: 9.45, 2.45, 8.00
Sun: 2.30
Honey I Blew Up The Kid ALL
A fun-filled family movie
Mon-Sat: 12.15, 5.15, 10.15
Sun: 5.15, 7.45
Buffy, the Vampire Slayer PG13
Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.30
Sun: 2.30, 5.15
Home Alone 2 - Lost in New York ALL
Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.45, 5.15, 7.45, 10.15
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
The Lover R18-SN
An epic masterpiece starring Jane March
Mon-Sat: 2.30, 7.30
Fri-Sat: 9.45, 2.00, 5.30, 8.45
Sun: 2.30, 7.30
At Play in the Fields Of the Lord 2-16

Parow I-2
Telephone: 92-5126
Mon-Sat: 9.45, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00
Fri-Sat: 9.45, 12.00
Sun: 2.30
Whispers in the Dark R18-L
Mon-Thu: 12.00, 5.15
Fri-Sat: 12.00, 5.15, 10.15
Sun: 5.15, 7.45
Rapid Fire 2-16
Mon-Thu: 9.45, 12.00
Fri-Sat: 9.45, 12.00
Sun: 2.30
Orkney Snork Nie ALL
Mon-Thu: 2.00, 5.00, 8.00
Fri-Sat: 2.00, 5.00, 7.45, 10.30
Sun: 5.15, 8.00
A Few Good Men PG13-L
Blue Route I-6
Telephone: 75-3030
Mon-Sat: 9.45, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.00
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
Man Trouble A
Comedy starring Jack Nicholson & Ellen Barkin
Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
The Lover R18-SN
An epic masterpiece starring Jane March
Mon-Sat: 10.00, 2.00, 5.00, 7.45, 10.30
Sun: 2.30, 5.15, 8.00
A Few Good Men PG13-L
Drama starring Tom Cruise, Jack Nicholson & Demi Moore
Mon-Sat: 9.45, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.15
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
Captain Ron PG10
An adventure for the whole family
Mon-Sat: 9.45, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.15
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
Beauty & the Beast ALL
Mon-Sat: 8.00, 10.15
Sun: 5.15, 7.45
Single White Female 2-18

Man Trouble A
Comedy starring Jack Nicholson & Ellen Barkin
Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.15
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
The Lover R18-SN
An epic masterpiece starring Jane March
Mon-Sat: 9.45, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.15
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
Beauty & the Beast ALL
Mon-Sat: 8.00, 10.15
Sun: 5.15, 7.45
Single White Female 2-18

Honey I Blew Up The Kid ALL
A fun-filled family movie
Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.30
Sun: 2.30
Captain Ron PG10
An adventure for the whole family
Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.15
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
The Lover R18-SN
An epic masterpiece starring Jane March
Mon-Sat: 2.30, 5.15, 8.00, 10.30
Sun: 5.15, 8.00
A Few Good Men PG13-L

Kenilworth Centre I-4
Telephone: 683-1209
Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.15
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
Man Trouble A
Comedy starring Jack Nicholson & Ellen Barkin
Mon-Sat: 9.45, 2.45, 8.00
Sun: 2.30
Honey I Blew Up The Kid ALL
A fun-filled family movie
Mon-Sat: 12.15, 5.15, 10.15
Sun: 5.15, 7.45
Buffy, the Vampire Slayer PG13
Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.30
Sun: 2.30, 5.15
Home Alone 2 - Lost in New York ALL
Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.45, 5.15, 7.45, 10.15
Sun: 2.30, 5.15, 7.45
The Lover R18-SN
An epic masterpiece starring Jane March
Mon-Sat: 2.30, 7.30
Fri-Sat: 9.45, 2.00, 5.30, 8.45
Sun: 2.30, 7.30
At Play in the Fields Of the Lord 2-16

Man Trouble A
Comedy starring Jack Nicholson & Ellen Barkin
Mon-Sat: 9

nu metro -
pretoria

ster - kinekor johannesburg en pretoria

NU METRO THEATRES

15-21 Jan (BOOK AT COMPUTICKET)

SUNDAY CINEMA
ALL CINEMAS ARE OPEN ON SUNDAYS EXCEPT WHERE INDICATED BY AN *

NU METRO 1-5 *
Sammy Marks Square 326-6614

STAY TUNED
John Ritter, Pam Dawber (A)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

HONEYMOON IN VEGAS
Nicolas Cage, Sarah Jessica Parker (A)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

THE BODYGUARD
Kevin Costner, Whitney Houston (2-16)
MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

BEAUTY AND THE BEAST
Walt Disney's Animated Classic (A)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

3 NINJA KIDS
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30 (A)
KNIGHT MOVES
MON-SAT: 5.15, 7.45, 10.15 (2-18)

NU METRO 1-7
Menlyn Park 348-8611

STAY TUNED
John Ritter, Pam Dawber (A)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00

THE BODYGUARD
Kevin Costner, Whitney Houston (2-16)
MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15
SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00

THE LOVER
Tony Long, Jane March (R18SN)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00

HONEYMOON IN VEGAS
Nicolas Cage, Sarah Jessica Parker (A)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00

A FEW GOOD MEN
Tom Cruise, Jack Nicholson (P.G.13L)
MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15
SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00

ORKNEY SNORK NIE
Zack D'Almeida, Annette Engelbrecht (A)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00

BEAUTY AND THE BEAST
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
WHISPERS IN THE DARK
MON-SAT: 5.15, 7.45, 10.00, SUN: 5.30, 8.00 (2-18)

NU METRO 1-6
Hatfield Plaza 342-2932

STAY TUNED
John Ritter, Pam Dawber (A)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00

HONEYMOON IN VEGAS
Nicolas Cage, Sarah Jessica Parker (A)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00

THE BODYGUARD
Kevin Costner, Whitney Houston (2-16)
MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15
SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00

BUFFY THE VAMPIRE SLAYER
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
KNIGHT MOVES
MON-SAT: 5.15, 7.45, 10.15, SUN: 5.30, 8.00 (PG13)

CAPTAIN RON
Kurt Russell, Martin Short (PG10)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
SUNDAY: 2.30, 5.30, 8.00

3 NINJA KIDS
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 (A)
DEATH BECOMES HER
MON-SAT: 5.15, 7.45, 10.00, SUN: 5.30, 8.00 (A)

NU METRO OSCAR *
Jeppe Street, Sunnyside 341-7682

WHISPERS IN THE DARK
Alan Alda, Jill Clayburgh (R18)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

MIDRAND CONSTANTIA *
805-4266

SARAFINA
Whoopi Goldberg, Loleita Khumalo (2-14)
MON-FRI: 7.00, 9.00, SAT: 5.00, 7.00, 9.00

BEAUTY AND THE BEAST
Walt Disney's Classic Animation (A)
MON-FRI: 7.00, 9.00, SAT: 5.00, 7.00, 9.00

NU METRO NELSPOORT *
13 The Promenade (01311) 25767

UNFORGIVEN
Clint Eastwood, Gene Hackman (2-16)
MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

BEAUTY AND THE BEAST
Walt Disney's Animated Classic (A)
MON-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

HOME ALONE 2
Macaulay Culkin, Joe Pesci (A)
MON-SAT: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

STER-KINEKOR BIG SCREEN MOVIE GUIDE

15 JANUARY - 21 JANUARY
ADMISSION PRICES
R7,50 ALL SHOWS EXCEPT R11,00 FOR MAIN EVENING SHOW (BETWEEN 19H30 & 21H00)
R2,50 FOR PENSIONERS (4 DAY SHOWS MON-THURS AND 2 DAY SHOWS SUNDAYS)

PLEASE NOTE: FILMS CHANGE ON A FRIDAY
CONTACT INFO. FOR DETAILS OF WHAT'S ON THE BIG SCREEN

CENTRAL

KINE ENT CENTRE
1-10 331-3841/2/3

Tickets: R7,50 ALL SHOWS EXCEPT R11,00 FOR MAIN EVENING SHOW (COMMENCING BETWEEN 19H30 & 21H00)

Mon-Thurs: 10.00, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
Fri-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

CAPTAIN RON (PG10)

HONEY, I BLEW UP THE KID (ALL)

Mon-Thurs: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 pm
Fri-Sat: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

THE LOVER (R18-SN)

Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

HOME ALONE 2 (ALL)

Mon-Thurs: 10.00, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 pm
Fri-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

RAPID FIRE (2-16)

MO' MONEY (2-16)

Mon-Thurs: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 pm
Fri-Sat: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

THE BODYGUARD (0-16)

Mon-Thurs: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 pm
Fri-Sat: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

SARAFINA (2-14)

Mon-Thurs: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 pm
Fri-Sat: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

BOOMERANG (R18-SL)

Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

BASIC INSTINCT (2-21)

UNDERCOVER PARKING AVAILABLE AT FRONT ENTRANCE TO KINE CENTRE

NORTH

SANDTON CITY
1-9 783-4430/1

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

CAPTAIN RON (PG10)

HONEY, I BLEW UP THE KID (ALL)

Mon-Fri: 7.45, 10.00 pm
Sat: 7.45, 10.00 pm
Sun: 5.30, 8.00 pm

WHISPERS IN THE DARK (R18-L)

BUFFY THE VAMPIRE SLAYER (PG13)

HONEY, I BLEW UP THE KID (ALL)

Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

THE LOVER (R18-SN)

Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

A FEW GOOD MEN (PG13-L)

RAPID FIRE (2-16)

A FEW GOOD MEN (PG13-L)

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

BEAUTY & THE BEAST (ALL)

Mon-Sat: 10.00 pm
Sun: 8.00 pm

RAPID FIRE (2-16)

Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.20 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

HOME ALONE 2 - LOST IN NEW YORK (ALL)

Mon-Sat: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.20 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

NORTH

CRESTA CENTRE
1-3 476-3802

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

CAPTAIN RON (PG10)

Mon-Fri: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30 pm
Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

HONEY, I BLEW UP THE KID (ALL)

Mon-Fri: 7.45, 10.00 pm
Sat: 7.45, 10.00 pm
Sun: 5.30, 8.00 pm

WHISPERS IN THE DARK (R18-L)

*** RANDBURG SANLAM CENTRE**
1-2 787-5446

Mon-Thurs: 2.30, 5.15, 8.00 pm
Fri-Sat: 10.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

A FEW GOOD MEN (PG13-L)

RAPID FIRE (2-16)

EAST

EAST RAND MALL
1-5 823-3091

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

THE LOVER (R18-SN)

HONEY, I BLEW UP THE KID (ALL)

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

HOME ALONE 2 (ALL)

Mon-Sat: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.15 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm

A FEW GOOD MEN (PG13-L)

THE BODYGUARD (0-16)

GOLDEN WALK
1-4 GERMISTON 825-8326

Mon-Thurs: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 pm
Fri-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 5.30, 8.00 pm

BUFFY THE VAMPIRE SLAYER (PG13)

HONEY, I BLEW UP THE KID (ALL)

Mon-Thurs: 5.15, 8.00 pm
Fri-Sat: 5.15, 8.00 pm
Sun: 5.30, 8.00 pm

A FEW GOOD MEN (PG13-L)

CONSTANTIA BENONI
422-3305

Mon-Thurs: 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 pm
Fri-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

THE LOVER (R18-SN)

VANDERBIJLPARK
1-2 016-330072

Mon-Thurs: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45 pm
Fri-Sat: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

HOME ALONE 2 (ALL)

A FEW GOOD MEN (PG13-L)

EAST

ALBERTON CITY
1-4 907-7275/6

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

CAPTAIN RON (PG10)

HONEY, I BLEW UP THE KID (ALL)

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

WHISPERS IN THE DARK (R18-L)

THE BODYGUARD (0-16)

VAAL

RIVERSQUARE VEREENIGING
1-2 016-540210

Mon-Thurs: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 pm
Fri-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

THE LOVER (R18-SN)

ALBERTON CITY
1-4 907-7275/6

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

CAPTAIN RON (PG10)

HONEY, I BLEW UP THE KID (ALL)

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

WHISPERS IN THE DARK (R18-L)

THE BODYGUARD (0-16)

VAAL

RIVERSQUARE VEREENIGING
1-2 016-540210

Mon-Thurs: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 pm
Fri-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

THE LOVER (R18-SN)

ALBERTON CITY
1-4 907-7275/6

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

CAPTAIN RON (PG10)

HONEY, I BLEW UP THE KID (ALL)

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

WHISPERS IN THE DARK (R18-L)

THE BODYGUARD (0-16)

VAAL

RIVERSQUARE VEREENIGING
1-2 016-540210

Mon-Thurs: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 pm
Fri-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

THE LOVER (R18-SN)

ALBERTON CITY
1-4 907-7275/6

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

CAPTAIN RON (PG10)

HONEY, I BLEW UP THE KID (ALL)

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

WHISPERS IN THE DARK (R18-L)

THE BODYGUARD (0-16)

VAAL

RIVERSQUARE VEREENIGING
1-2 016-540210

Mon-Thurs: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 pm
Fri-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

THE LOVER (R18-SN)

ALBERTON CITY
1-4 907-7275/6

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

CAPTAIN RON (PG10)

HONEY, I BLEW UP THE KID (ALL)

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

WHISPERS IN THE DARK (R18-L)

THE BODYGUARD (0-16)

VAAL

RIVERSQUARE VEREENIGING
1-2 016-540210

Mon-Thurs: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 pm
Fri-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

THE LOVER (R18-SN)

ALBERTON CITY
1-4 907-7275/6

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

CAPTAIN RON (PG10)

HONEY, I BLEW UP THE KID (ALL)

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

WHISPERS IN THE DARK (R18-L)

THE BODYGUARD (0-16)

VAAL

RIVERSQUARE VEREENIGING
1-2 016-540210

Mon-Thurs: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 pm
Fri-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

THE LOVER (R18-SN)

ALBERTON CITY
1-4 907-7275/6

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

CAPTAIN RON (PG10)

HONEY, I BLEW UP THE KID (ALL)

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

WHISPERS IN THE DARK (R18-L)

THE BODYGUARD (0-16)

VAAL

RIVERSQUARE VEREENIGING
1-2 016-540210

Mon-Thurs: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 pm
Fri-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

THE LOVER (R18-SN)

ALBERTON CITY
1-4 907-7275/6

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

CAPTAIN RON (PG10)

HONEY, I BLEW UP THE KID (ALL)

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

WHISPERS IN THE DARK (R18-L)

THE BODYGUARD (0-16)

VAAL

RIVERSQUARE VEREENIGING
1-2 016-540210

Mon-Thurs: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 pm
Fri-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

THE LOVER (R18-SN)

ALBERTON CITY
1-4 907-7275/6

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

CAPTAIN RON (PG10)

HONEY, I BLEW UP THE KID (ALL)

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

WHISPERS IN THE DARK (R18-L)

THE BODYGUARD (0-16)

VAAL

RIVERSQUARE VEREENIGING
1-2 016-540210

Mon-Thurs: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 pm
Fri-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

THE LOVER (R18-SN)

ALBERTON CITY
1-4 907-7275/6

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

CAPTAIN RON (PG10)

HONEY, I BLEW UP THE KID (ALL)

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

WHISPERS IN THE DARK (R18-L)

THE BODYGUARD (0-16)

VAAL

RIVERSQUARE VEREENIGING
1-2 016-540210

Mon-Thurs: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 pm
Fri-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

THE LOVER (R18-SN)

ALBERTON CITY
1-4 907-7275/6

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

CAPTAIN RON (PG10)

HONEY, I BLEW UP THE KID (ALL)

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

WHISPERS IN THE DARK (R18-L)

THE BODYGUARD (0-16)

VAAL

RIVERSQUARE VEREENIGING
1-2 016-540210

Mon-Thurs: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 pm
Fri-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

THE LOVER (R18-SN)

ALBERTON CITY
1-4 907-7275/6

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

CAPTAIN RON (PG10)

HONEY, I BLEW UP THE KID (ALL)

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

WHISPERS IN THE DARK (R18-L)

THE BODYGUARD (0-16)

VAAL

RIVERSQUARE VEREENIGING
1-2 016-540210

Mon-Thurs: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 pm
Fri-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

THE LOVER (R18-SN)

ALBERTON CITY
1-4 907-7275/6

Mon-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 pm
Sun: 12.00, 2.30, 5.30, 8.00 pm

MAN TROUBLE (ALL)

CAPTAIN RON (PG10)

HONEY, I BLEW UP THE KID (ALL)

films vryekeuse

ROLPRENTE SONDER STERRE IS NOG NIE BEOORDEEL NIE; HIERDIE IS NIE 'N VERGELYKENDE SKAAL NIE; DIT IS ONMOONTLIK OM ROLPRENTE IN VERSKILLENDE GENRES MET MEKAAR TE VERGELYK

Man Trouble met Jack Nicholson en Ellen Barkin

**** VOORTREFLIK
**** STERK AANBEVEEL
*** SIEN GERUS
** SO-SO
* VERMY AS JY NUGTER IS

*** THE LOVER

Jean-Jacques Annaud konsentreer te intens op die skets van mooi prentjies - en dit doen hy goed: soet sekstonele en visueel aangrypende sonsondergange - wel, dis net te pragtig vir woorde. Die onderliggende wanhoop is net te subtiel - daar word nie genoeg gewys om die film werklik substansie te gee nie. CHRISTI VAN DER WESTHUIZEN

MAN TROUBLE

Harry Bliss is the owner of a guard dog agency with an uncertain future and Joan Spruance a choral singer who puts her life in his hands after a few mysterious events threaten her safety... not quite The Bodyguard you might say. Anyway, with Jack Nicholson as a conman with a heart of gold coupling with Ellen Barkin, things shouldn't be too bad. Everyone's favourite Repo Man, Harry Dean Stanton and Paul Mazursky are also cast. Directed by Bob Rafelson (Five Easy Pieces, The Postman Always Rings Twice). Written by Carole Eastman who collaborated with Rafelson on Five Easy Pieces which was nominated for four Oscars.

**** UNFORGIVEN

Shortly after they kill a man, the rookie assassin says to Clint Eastwood: "Guess he had it coming." Clint turns, looks at him. Clouds scoot by in the cold distance. "We all have it coming, kid." - RY

HONEYMOON IN VEGAS

Met James Caan, Nicolas Cage en Sarah Jessica Parker oor een bruid en twee bruidegomme.

BUFFY THE VAMPIRE SLAYER

'n Romantiese (onskadelike) komedie oor 'n tiener wat vampiere doodmaak.

RAPID FIRE

Dis te goed om waarte wees - Brandon Lee, die seun van die legendariere

Bruce Lee, is die ster van Rapid Fire, 'n karate-movie. Glo dit of te not. Die appel val nie ver van die boom af nie.

** WHISPERS IN THE DARK

Vol terte wat vermoor word en goeie meisies wat uiteindelik trou met die boy next door. 'n Generiese riller wat ontstel, nie oor die inhoud nie, maar omdat maniere om vroue fisiek en geestelik af te takel al hoe meer gesofistikeerd raak. ANDREA VINASSA

** HONEY I BLEW UP THE KID

Ek het dié snert twee keer op vliegtuie in Amerika gesien. As jy nie aan 'n beter rede kan dink om Rick Moranis se idiotiese gedrag te aanskou nie, moenie probeer nie. AV

*** A FEW GOOD MEN

As a pure exercise in one-liners, this snappy courtroom drama keeps you on your toes throughout - suspending your disbelief, that is. The characters are either outrageous stereotypes (Jack Nicholson as the psychopathic Marine; Demi Moore as the tough cookie with the soft centre) or unlikely candidates for the army. None of this matters because Tom Cruise and Rob Reiner are having such a good time with the sardonic dialogue and the predictable plot. In fact, it is the very predictability of the narrative and the recognisability of the situations that you enjoy most. Despite its odious Cold War message and a military bent to curdle the blood of any good pacifist, it's ripping entertainment. - AV

THE PHILOSOPHER

'n Pretensieuse verskoning vir soft-porn.

CAPTAIN RON

Kaptein Kurt Russell, die man met die mooiste tande in Hollywood. Hy's 'n amfibiese hippie wat sorg dat 'n Amerikaanse gesin nie soos die Swiss Family Robinson opeindig nie.

THE BODYGUARD

Larry Kasdan het die draaiboek geskryf, maar dis geen aanbeveling nie. Kevin Costner en Whitney Houston in 'n liefde-oor-die-keurgrens-roman - dis die

enigste goeie eienskap van dié riller.

I DON'T KISS

Mooi akteurs en Engelse subtitels. Emanuelle Beart (Manon of the Spring) en Philippe Noiret (Cinema Paradiso) vertolk die hoofrolle. 'n Jong man gaan Frankryk toe om akteur te word. Dis nie so maklik nie. Hy word 'n rentboy, maar hy soen nie. Dit wys in die Rosebank Mall.

HOME ALONE 2

Lost In New York. Die vervolgverhaal van die mees suksesvolle komedie en derde grootste verdieners in die filmgeskiedenis. Macaulay Culkin is terug, so cute soos altyd en nog ryker, maar weer deur sy ma agtergelaat. Dié keer is New York sy speelgrond. Meestal dieselfde rolverdeling, met 'n verskyning deur Tim Curry, wat die hotel se conciërge speel. John Hughes (Breakfast Club, Ferris Bueller, Curly Sue, Pretty in Pink, Home Alone) is weer skrywer/vervaardiger en Chris Columbus behartig weer die regie.

**** EATING

Henry Jaglom's brilliant docu-drama about a group of women at a party is back on screen and showing at a cinema called Monte Carlo. Wherever that is, it's worth travelling a serious distance to see it if you haven't already.

**** MEDITERRANEO

'n Lughartige en oënskynlik onskuldige storie oor soldate met die opdrag om 'n afgeleë eiland in die Tweede Wêreldoorlog te bewaak. Hulle verloor kontak met die buitewêreld en is dan afgesny van die grootse gebeure in Europa, tot die tande toe gewapen met niemand om te skiet nie. Die vraagduik keer op keer op: hoe kan jy teen die vyand veg as jy hom nie kan sien nie - of weet hoe hy lyk nie? Mediterraneo is 'n sjarmante kyk na hoe die "allerbelangrike" sake van die oomblik verdof en verdwyn in die verblindende lig van die midsomerson. - C vd W

* ORKNEY SNORK NIE - DIE MOVIE

Faeces. Of meer presies: die kwantitatiewe uitskeiding daarvan is die hooftema van Orkney. Willie Esterhuizen, die regisseur en draaiboekskrywer, toets die perke van anale humor met sukses. Orkney is 'n banale, infantiele oefening in skatologie - volkome vermybaar. C vd W

*** BEAUTY AND THE BEAST

Music is sweet and cheery and there are loads of cute animals... no, actually they were pieces of furniture and a great ambiguous big guy. But this, like the last few Disneys, lacks the vital substance of the early ones. Still, due to some great visuals and heavy emotions, get chemically inclined and go see it. I mean, I'm pretty sure I felt a tear roll down my cheek at one point. - RY

** MO' MONEY

I suppose it's not that bad, it's got some pretty funny lines and the music and MTV-style cutting really help to get you involved in what is ultimately a black, or at the very least a non-white fairy tale where everyone lives happily ever after except the bad guy, who of course dies a suitably gruesome death. And as villains go, on a scale of one to ten, he gets a six, penalised by trying too hard to be an upwardly mobile Dennis Hopper. - RY

** KNIGHT MOVES

Oorvloedige uitbeeldings van verminkte vroue en benoude moederfigure sal fliekgangers se hare laat rys van pure lekker. Kille begintonele en 'n spannende storielyn laat mens wel vir oomblikke effens sweet en aan jou onderlip kou. Die Onvermydelike Groot Vou kom in die Hollywood-einde. Stap eerder tien minute voor die einde uit en spaar jouself die vervelike voorspelbaarheid. C vd W

** MISSION OF JUSTICE

There is nothing worse than a film that aspires to pure morals when it can't even synchronise the sound of a punch

properly. - RY

* BOOMERANG

The movie's title sequence is a slick affair, all powder blue with light shadows, letters flung around an empty space with a shallow background. Which is very much a description of the film itself, I mean sweet Jesus, if you're going to make a film about sensitive males (get real) then at least include some decent rumpy-pumpy to keep the non-sensitive type interested. But no, not even one nipple in sight, just a lot of men hugging and getting in touch with their feminine sides and women talking about how good old Ed is in bed. He probably wrote the script, or at least conceptualised this turkey, in order to enhance his bed cred. - RY

*** SINGLE WHITE FEMALE

'n Uitmuntende Jennifer Jason Leigh is in dié spannende riller te sien. Leigh speel 'n vrou wat 'n obsessie ontwikkel oor haar woonstelmaat (Bridget Fonda). Wat Single White Female uitsonderlik maak, is dat geen Great White Male die heldin op die ou end red nie. Ook is die gayman nie jou stereotipiese slaggewig Nellie - soos in Frankie & Johnny gesien is - nie. Die storie boei enduit - goeie ligte vermaak as jy nie kans sien vir Sarafina! nie. - C vd W

**** HOWARD'S END

The Merchant Ivory team and crew have again been doing what they're best at - taking the charmed modernists, Forster or James, and transposing them, filtered yellows, period details, vast English landscapes and all, to the big screen. It gaan's aan a bit, but it gaan's aan beautifully. Forget the novel, go see the movie. - CB

*** SARAFINA!

Uitstekend choreografeerde danse, oortuigende spel deur Leleti Khumalo en aangrypende geweldtonele maak Sarafina! sekerlik dié beste Suid-Afrikaanse film nóg. Wat gewoonlik irriteer in struggle-films (soos Cry Freedom en A Dry White Season) is die stereotipiese uitbeelding van die polisie. Darrell James Roodt beland genadig nie in dié slaggat nie. Waar die film wel faal, is in die idilliese en mitiese uitbeelding van Mandela en die Dag van Bevryding. Die storie verval aan die einde in pie-in-the-sky-retoriek wat gewoon naïef is - veral noudat ons reeds die Groot Dag gesien het en die toekomstige ongelukkig selfs meer troebel lyk as tevore. - C vd W

*** CITY OF JOY

Roland Joffé is back in the missionary position. In his attempts to save the world, he undermines a great idea for a film. His chief failing is the incorporation of an American played by an over-emotive Patrick Swayze - he has some of the corniest dialogue ever written. Much more interesting is the story of the people who have to put up with this cigarillo-smoking Yank, the people of Calcutta. - AV

** FAR AND AWAY

If Far and Away were not so funny, it would be offensive. This is the history of the colonisation of North America couched in the terminology of pulp romance. It's a mawkish Potato Western full of the triumph of the human spirit and the triumph of sheer avarice... and Tom Cruise's shapely buttocks. - AV

*** EUROPA, EUROPA

Tot op 'n punt is Europa, Europa 'n aangrypende prent wat baie meer is as net nog 'n Holocaust movie. Dis gegrond op die ware verhaal van 'n 13-jarige Joodse seun se oorlewingstrategieë tydens die Tweede Wêreldoorlog. As rolprentkarakter is Solomon Perel sjarmant, uitgeslepen en as verteller van 'n verhaal is hy ironies, snaaks en menslik. Sonder die gebruikelike propagandistiese onderpens, sou ek dit sonder voorbehoud kon aanbeveel. - AV